

PROSVETNI DELAVCI

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA, 12. OKTOBRA 1973
LETO XXIV – ŠTEVILKA 16

O OSNUTKIH USTAV IN DRUGAČE ORGANIZIRANEM SINDIKATU

SPREMEMBE OBLIKUJEJO PREDPISE

Življenje se spreminja, spremembe pa zahtevajo utrjevanje in dopolnjevanje temeljnih norm in smotrov razvoja; od tod torej tudi potreba po dopolnjevanju ustav. Pozornost občanov je usmerjena v dopolnitve zvezne in naše, slovenske ustave. Kako se bomo po novem dogovarjali za normative, ki bodo pospešili razvoj samoupravnih socialističnih odnosov na vseh področjih dejavnosti? Kako bomo oblikovali te predpise na področju družbenih dejavnosti in seveda – na področju šolstva? Razpravljavci iščejo odgovore na številna vprašanja, ki jih porajajo problemi našega vsakdana – tisti stari, ki so se nagrmadili v preteklosti in oni, ki jih prinaša neutrudljivi, razgibani, tok življenja.

Osrednja točka plenarne seje republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti (letošnjega 2. oktobra) je bila razprava o osnutkih zvezne in republiške ustave. Pomenila je

nadaljevanje in povzetek ustavne razprave v osnovnih sindikalnih organizacijah, občinskih in medobčinskih odborih ter izvršnih odborih republiškega odbora. Poudarjeno pa je bilo, da s to sejo ustavna razprava v sindikalnih organizacijah še ni končana.

V uvodni besedi je predsednik republiškega odbora Vinko Kastelic poudaril, da so z osnutkom obeh ustav, z dosedanjim ustavno razpravo in s smernicami za 10. kongres ZKJ položeni trdni temelji za nadaljni razvoj našega družbenoekonomskega sistema. Ti pa so potrebni zato, ker zlasti v zadnjih letih nismo

imeli skupnega koncepta za usklajen razvoj posameznih dejavnosti. Nastala so veliko nesorazmerja, predvsem v gospodarstvu. V naših razmerah pa je mogoče le načrtno tržno gospodarstvo.

Posledice nenačrtnega razvoja najbolj občutimo prav v družbenih dejavnostih in v kakovosti njihovega dela. V razmerah, ko nista bili zagotovljeni družbena in materialna perspektiva njihovega razvoja, je postal vsakoletni boj za potreben dohodek in za ustrezne materialne dohodke ena od njihovih značilnosti. Razumljivo je torej, da se te dejavnosti niso mogle razviti skladno z družbenimi potrebami.

Ko je govoril o tistih ustavnih načelih, o katerih je bilo največ razprav med delavci družbenih dejavnosti, je Vinko Kastelic opozoril na načelo nedotljivosti dohodka. Z dohodkom naj razpolaga samo tisti, ki ga ustvari. V tem je namreč temeljno vprašanje glede položaja delavcev v družbenih dejavnostih in njihove enakopravnosti z drugimi delavci. Ustava ga rešuje tako, da daje zelo velik družbeni pomen in pomembne pristojnosti samoupravnim interesnim skupnostim, v katerih naj bi se uresničevala svobodna menjava dela med delavci družbenih dejavnosti in vsemi porabniki njihovih storitev. Oboji so pri tej menjavi enakopravni; to pa praktično pomeni, da ima enaka količina dela na kateremkoli področju enako vrednost. O tem, kolikšna je ta vrednost in kako jo je treba zagotoviti, pa se bo treba neposredno sporazumeti. Država pri tem ne bo več posrednica – tako kot je v resnici še danes. Začetni korak v to smer je pri nas že storjen z novim zakonom, po katerem se bodo usklajevali osebni dohodki. Samoupravnim sporazumom nista več potrebna niti soglasje sindikata niti državna verifikacija – saj so dokončno sprejeti že s soglasjem neposrednih udeležencev.

Želje, naj bi bilo načelo svobodne menjave dela bolj določeno opredeljeno, so že dobile odziv v smernicah za 10. kongres ZKJ. V njih je zelo jasno postavljena zahteva, da je treba izdelati stvarna merila za vrednotenje dela, na katerih bodo temeljili samoupravni sporazumi.

Z novo ustavno ureditvijo bo na vseh področjih, ki so posebnega družbenega pomena, zagotovljena ustrezna družbena vloga samoupravnih interesnih skupnosti. Najteže pa bo doseči njihovo usklajeno delovanje in s tem tudi usklajen razvoj posameznih dejavnosti. V pripravljenih dokumentih za 10. kongres ZKJ je posebno poudarjena potreba za hitrejši in kvalitetnejši razvoj vzgoje in izobraževanja, znanosti in zdravstva. Rečeno je bilo, da danes niso toliko pereča skupna sredstva za splošno potrošnjo (saj niso majhna!),

(Nadaljevanje na 2. strani)

S skupnimi napori

Prav je, da je letošnji teden otroka, ki je izžvenel v spodbudnem geslu „Vsi naši otroci so zaželeni otroci“, opozoril tudi na vse tiste otroke, ki so prizadeti v svojem razvoju.

Zagotoviti jim varnost, vključiti jih v enakopravno družbo vseh otrok, ustvariti možnosti, da se usposablajo za življenje in delo v rednih ali posebnih pogojih, njihovim zmožnostim ustrezno – te cilje naših prizadevanj smo ponovno poudarjali v tednu otroka.

V neprekinjenem procesu celotnega usposabljanja postane tudi duševno prizadeta mladina (gre za približno 10.000 mladine od 5. do 15. leta starosti) družbeno koristna, pod pogojem seveda, da jih okolje, v katerem žive in delajo, sprejme z razumevanjem in človeško toplino, ki jo prav ti mladostniki tako zelo potrebujejo.

Le tako bodo tudi ekonomsko utemeljena velika družbena sredstva, vložena že doslej v usposabljanje te mladine. Vztrajno delo specialnih pedagogov in drugih strokovnjakov, izredni napori staršev teh otrok ter tistih občanov in članov naših društev, ki prostovoljno pomagajo pri razreševanju teh posebnih družbenih vprašanj – bodo šele tako pravilno družbeno vrednoteni.

Družbena skrb za to mladino postopoma ustvarja možnosti za uresničitev teh ciljev. Vse predolgo je v praksi veljalo dvojno merilo – najprej poskrbeti za zdrave, normalno se razvijajoče otroke, nato šele pridejo na vrsto prizadeti. To prepričljivo potrjujejo podatki: v petih letih smo izgradili 100 novih osnovnih šol (nedvomno vse zelo potrebne!) in prve tri posebne osnovne šole (Crnomelj, Celje, Skofja Loka).

V starih občinah še vedno nimajo posebnih oddelkov za duševno prizadeto mladino pri rednih osnovnih šolah. Od 2300 srednje prizadetih otrok jih je vključenih v delovno usposabljanje le približno 540. Sanacijski načrt prenapolnjenih zavodov v Crni in Dornavi se lahko izvaja le z denarjem, zbranim v tednu otroka 1972 in 1973 po občinah, torej ne z rednimi, ampak le z dodatnimi viri financiranja. Vzgojno-varstvena ustanova v Mariboru edina doslej vključuje tudi duševno prizadete predšolske otroke. Edina delavnica za delo pod posebnimi pogoji v Sloveniji (DEC Ljubljana) še nima statusa in zagotovljenih stalnih virov financiranja.

In vendar imajo po ustavi vsi otroci pravico do osnovnega in strokovnega šolanja, prizadeti otroci v prihodnje celo brezplačnega. Splošno sprejeto je tudi načelo, ustvariti možnosti za enak start vseh otrok v življenje.

Nova ustava, načelna izhodišča vseh republiških interesnih skupnosti, osnutki nekaterih novih zakonov in druge pomembne odločitve dopolnjujejo dosedanje pravne možnosti in dajejo upanje, da bo mogoče to specifično problematiko hitreje rešiti z rednimi sistemi in prizadevanji obstoječih zdravstvenih, varstvenih, vzgojnih in izobraževalnih zavodov in ustanov.

Pot je odprta – ne bo pa niti kratka niti lahka! Zmagali jo bomo le s skupnimi napori.

ADA KRIVIC

ODKRITA BESEDA NA ZATOŽNI KLOPI

Časopis prosvetnih delavcev smo. Mar je potemtakem čudno, da nas povabijo na šole ali v druge vzgojno-izobraževalne kolektive in nam tam povedo prenekatero bridko o svojem delu in življenju? Ne. Nič čudnega ni v tem. Vedo, da smo njihov list – mi pa vemo, da govorita iz njih resnična stiska in želja, da bi se stanje izboljšalo.

Besede in pričevanja prelijemo na papir. Bile so povedane za javnost, zato smo jih natisnili. Zgodi se, da prispe kmalu zatem v uredništvo dopis, opremljen s podpisom in žigom, ki trdi, da izjave določene kolektive niso povsem resnične. Sledijo našeta dejstva. Dopis objavimo – da se dokaže resnica.

Toda – resnice ne doženemo, kajti odslej vse molči. Iz sramu? Iz strahu? Ne vemo. Molk ni vselej zlato, včasih je celo zelo dvoumen odgovor. Vsekakor pa naj naročniki in bralci vedo: naš list ni list senzacij in naše uredništvo ne želi polniti njegovih strani z „odkritimi besedami“, ki niso utemeljene z resničnimi podatki.

UREDNIŠTVO

Z različnih vidikov... Foto: M. Kambič

Korakamo, toda prepočasi

Osrednja točka 7. seje sveta za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL je bila razprava o uresničevanju stališč o materialni in kadrovski problematiki vzgojno-izobraževalnega področja, ki jih je sprejel izvršni odbor RK SZDL letošnjega 5. julija. Sprejeta stališča dokazujejo, da se tudi naša najširša družbeno-politična organizacija odločno zavzema za reševanje številnih problemov na tem tako pomembnem področju družbene dejavnosti. Še bolj razveseljuje pa je, da SZDL ne ostaja le pri sprejemanju stališč. O tem pričata pripravljena analiza o uresničevanju stališč in

zelo kritična razprava na seji. Manjka namreč čedalje več učiteljev – po najnovejših podatkih kar 372 za pouk v osnovnih šolah in 62 v oddelkih podaljšane bivanja. Pri tem niti ni upoštevana neustrezna kvalifikacijska struktura, temveč gre za čisto številčni primanjkljaj. Več pa je bilo doseženega glede skrbi za prihodnji učiteljski naraščaj, saj se je v tem šolskem letu zelo povečal vpis na pedagoške gimnazije in obe pedagoški akademiji.

Pojavila pa se je nova težava: od začetka letošnjega julija pa do danes so se zelo dvignili osebni dohodki v gospodarstvu

in tudi v nekaterih družbenih dejavnostih. Tako je šolstvo spet na repu; to velja še posebej za delavce z visoko izobrazbo, ki se že kar težko primerjajo z delavci na drugih področjih. Očitno je, da se učiteljske plače pri nas rešujejo v slogu lepe, zapletene povestice brez konca.

Na tej seji so obravnavali tudi teze za samoupravni sporazum o ustanovitvi vzgojno-izobraževalne skupnosti SRS, ki jih je pripravila republiška izobraževalna skupnost in osnutek samoupravnega sporazuma o ustanovitvi temeljnih vzgojno-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SPREMEMBE OBLIKUJEJO PREDPISE

(Nadaljevanje s 1. strani)

temveč da gre predvsem za njihovo smotno razdelitev in za racionalno organizacijo posameznih dejavnosti. Kljub pomankanju denarja se ni zmanjšal administrativni aparat, nasprotno: pri državnih organih in interesnih skupnostih se še razraščala, ni potrebnega sodelovanja med posameznimi službami, dovolj skrbi za strokovnost in modernizacijo poslovanja.

JASNEJŠE OPREDELITVE

Še pred plenarno sejo so razpravljali o osnutkih republiške in zvezne ustave osnovne sindikalne organizacije in tudi izvršni odbori RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Predsednik Vinko Kastelj je navedel na plenarni seji tudi pripombe izvršnega odbora za vzgojo in izobraževanje ter znanost in visoko šolstvo. Ta odbor je opozoril na težave, ki nastajajo pri razpravah na terenu zaradi zamotanega, ponekod pa tudi nejasnega, nepreciznega in ohlapnega besedila obeh osnutkov ustav.

V razpravi so govorili o vprašanjih, ki nastajajo v zvezi z delovanjem samoupravnih interesnih skupnosti — o delegatskem sistemu, odgovornosti delega-

tov, posameznih asociacij in drugem.

Omenjali so 94. člen ustave, ki določa, da „občina ustanavlja osnovne šole in zagotavlja pogoje za njihovo delo.“ Te pogoje pa bo treba natančneje opredeliti in utemeljiti z normativi.

O izboru individualnega poslovnega organa šole — ravnatelja (o tem govori 118. člen) naj bi odločali člani delovne skupnosti ob sodelovanju predstavnikov javnosti; zato bi kazalo spremeniti določbe zakona o osnovni šoli in drugih zakonov, ki urejajo imenovanje ravnateljev šol.

Najbolj živahna razprava se je razvila ob 201. členu, ki govori o pravicah do pridobivanja znanja in strokovne izobrazbe na vseh stopnjah izobraževanja in vseh vrstah šol. Presenetljivo je namreč, da v osnutku nove republiške ustave ni več določila o brezplačnem osnovnem šolanju, ki je v sedanjih ustavi že zapisano. Razpravljavci so soglašali, da mora biti brezplačno osemletno šolanje otrok zagotovljeno v ustavi in praksi. Že sedaj je — kljub določili — brezplačen samo pouk, nikakor pa ne celotno šolanje (učni pri-

pomočki). Večina je menila, da je treba zaradi socialnih potreb in splošnega družbenega interesa zagotoviti tudi brezplačno osnovno šolanje odraslih. Nekateri so imeli pomisleke, češ da bo za vse to premalo denarja in da so možne različne zlorabe takega določila. Predlagali so tudi, naj ustava jasneje opredeli pravico otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (3. odstavek 201. člena) do celotnega usposabljanja. Sedaj oblikovano besedilo bi spet prineslo nejasnosti: iz njega je namreč mogoče sklepati, da gre le za „strokovno šolanje in usposabljanje“.

ZA BOLJŠO ORGANIZIRANOST

Sklep, da je treba nenehno izpopolnjevati sindikalno organiziranost v republiki, občini in osnovnih organizacijah, je sprejel že III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije oktobra 1971. Nove ustavne spremembe so to nalogo na novo obudile: na IV. konferenci Zveze sindikatov Slovenije je bil sprejet predlog izhodišč za izpopolnjevanje sindikalne organiziranosti v novih ustavnih razmerah. Načelo, zapisano v tem predlogu, je jasno: Sindikate posameznih dejavnosti je treba organizirati tako, da bodo pristni interesi delavcev lahko prišli do izraza povsod, kjer se sprejemajo odločitve. V vseh sindikatih in v Zvezi sindikatov je treba uresničiti delegatski sistem in delegatska razmerja, ki pa morajo izhajati iz osnovnih sindikalnih organizacij.

Uveljaviti je treba sprejemane statutarne dokumente o organiziranosti in delovanju sindikatov — o tem pa naj neposredno odločajo osnovne sindikalne organizacije.

Na organizacijske naloge, ki jih bo treba opraviti še pred spremembami statuta sindikatov in Zveze sindikatov — zato da bodo ta stališča uresničena — je na plenarni seji opozorila organizacijska sekretarka republiškega odbora Sonja Omahova. Poudarila je, da bodo morale sindikalne organizacije, ki povezujejo članstvo več delovnih skupnosti svojo organiziranost dopolniti po načelu „Ena TOZD oziroma ena delovna skupnost — praviloma ena osnovna organizacija sindikata“. Osnovne organizacije sindikata bodo ocenile, ali potrebujejo občinski ali medobčinski odbor sindikata, ki ga bodo ustanovile po delegatskih načelih. Za vse dejavnosti, za katere se bo odločilo članstvo osnovnih organizacij zaradi uveljavljanja svojih osnovnih interesov, bodo organizirane republiške sindikalne konference.

V predlogu izhodišč je navedeno, naj bi na področju družbenih dejavnosti ustanovili osem republiških sindikalnih konferenc. Šest od teh bi povezovalo osnovne organizacije širšega področja, konferenca delavcev bank in konferenca delavcev zavarovalstva pa osnovne organizacije ožjega področja.

O tem, katere sindikate bo treba ustanoviti, bo odločalo članstvo šole po kongresu ZSSJ; za sedaj bodo torej ustanovljene le republiške sindikalne konference. O ustanavljanju teh konferenc bodo odločale osnovne organizacije sindikata. Konference bodo ustanovljene po posebnem pravilniku, ki bo določal postopek za ustanovitev, organizacijo in delovanje konference.

Na plenarni seji so udeleženci podprli novi predlog za ustanovitev konference. Organizacijsko kadrovska komisija bo pripravila pravilnik o ustanovitvi, organizaciji in delovanju republiške sindikalne konference. Gradivo s predlogom za ustanovitev konference bodo poslali osnovnim organizacijam in občinskim ter medobčinskim odborom do 20. oktobra.

MARJANA KUNEJ

JOŽE DERNOVŠEK

KORAKAMO, TODA PREPOČASI

(Nadaljevanje s 1. strani)

izobraževalnih skupnosti, ki ga bo dal republiški sekretariat za prosveto in kulturo kmalu v širšo razpravo.

Zato da bo razprava na terenu čim bolj potekala, naj skliče republiška izobraževalna skupnost in republiška konferenca SZDL območne posvete, na katerih bodo sodelovali predstavniki izobraževalnih skupnosti in SZDL.

Ob skupnem dogovarjanju je treba opozoriti na vrsto dilem, ki se pojavljajo že sedaj: gre za vprašanja, kaj je republiška interesna skupnost — ali naj bo to le skupnost skupnosti ali pa tudi neposredni financier izobraževalne dejavnosti — kdo naj jo ustanovi, koliko izobraževalnih skupnosti bomo potrebovali ipd.

V osnutku zakona je predvideno, naj bo tudi razširjena reprodukcija — torej investicije v šolstvo — sestavni del skrbi in interesa izobraževalnih skupnosti. S tem so soglašali tudi člani sveta. Nadrobno bo treba razpravljati tudi o ustanovitvi, financiranju in upravljanju izobraževalnih skupnosti, tako da bo v njih zagotovljena svobodna menjava dela. Izhodišče za financiranje organizacij združenega dela naj bo tudi na tem področju edinole delovni načrt; pri njegovem oblikovanju naj sodelujejo tudi učitelji, dijaki in vsi zainteresirani. Potrebna bodo pojasnila glede oblikovanja statuta, vprašanj nadzora, ustanoviteljstva posameznih zavodov in kadrovske problematike, na katero so imele doslej samoupravne interesne skupnosti premalo vpliva, vprašanja enodomnosti ali dvodomnosti republiške interesne skupnosti itn. Vse te zadeve naj bi razčistili v razpravah na terenu, kjer bo treba organizirati poleg posvetov po regijah še strokovne posvete po panogah; te naj bi organizirali republiški odbori sindikata. Z organizacijo posvetov bo treba pohiteti, saj morajo biti še letos podpisani družbeni dogovori o financiranju šolstva v prihodnjem letu.

MARJANA KUNEJ

LENDAVA

NOVA ŠOLSKA ZOBNA AMBULANTA

Lendavsko osnovno šolo obiskuje več kot tisoč učencev iz Lendave in bližnje okolice. Predstavniki zdravstvenega doma, temeljne izobraževalne skupnosti in učitelji so že lani sklenili, da bodo uresnili zamisel o šolski zobni ambulanti. In res ni ostalo samo pri besedah: pred dnevi so v lendavski šoli odprli zobno ambulanto za šolarje.

Denar za nakup aparatur je prispevala temeljna izobraževalna skupnost v Lendavi, proktor je preuredila šola s svojim denarjem, zdravstveni dom pa je poskrbel za drugo in seveda tudi za zobozdravnika. Šolsko zobno ambulanto bodo lahko uporabljali vsi šolarji lendavske občine.

TRETI KONGRES JUGOSLOVANSKIH PEDAGOGOV

Od 23. do 25. oktobra bo na Ohridu pod pokroviteljstvom predsednika makedonske skupščine Nikole Minčeva tretji kongres jugoslovanskih pedagogov. Kongres organizira Zveza jugoslovanskih pedagoških društev, obravnaval pa bo pedagoške probleme glede na razvoj samoupravljanja. Na simpozijih in v sekcijah bodo jugoslovanski pedagogi lahko predstavili dosežke svojih znanstvenih raziskav.

Narodno-osvobodilni svet za Primorsko je 22. oktobra 1943 izdal odlok o ustanavljanju slovenskih šol na Primorskem. Gentilijeva šolska reforma, sprejeta 1. oktobra 1923, ki je zatrla slovensko in hrvaško šolstvo, je na inah prenehala veljati. Slovenske šole so nastajale povsod in v takem številu, da jih je bilo spočetka organizacijsko kar težko zajeti. Šolsko leto 1943/44, v letu prve svobode, sicer še pod nemško okupacijo, pomeni korenit začetek obnove našega osnovnega šolstva. Šolsko leto 1944/45 je že nov korak na poti izpopolnjevanja tega šolstva. Izdelani so bili enotni učni programi, učiteljstvo je na tečajih dobivalo potrebno znanje in navodila za delo, učilnice so bile že bolj opremljene. Petina učiteljstva je imela ustrezno strokovno izobrazbo. Pomožno učiteljstvo pa je nastajalo iz zavednih in prizadevnih deklet, ki so z največjo požrtvovalnostjo in veliko delovno vneto pomagale učiti in vzgajati naše otroke...

OB 30-LETNICI OBNOVE SLOVENSKEGA ŠOLSTVA NA PRIMORSKEM

NAROD, KI IMA TAKO UČITELJE, JE BOGAT

V soboto, 22. septembra so se srečali v Novi Gorici partizanski učitelji Primorske, ki so bili v letih narodnoosvobodilnega boja organizirani pod šolskimi nadzorništvom zahodnoprimorskega, severnoprimorskega, južnoprimorskega in tržaškega okrožja. Pokrovitelji srečanja so bili predsedniki desetih primorskih občin.

Že kar v uvodu prisrčnega snidenja je zazvenelo vprašanje: Zakaj je bilo potrebno čakati trideset let na takšno srečanje? Zbori bojevnikov posameznih partizanskih enot so postali tradicionalni. Bodo postala tradicionalna tudi srečanja nekdanjih partizanskih učiteljev? Bi ne bilo mogoče tudi partizanskim učiteljem podeliti domicila (... kar so nekatere temeljne izobraževalne skupnosti primorskih občin že storile!); bi ne bilo mogoče končno urediti zgodovinskega poglavja o partizanskem osnovnem šolstvu na Primorskem?

V kinematografski dvorani „Soča“ je več kot 300 udeležencem, po uvodnih besedah Oskarja Venturinija (nekdanje šolskega nadzornika zahodno-primorskega okrožja), spregovoril Rudi Šimac, predsednik skupščine občine Nova Gorica. Med drugim je poudaril zasluge partizanskih učiteljev za to veliko gospodarsko, kulturno in politično preobrazbo Primorske.

„V vsaki od naših hiš ste ohranili doma kulturo, našo besedo in odprto slovensko knjigo. Vse naše Primorce ste ohranili doživljeno za napredek. To je zasluga vzgoje. Oborožili ste naše ljudi z znanjem in zavestjo, brez katere ni napredka. Narod, ki ima take učitelje, je bogat in ga ni mogoče premagati...“

Henrik Zdešar, partizanski pokrajinski nadzornik (... imenovan ga je France Bevk, predsednik PNOO in pokrajinski poverjenik za prosveto!) je spregovoril o nastanku partizanskega šolstva na Primorskem. Med spomini na revolucionarno preteklost našega partizanskega šolstva in partizanskih učiteljev je poudaril:

„Zdi se, da so hoteli Primorci v prav kratkem času nadomestiti vse, kar so v 25-letih izgubili. V tem hotenju niso pozabili na slovensko šolo. Tistih, ki s tem v zvezi zaslužijo vso pohvalo je toliko, da jih je v tem trenutku nemogoče naštet. Merjeno z današnjimi merili je bila njihova požrtvovalnost ogromna. Takega ljudstva človek ne more drugače kot spoštovati...“

Franc Kimovec-Žiga, nekdanji član PNOO, sedaj član republiške konference SZDL, je spregovoril udeležencem srečanja partizanskih učiteljev:

„Iskren pozdrav in globoko spoštovanje in zahvala SZDL Slovenije za vaš prispevek k NOB slovenskega naroda. sama zamisel o takem srečanju zasluži vse priznanje; želimo, bi to srečanje našlo posnetke prav povsod po slovenski zemlji. Živimo v času, ko nam teri začeti pozabljati, v čem bi kakšnih idej je bila partizanska šola — zibelka novega veka.“

Simbolično je tudi to, da gostitelj tega srečanja — Nova Gorica — mesto, ki vsemu svetu kaže našo neizčrpano voljo sposobnost za življenje pri tani, kjer so nas že pred tridesetimi leti hoteli izbrisati s površja zemlje...

Partizanski učitelji, ki malo vedeli o metodiki in daktiki, so kot pravi aktivisti OF slovenskega naroda svoje učence oblikovali v duhu partizanskih idej.

Prav zaradi tega SZDL naslednica OF ne sme dopustiti, da bi se pod imenom samoupravne urejanja posameznih območij našega življenja vrtilo v naše šolstvo ideje, ki hočejo razvednoti revolucionarno vsebino narodnoosvobodilnega boja. Učitelji so dolžni svetle tradicije ne samo ohranjati, pa jih v nadaljnjem delu razvijati. Postati morajo bolj kot doslej vodilne ideje generacij, prihajajo...

Črtomir Šinkovec, nekdanji partizanski učitelj in šolski nadzornik, je govoril o razvoju partizanskega šolstva na Primorskem. Med drugim je poudaril, da bi morali partizanski učitelji zbrati spomine in jih urediti tako, da bi bili le-ti osnova za knjigo o „Partizanskem šolstvu na Primorskem“.

Na srečanju, kjer so v kulturnem nastopu sodelovali tudi učenci osnovne šole „Miloje Strkelj“, je bila sprejeta resolucija zoper zanikanje koroških in gradiščanskih Slovencev. Predeljena so bila tudi priznanja, spomenice „za izkazano ljubezen, vero in žrtvovanje v času, ko je naša beseda pod dvajsetletnem pregonu znova žuborela v slovenskih šolah“.

Pravo tovariško srečanje se je pravzaprav začelo šele v „Parku hotelu. Kljub nekaterim sklopom in trdim obljubam je ostalo v partizanskih učiteljih mnogo neizrečenega. Brez dvoma pa do naslednjega srečanja ne bo treba čakati trideset let.“

SILVO TERŠEK

KRANJ:

Pet novih šol

Začetek letošnjega šolskega leta je bil v Kranju in njegovih okoliških vaseh še posebno slovesen, saj so začeli s poukom kar v petih novih podružničnih in vzgojno-varstvenih zavodih, za katerega so se delovni ljudje odločili na referendumu pred tremi leti. Nove šole v Besnici, Kokrici, na Orehku, v Naklem in Trbojah so sodobno urejene in bodo uspešno zamenjale stara, neustrezna poslopja.

TEDEN OTROKA JE MINIL — OTROCI SO OSTALI

Letošnji teden otroka je potekal pod geslom „Vsak otrok naj bo zaželen“. Da, zaželen otrok je v večini primerov deležen večje ljubezni, skrbnejše nege in vsestranske pomoči pri vstopu v življenje. Torej lahko trdimo, da je želja staršev po otroku nekakšno zagotovilo za srečno otroštvo (v mejah možnosti). Poleg družine in družbe, ki odločilno vplivata na otrokovo življenje, pa je tu še zakon narave, ki se ne ozira na zaželenost ali nezaželenost mladega bitja: na toliko in toliko rojstev se rode posamezna telesno ali duševno nezadostno razvita bitja.

Tudi te otroke morajo imeti starši radi, dolžni so skrbeti zanje in tudi želijo, da bi to nalogo opravili tako dobro, kolikor je v njihovi moči. Toda so primeri, ko so njihova sredstva, sposobnosti ali strokovno znanje premajhna, da bi lahko otroku vsaj nekoliko pripravili za življenje.

Kdo jim naj pomaga? Družina. A tudi ta je sestavljena iz ljudi — in nosi pogosto značil-

zavor uspeha v osnovnih šolah je namreč tudi površno ali pa sploh ne opravljeno kategoriziranje otrok.

Obstoje pa še teže duševno prizadeti, ki ne morejo končati (morda niti obiskovati) posebne osnovne šole. Zanje sta zavoda v Črni in Dornavi. O Črni smo že pisali ob slovesnosti, ko so vse slovenske občine odstopile denar, zbran ob lanskem tednu otroka za izboljšanje delovnih

investicij, dokler ni z zakonom povsem urejeno financiranje zavodov za nezadostno razvite, pa tudi delavnic in stanovanjskih prostorov, ki sodijo poleg. Obstaja že perspektivni program razvoja posebnega šolstva. Je sprejet — ni pa okvancificiran (kar je zaradi stalno se spreminjajočih cen tudi zelo težko).

Letos poteka 70 let, odkar so začeli z ustanavljanjem šol za nezadostno duševno razvite. Morda zaradi tradicije, morda iz družbene nuje se to le nekako razvija. Povsem odprto pa je vprašanje tako imenovanih delavnic pod posebnimi pogoji — kjer bi lahko vsi tisti, ki so toliko duševno prizadeti, da se ne morejo vključiti niti v posebne šole, kaj šele v proizvodno delo, dobili primerno zaposlitev za vse življenje.

Že ob pripravi zakona za te vrste delavnic nastajajo nasprotja: nekateri so za to, da bi imeli za take ljudi samo zavode (kjer se seveda tudi dela), drugi pa so pristaši ustanavljanja delavnic, v katerih bi nezadostno duševno razviti v resnici delali in imeli tudi pravice, ki potekajo iz delovnih razmerij. Za take delavnice lahko trdimo:

- da razbremenijo starše;
- prinašajo ekonomske ugodnosti, ker so osebe v delovnem razmerju;
- dajejo osebnostno zadovoljstvo nezadostno razvitim delavcem, da tudi oni prispevajo svoj delež družbi.

„Doselej imamo samo demonstracijski eksperimentalni center v Ljubljani. Začenjajo pa se akcije, da bi podobne delavnice odprli tudi v Mariboru, Kranju, Novi Gorici in Celju. Za vsako slovensko regijo bi bila potrebna vsaj ena — tako bi jih bilo v Sloveniji npr. sedem. Seveda pa je ob takšni delavnici nujen tudi dom za zaposleno mladino — ki ne bo vedno mlada. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo je izdelal projekt razvoja teh delavnic pod posebnimi pogoji in ga dal v javno razpravo. Odmeva pa ni.“ Tako je pripovedovala predsednica Ada Krivic.

DELAVNICA — ZATOČIŠČE IN DOM

Delavnice pod posebnimi pogoji se bistveno razlikujejo od invalidskih delavnic (od 36 invalidskih delavnic v Sloveniji jih je zdaj ostalo samo še 9): v teh je delalo praviloma 50 % invalidnih. V delavnicah pod posebnimi pogoji bodo zdravi (normalno razviti) samo tisti, ki vodijo in usmerjajo delo; vsi drugi so teže duševno prizadeti.

V Ljubljani je prva taka delavnica pod imenom demonstracijski eksperimentalni center. „Res smo samo to, kar pravi naš naslov,“ je rekel ravnatelj Pavel Smolej. „V naših delavnicah dela 53 zaposlenih, v Ljubljani pa je zabeleženih 142 primerov samo mlajših, ki bi jih bilo treba vključiti. Ni prostora, ni strokovnega vodstva. Zaposlovanje teže prizadetih ni sistemsko rešeno — in tako se še vedno dogaja, da jih pošiljamo iz zavoda v zavod in pri 20. letih oddamo v dom za onemogele. Tudi mi smo ogledalo naše družbe.“

Stisnjeni ob rob bežirajske vojašnice — sicer v območjih brez prostora, ki jih je moglo brez sramu pokazati tudi tujcem — predstavljajo košček bede našega glavnega mesta. Ti delavci so stari od 16 do 32 let; mentalno pa od 3 do 9 let, zato sta punčka in medvedek na polici še resnični igrački, ne samo spomin na mladost.

Tu je zaposlenih 5 strokovno usposobljenih ljudi — delajo tedensko 42 ur, kot njihovi prizadeti delavci. Ob delu jih vodi in vzgajajo. To so: delovni terapevt, defektolog, vodja lesne stroke (ki je tudi mizar), vodja šiviljske stroke (tudi šivilja) in ravnatelj. Ustanova kombinira poklice zdravstvene stroke s poklici iz proizvodnje. V proizvodnem delu se je vsak od zaposlenih odločil za delo, ki

mu je najljubše — in delavci prehajajo od enega k drugemu, kakor zahteva posel. Vodje dela in vzgojitelji vsak dan pregledajo in zabeležijo narejeno ter sestavijo načrt za naprej, za naslednji dan.

„Vsak dan zapišemo za vsakega, koliko časa je bil prisoten in koliko časa je učinkovito delal. Lani smo iz ustvarjenega dohodka realizirali 5 % našega proračuna — poleg tega pa prejmemo na vsaka dva meseca vsi naši delavci kuverte z nagrado. Te seveda nesejo staršem ali rejnikom, da podpišejo prejem.“ (Prejmejo od najmanj 80.— din do največ 700.— din nagrade)

Tu delajo izdelke v lastni režiji (vezejo prtičke, izdelujejo voščilnice) in pa v kooperaciji, npr. s tovarno „Rog“ in drugimi. Šivilje delajo za otroške vrtnice.

„Dobro vemo, koliko smo sposobni narediti — po kvaliteti in kvantiteti. Ko gre za denar, se humanizem neha. Če naši izdelki ne prenesajo konkurence na trgu, odpadejo. Zato se natanko držimo pogodb — sicer ima naš delodajalec pravico dati isto delo komurkoli, lahko tudi privatniku,“ je dejal ravnatelj. Ob ogledu mizarske delavnice je pripomnil: „V lesni stroki je pri nas toliko konkurence, da bi jo že zdavnaj opustili, če ne bi delo z lesom dajalo tolikšne možnosti delovnih gibov in spoznavo tako raznovrstnih orodij. Tako pa je res, da daje ta stroka najboljše psihofizično zaposlitev. Prvenstveno želimo naše otroke — saj so v bistvu vedno otroci — psihofizično zaposliti, ne pa izžemati. Ogibljemo se tekočega traku, dela z ramo ob rami ali pogleda v hrbet sodelavca. Delamo v skupinah. Upošteva- mo človekovo individualnost. Proces delovnega usposabljanja ni pravzaprav nikoli končan. Če prizadetega enkrat za vselej posadimo k nekemu poslu — mu zagrenimo življenje. Pri nas pa se delavci dobro počutijo — pravzaprav je njihova delavnica edini kraj, kjer se počutijo doma.“

NEKJE SE ZAPLETE

Na vprašanje, kdo jim finančno pomaga, smo izvedeli: DEC je ustanovilo Društvo za nezadostno razvite leta 1968; potem jih je prevzelo v finančno oskrbo mesto Ljubljana in zdaj spadajo v financiranje temeljne izobraževalne skupnosti. Zelo pa se za njihov napredek — tudi za graditev doma gojencev — trudi Zveza mladine. Že zdaj so med zaposlenimi sirote — z leti pa bo vedno več staršev pomrlo. Vsi so kategorizirani kot invalidi I. stopnje do 15 let. Starši imajo (glede na določeni cenaz plače) pravico do 50 % večjega otroškega dodatka. Otroci imajo po smrti staršev pravico do njihove pokojnine. Precej je tudi kmečke mladine in otrok staršev, ki so slabo situirani. Pomoč družbe je nujna. Pravzaprav bi duševno prizadetega morali vzdrževati in tudi vzgojno spremljati od rojstva do smrti. Ni človeško, da jih prepustimo počasnemu hira- nju. Pri starših ne moremo iskati krivde. Že tako preneka- teri od njih zanemarjajo zdrave otroke, da se lahko posvečajo prizadetim. Mnogi izmed staršev so živčno prizadeti, preutrujeni. Koliko koristnih moči zdravih ljudi izgublja družba — ker ne poskrbi za prizadete — da o moralnih dolžnostih niti ne govorimo.

„Na množičnem sestanku sem spoznal, da so delovni

ljudje vselej tudi z denarjem pripravljeni pomagati tem nezadostno razvitim. A neke se potem zatakne. Ustavi se in se ne reši. Tudi to je ogledalo naše družbe. Resnica je namreč, da bi sami zdravi ljudje v tekmi za uspehe ali denar posuroveli. Harmonične družbe ni brez brušenja ob napakah in, če hočete, ob mukah sočloveka. Ko takole iz dneva v dan spremlja-

stracijskega eksperimentalnega centra v Ljubljani. Za dom, ki ga bodo sezidali za gojence tega centra, je namenjen letošnji denar, zbran ob prireditvah v tednu otroka v Ljubljani.

Pričakujemo sistemske rešitve. Tudi vodje, strokovnjaki, prosvetni delavci v DEC so ljudje s svojimi življenjskimi potrebami. Njihov trud, njihova skoraj neprestana zaposlitev in

Sestavljanje torbic za Pony kolesa tovarne Rog je zelo natančno opravilo — Foto: N. Maurer

mo vzgojo, ki zavoljo neprestanih korektur vedenja in dela meji včasih že na dresuro, vidimo, da so ti prizadeti ljudje neverjetno potrpežljivi, vztrajni, silno pošteni, da so jim vsaka goljufija, laž, prevara, dobičkarstvo povsem tuji. Živeti z njimi, biti njim zgled — pomeni: biti do skrajnosti pošten in iskren.“

To so odlomki iz pogovora z ravnateljem in iz ogleda demon-

nenehno iskanje novih metod morajo biti nagrajeni. Zavoljo svojih sposobnosti, prakse in dognanj bi bili zelo ugodno sprejeti v tujini. Kaj pa naši otroci, naši prizadeti otroci?

Teden otroka je minil. Otroci so ostali. Tudi prizadeti otroci. Vzdihi sočutja, solze ali lepe besede ne pomagajo. Potrebna so dejanja.

NEŽA MAURER

VAS IN MESTO

Svet za vzgojo in varstvo otroka pri OZN je predlagal za letošnji moto svetovnega dneva otroka skrb za otroka na vasi, saj je na svetu 3,5 krat več vaških otrok kot mestnih. V Sloveniji je slika skoraj obrnena, v Mariboru pa je med šolskimi otroci 45 % vaških.

Kakšne potrebe ima otrok na vasi, kakšno družbeno pomoč potrebuje, v čem ima drugačen položaj in razmere kot njegov prijatelj v mestu? Vse to bi morali poznati precej natančno, ko načrtujemo organizirano družbeno pomoč otrokom na vasi.

Je vaški otrok res revež, ker ima daleč v šolo, ker hodi peš, ker mora pomagati doma delati in nima časa za učenje...? Ali mu zavidamo svež zrak, cvetoče travnike, veselo ukanje na paši...?

Načrtovalce organizirane družbene skrbi za otroke na vasi sicer spreletavajo različna in mešana čustva, morda usmilenje in malomeščanska radodarnost v obliki zbiranja starih oblek... toda prave skrbi za zmanjševanje razlik glede temeljnih možnosti na začetku šolanja ni mogoče začrtati resno in odgovorno, če nam ni znana prava SOCIALNA SLIKA vašega otroka.

Ob preverjanju zrelosti za šolo analiziramo vsako leto poleg stopnje zrelosti tudi vzroke nastalih razlik. Mestni otroci dosega vedno precej višjo zrelost za šolo kot podeželski, čeprav je „norma“ za vaše otroke nižja do 20 %.

Zelo jasen in tudi znanstveno dobro opredeljen je izvor „socialnih razlik“ med mestnimi in

vaškimi otroki glede na poklic in zaposlenost staršev. V mestu je staršev brez kvalifikacije le 10 %, na vasi pa 65 %. Poklic in izobrazba matere dajeta še slabšo sliko: priučenih delavk je v mestu 30 %, na vasi 80 %. Izobrazbena raven staršev ima večsmerni vpliv na otroka, ne samo kot neposredna pomoč pri učenju doma, ampak še bolj kot usmerjevalka v interese, težnje, ambicije in pričakovanja. Večina staršev namreč žel otrokom omogočiti vsaj svojo, ali pa celo nekoliko višjo raven izobrazbe.

Podatek o stanovanjskih razmerah daje več optimističnih točk otroku na vasi, ki nima primerne stanovanja v 10 %, mestni pa celo v 40 %. Če bi upoštevali še kulturo stanovanja in notranjo opremo ter otrokov „učni kotiček“, bi menda spet zmagal mestni otrok.

Tri četrtine mestnih otrok je obiskoval o vzgojno-varstveni zavod vsaj eno leto, med vaškimi pa je takih le 2 %. Spodbudnejše za mestne otroke so tudi kulturne razmere v družinah, kadar jih merimo s številom knjig in revij, ki jih imajo pri hiši. Mestni otroci imajo tudi veliko več igrac kot vaški, čeprav se slednji pogosteje igrajo s starimi „stroji“, bolj poznajo orodje in ga spretno uporabljajo. Kompleksno preverjanje zrelosti za šolo ponuja bogate podatke o potrebah, možnostih in življenjskih razmerah mestnega in vaškega otroka. Škoda bi bilo, če jih v načrtovanju sistematične pomoči „šibkejšim“ skupinam pri zmanjševanju socialnih razlik ne bi koristno uporabili!

T. K.

Lepo je v delavnici, kjer se vsi razumemo. Tu smo koristni. Delamo embalažo za tovarno — Foto: N. Maurer

nosti posameznikov: rada se posreduje z dosežki, veseli se izrednih uspehov nadarjenih otrok in mladine, razkazuje najmodernejše opremljene laboratorije (ki so vsakakor potrebni) — laže in teže prizadete otroke, njihove zavode in šole pa bi „najraje skrila za zaveso“. Tuje oko jih tako ne bi videlo, zanje pa bi na skrivaj odrinila potreben denar. Da, tudi tako ravnanje je človeško. Plemenito pa ni. Niti ni v skladu z našo ustavo, ki predvideva za vse otroke enake možnosti šolanja. To pa pomeni: za vse, ki se teže učijo ali pa se komajda priučijo kakšnega dela, toliko denarja, da bodo

razmer in dograditev ter obnovo prostorov. Na razširjeni seji izvršnega odbora republiške skupnosti otroškega varstva pa je bil sprejet tudi sklep, da je denar, nabran ob letošnjem dnevu otroka, namenjen za sanacijo zavoda za varstvo in delovno usposabljanje mladine v Domavi. Tam imajo oddelek za delovno usposabljanje (v njem je 36 oskrbovancev, po sanaciji pa bo prostora za okrog 50 otrok), oddelek vmesne stopnje, kamor bi po sanaciji lahko vključili 36 oskrbovancev in še vrstveni oddelek, kjer preživljajo svoje dni v izredno težkih življenjskih razmerah duševno

Sprva počasi, da ne bo šlo lepilo čez rob. Ko se navadim, bom bolj nagla — Foto: N. Maurer

lahko vključili v življenje. Kaj pa za vse one, ki jim je tempo sodobnega normiranega dela nedosegljiv? Za te naj bi bile zagotovljene posebne delavnice in strokovno vodstvo — za vse življenje.

IN KAKO JE V NAŠI PRAKSI?

Po zadnjih statističnih podatkih ima Slovenija 34 posebnih osnovnih šol, 8 dislociranih oddelkov in 16 posebnih oddelkov pri rednih šolah. Toda pet območij v Sloveniji še nima nobene posebne osnovne šole. Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam računata na učitelje vseh osnovnih šol, da prikažejo republiškim organom nujnost ustanavljanja posebnih osnovnih šol. Ena od

najhuje prizadeti oskrbovanci (teh je okrog 40). Imajo še oddelek za 40 otrok, ki so na predšolski stopnji in niso vsi sposobni delovnega usposabljanja. Zavrniti pa so morali 90 prošelj. Zavrnjene prošnje so tisti klic, na katerega so odgovorile vse naše občine že lani — in tudi letos. Tista sredstva, kar so jih v Ljubljani nabrali s prireditvami ob letošnjem tednu otroka, pa so namenili za rešitev stanovanjskih problemov teže prizadete mladine (za domove).

V pogovoru na Društvo za pomoč družbeno nezadostno razvitim osebam SR Slovenije je predsednica republiškega odbora Ada Krivic dejala:

„Denar, zbran ob tednu otroka, je izjemna pomoč, rešilna

RAZŠIRJAJTE
SVOJ LIST!

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

BREŽICE:

Vsi so pod streho

Prejšnji mesec je dobilo v Brežicah nekaj več kot 160 predšolskih otrok nove prostore vzgojno-varstvenega zavoda; na to pa so čakali, posebno starši, že nekaj let. Trenutno je v vzgojno-varstvenem zavodu dovolj prostora za vse predšolske otroke od drugega leta starosti, nekoliko teže pa bo že prihodnje leto, saj je že sedaj več kot štirideset prijav.

ŠOLAM DENAR LE ŠE ZA KREDO IN PAPIR

Na zadnji seji je skupščina temeljne izobraževalne skupnosti Kranj med drugim sprejela tudi rebalans finančnega načrta za letošnje leto, po katerem je bilo šolstvu namenjenih okoli 40 milijonov dinarjev; to pa je spričo izjemnih okoliščin odločno premalo.

Vzrokov za spremembo finančnega načrta je sicer več, med te pa sodi tudi povečanje vrednosti točke in razširjena dejavnost, saj je v letošnjem šolskem letu v šolah na območju kranjske temeljne izobraževalne skupnosti kar 36 novih oddelkov. Tako je za sanacijo osebnih dohodkov prosvetnega kadra in za razširjeno dejavnost zmanjkalo 1,4 milijonov din. Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti Kranj je predlagala skupščini občine Kranj, naj dodeli dodatnih 1,4 milijona din k letošnjemu finančnemu načrtu.

Na seji pa so tudi opozorili na slabosti rebalansa finančnega načrta, saj ta ne upošteva povečanja materialnih stroškov za vzdrževanje šol, za večje stroške ogrevanja, razsvetljave itd. Ob tako hitri rasti cen se kaj lahko zgodi, da bo šolam ostal le denar za kredo in papir, za sprotno vzdrževanje pa ne bo ostalo nič.

NA ROB

Kadri, kadri

Na nedavni konferenci ravnateljev osnovnih šol, ki jo je sklical zavod za šolstvo — organizacijska enota Celje, so posvetili največ časa prav kadrovskim težavam. Te so ob začetku novega šolskega leta še posebno velike. Kljub temu da na celjskem območju še vedno okoli 40 delovnih mest ni zasedenih, okoli sto učiteljev pa nima ustreznih izobrazbe, se je pouk na vseh centralnih in podružničnih šolah pričel brez zastojev. Delo so prevzeli učitelji, ki že delajo na šolah. Ali bo vsako leto tako? Kakšna bo kakovost dela na teh šolah?

Kadrovske težave, s katerimi se srečujejo šole po vsej Sloveniji, pa hkrati opozarjajo, katerim vprašanjem bo v prihodnje treba nameniti še več pozornosti. Res je, da so si šole, zavodi, temeljne izobraževalne skupnosti, ponekod tudi družbeno-politične organizacije zelo prizadevale, da bi bolje, predvsem pa bolj stvarno merili in nagrajevali učiteljevo delo. Ponekod so tudi marsikaj dosegli. Kljub nekaterim nesporazumom so se povečali osebni dohodki delavcev na vzgojno-izobraževalnem področju, več učencev in učenek se je odločilo za študij pedagoških poklicev. To pa je prav gotovo porok, da v prihodnjih nekaj letih v naših šolah ne bo primanjkovalo učiteljev.

Letošnjo jesen se je vpisalo na pedagoški šolski center še enkrat več učencev in učenek kot lani, razveseljuje pa je tudi to, da se je za pedagoške poklice odločilo veliko takih absolventov osnovnih šol, ki so končali osnovno šolanje z odličnim ali prav dobrim uspehom.

Zdaj je na vrsti šola, da bo te mlade ljudi v prihodnjih nekaj letih kar najbolj izoblikovala. Na vrsti je tudi širša družbena skupnost, da bo tem mladim, nadarjenim dijakom, ki bodo čez nekaj let stopili za katedre, dala kar največ.

—tu—

NOVO MESTO:

Veliko novega za praznik

Program praznovanja letošnjega občinskega praznika v Novem mestu je zelo razgiban in bogat. Med najpomembnejše pridobitve sodi nedvomno odprtje nove sodobne šole v Dolenjskih Toplicah, ki jo bodo poimenovali po „Bazi 20“. Konec meseca bo v novih šolskih prostorih že slavnostna seja občinske skupščine. Sredi tega meseca bodo v Novem mestu tudi uradno odprli nov paviljon vzgojno-varstvenega zavoda.

TEMELJNA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST ČRNOVELJ

Skrbi namesto denarja

Temeljna izobraževalna skupnost v Črnomlju ima tudi letos na voljo za financiranje vseh svojih dejavnosti nekaj manj kot 12,5 milijona dinarjev. Republiška izobraževalna skupnost zagotavlja skupaj s skupščino občine Črnomelj le denar za osnovne šole, prevoze, male šole, testiranje novincev, podaljšano bivanje, prehrano, dopolnilno izobraževanje itd. S tem pa še ni mogoče rešiti težav, ki nastajajo pri vzgoji in izobraže-

vanju na območju te temeljne izobraževalne skupnosti. Štipendiranje pedagoškega kadra, dejavnost glasbene šole, kritje plačila diferenciranih oskrbnin v vrtcih za kar je dolžna prekrbeti denar občinska skupščina kot ustanovitelj, vse to so problemi, ki jih bo treba še razrešiti. Ustanovitelj nima dovolj denarja in tega se pri temeljni izobraževalni skupnosti v Črnomlju, dobro zavedajo.

Kljub vsem težavam, zberejo skoraj sleherno leto sorazmerno precej denarja za štipendiranje. Letos na primer štipendirajo na srednjih, višjih in visokih šolah kar 60 štipendistov; za to so namenili okoli 34 milijonov dinarjev. To se dogaja skoraj v sleherni tako imenovani slabše razviti občini, da mora, kljub skromno odmerjenim dinarjem razpisovati vedno več štipendij, kot pa bi v resnici potrebovali šolanji ljudi. Zakaj? Nekateri štipendisti se zaposlijo drugje, v gospodarsko razvitejši občini in

Tajnik temeljne izobraževalne skupnosti Velenje Jože Melanšek

in stopnjo. Od teh sedmih izredno študirajo le trije, ki prejemajo po posebnem pravilniku temeljne izobraževalne skupnosti za uspešno opravljene izpite denarno pomoč, same šole pa urejajo to kot vedo in znajo. V te namene imajo na voljo le 1-odstotek iz sredstev posameznih šol, ta pa je namenjen za izobraževanje.

Letos sta z dveh dvanajstih podružničnih šol, šestih centralnih osnovnih šol in ene posebne osnovne šole, odšla le dva učitelja iz prosvetne službe. Beg iz prosvetne stroke torej na tem območju ne povzroča glavobolov. Več skrbi povzročajo absolventi visokih šol, ki jih je štipendirala temeljna izobraževalna skupnost Črnomelj in so se zaradi pomanjkanja učiteljev že zaposlili po šolah na njihovem območju. Zaradi obilice rednih šolskih delovnih obveznosti namreč zavlačujejo z diplomom. Takih absolventov pa je kar dvajset!

TONE URBAS

TREBNJE:

Kam z otroki?

Na območju temeljne izobraževalne skupnosti Trebnje na Dolenjskem imajo le tri vzgojno-varstvene zavode za dnevno varstvo predšolskih otrok. Obiskuje jih okoli 120 otrok, med njimi je tudi nekaj solarjev, in sicer v oddelkih podaljšanega bivanja. Tudi zanje so morali poskrbeti kljub temu, da je vzgojno-varstveni zavod v Trebnjem popolnoma zaseden, zavoda v Mokronogu in na Mirni pa sta sprejela več otrok, kot je predpisano. Prezasedenost vzgojno-varstvenih zavodov je eden izmed osnovnih vzrokov, da v občini ni bilo mogoče organizirati varstva otrok do tretjega leta starosti. Teh težav

jih bo rešila nova šola v Trebnjem, kjer bodo našli svoj potrebni prostor tudi učenci v oddelkih podaljšanega bivanja.

DOLENJSKE TOPLICE:

Prisrčno slovo

Ravnatelji osnovnih šol in drugi prosvetni delavci z območja novomeške temeljne izobraževalne skupnosti so se pred dnevi prisrčno poslovili od Nade Miheličeve in Borisa Platana, ki sta bila upokojena, ter od Jurija Pojeta, ki ga čaka novo delovno mesto v Ljubljani.

MORDA ŠE NISTE VEDELI ...

- da so bili v šolah na območju temeljne izobraževalne skupnosti Črnomelj lani prvič testirani vsi šolski novinci;
- da so lani prvič uvedli na šolah oddelke podaljšanega bivanja v katere so bili zajeti predvsem socialno ogroženi otroci;
- da je bilo največ oddelkov podaljšanega bivanja na šoli v nizi;
- da zaradi pomanjkanja učiteljev niso mogli odpreti teh oddelkov na osnovnih šolah v Dragatušu in Adlešičih;
- da so z lanskim šolskim letom tudi na podružničnih šolah uvedli šolske malice, v šolah kjer imajo podaljšano bivanje, pa te kosila;
- da je začela temeljna izobraževalna skupnost Črnomelj vzeto sodelovati pri ocenjevanju uspeha dela prosvetnih delavcev;
- da so v soglasju s šolami podelili posebna priznanja Andreju Petku, Darinki Fabjan, Metodu Plutu, Faniki Toman, Marku Betu, Marjanu Skrbinku in kolektivu osnovne šole Vinica za uspešno dolgoletno delo na področju vzgoje in izobraževanja;
- da je prejel ravnatelj osnovne šole v Vinici Anton Troha višje republiško priznanje učiteljem — Žagarjevo nagrado;
- da je osnovna šola v Črnomlju postala tudi hospitacijska šola;
- da je ta šola dobila denarno pomoč za nakup učil v vrednosti 300.000 din;
- da je ta znesek prispevala republiška izobraževalna skupnost v soglasju s temeljno izobraževalno skupnostjo Črnomelj in z vodstvom za šolstvo;
- da je družbeni dogovor o diferenciranih oskrbninah v vzgojno-varstvenih zavodih naletel na negodovanje predvsem pri dohodkih starših;
- da pa so ta dogovor starši z majhnimi osebnimi dohodki tudi pozdravili;
- da organi temeljne izobraževalne skupnosti niso na svojem območju obravnavali samo materialne plači področja vzgoje in izobraževanja, temveč so posvetili pozornost tudi njeni vsebini, ta pa žal, bolj ali manj odvisna od denarja;
- da so v Črnomlju v dveh etapah zgradili posebno osnovno šolo za območje Bele krajine;
- da je v šoli prostora za 120 otrok v eni izmeni;
- da je ta posebna osnovna šola opremljena s sodobnimi učilnicami;
- da v njej poučuje izbran in strokovno usposobljen pedagoški kader;
- da so v sedmih razredih zbrani učenci v osmih oddelkih in je posebna osnovna šola v Črnomlju prva tovrstna šola v Sloveniji in Jugoslaviji, ki je bila namensko grajena za potrebe posebne osnovne šole.

„Smo za učinkovito pomoč“

Že takoj na začetku najinega pogovora, ko sem morda samo z besedo ali dvema omenil pomoč pri izrednem šolanju prosvetnih kadrov na njihovem območju, je Jože Melanšek, tajnik temeljne izobraževalne skupnosti Velenje še posebej poudaril:

„Na našem območju imamo samo šestnajst prosvetnih delavcev z nedokončano zahtevano izobrazbo, ki zdaj izredno študirajo; upamo, da bodo do roka tudi končali. Ob vsakem uspešnem končanem letniku dobijo od temeljne izobraževalne skupnosti po 200 starih tisočakov, šole pa jim vrnejo potne stroške. Prav sedaj pripravljamo pravilnik o nagrajevanju izrednega študija prosvetnih delavcev za leto 1973.“

— In kaj prinaša novi pravilnik?

„Novi pravilnik namreč omogoča boljše študijske razmere. Smo za učinkovito pomoč! Menimo namreč, da je sedanje nagrajevanje izrednega študija še premajhno spričo vedno večjih stroškov šolanja, kajti predavanja so v Celju, Mariboru ali Ljubljani. Moram priznati, da smo vse do letos premalo spremljali težave pri izrednem študiju, da smo vse premalo z njimi sodelovali. Nekateri stvari so se že letos v marsičem izboljšale, vse dobro pa bomo v prihodnjih letih še bolj utrđili.“

— Območje velenjske temeljne izobraževalne skupnosti je dokaj razvejano, nekateri predelajo zaradi snega po mesec ali več skoraj nedostopni. V tem času skoraj ni mogoče obiskovati predavanja ali opravljati izpitov. Je slišati morda, zaradi tega kakšne pripombe?

„Vemo, da so razmere, v katerih študirajo nekateri prosvetni delavci izredno težke, vendar se do sedaj zaradi tega ni še nihče pritožil. V pripombi pa je slišati na račun ocenjevanja znanja o tem, da merilo ocenjevanja znanja pri izrednih študentov enako in da se sam sistem študija, obroma šolanja prepočasi vključuje v prakso. To pomeni, nekateri predavatelji predavajo še tisto, kar je za sodoben način izobraževanja že zdavnaj zastarelo.“

— Samo še to! Je številna zasedba učnih delovnih mest na vašem območju zadovoljiva ali so šolski prostori tudi pri nepremostljivi ovira?

„Na šestih centralnih šolah na eni posebni osnovni šoli kar na 11 podružničnih šolah smo, kar zadeva število potrebnih prosvetnih delavcev, kar zadovoljni, saj imamo zasedena vsa delovna mesta razen v šolah v Skalah in Cirkovcih, kjer potrebujemo še po enega učitelja.“

Lani smo imeli v vseh osnovnih šolah in posebni osnovni šoli na našem območju vpisanih 4.328 učencev. Letos jih je bilo 4.328. To pa poveča, posebno v Velenju, v kateri imajo vse tri velenjske osnovne šole dvoizmenen pouk. Prav zaradi vedno večjih prostorskih težav se pospešeno pripravljamo na gradnjo nove osnovne šole v Velenju, podružničnih šolah je sicer dovolj prostorov, vendar pa bi morali temeljito preurediti pa na novo zgraditi.“

TONE URBAS

Prosvetni delavci se izpopolnjujejo ob prebiranju svojega glasila!

NA ROB POSVETA ŠOLSKIH PSIHOLOGOV IN PEDAGOGOV

NAJVIŠJI SMISEL ZA ČLOVEKA — ČLOVEK

To je jedro našega socialističnega humanizma. Ali povedano drugače: kako spremeniti sedanje stanje, kako teorijo, ki je le napotilo, spremeniti v prakso. Razviti moramo tak pedagoški sistem, ki nas bo pripeljal do cilja: oblikovati človeka, ki se bo zaradi svojega družbenega delovanja vedno počutil kot enakoverjen dejavnik. Torej ustvarjalno, kritično osebnost, nedogmatsko ukrojene pameti. Vse prej kot preprosta naloga.

Tako pojasnjeni humanizem mora postati naša notranja potreba, utrip naše šole in naše družbe. Njegova praksa bo edina resnica. Smo komaj na začetku poti...

Nepojmljivo je, da včasih tako družba kot šola ustvarjata naših visoko kvalificiranih, nadrih kompleks odvečnosti, nezazelenosti. Boleč občutek, da se bo zaradi svojega družbenega delovanja vedno počutil kot enakoverjen dejavnik. Torej ustvarjalno, kritično osebnost, nedogmatsko ukrojene pameti. Vse prej kot preprosta naloga.

Ta otrok je naša šolska svetovna služba. Od nje upravičeno pričakujemo strokovno pomoč pri vzgoji otroka. Žal, kirurške in terapevtske, ki zdravijo duševnost otroka, staršev in pogosto tudi učiteljev — nemalokrat uvrščamo med balast, razkošje ali okras šole. Zakaj? Morda so si sami.

V odločbah, ko je beseda o šolski svetovni službi, telovadimo z izrazi, da to „ni ne učno in ne vzgojno“ osebe. Ali so torej ljudje, ki pomagajo našim otrokom premagovati težave, se prilagajati novemu okolju, in jim svetujejo pri izbiri poklica, res — „administrativno“ osebe? Mar so naši otroci res samo „ševilke“?

Morda bi veljalo opozoriti na tole resnico: da človek lahko ostane to, kar je, mora dobiti vso potrebo v okolju.

Kot olajševalno okoliščino pri težavah za uveljavljanje svetovnih služb lahko navedemo ugotovitve da ni pravega programa šole, ki bi zajel celostno sliko odnosov, da povsod pedagoška vodstva niso dorasla zahtevam, da ni...

Eno pa je gotovo: imamo visoko kvalificirane kadre, ki so voljni pomagati pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnega procesa, če jim le damo določeno mesto in vlogo, in seveda — občutek, da so potrebni. Želja po življenju je potreba po ustvarjanju. To težnjo nosi v sebi vsak izmed nas. Njena uresničitev pa je potrditve naše osebnosti. Je občutek sreče, ki nas dela dobre, humane...

To so misli, ki so se izoblikovale ob bogatem programu in živahni razpravi posveta psihologov in pedagogov Slovenije. Vodil ga je svetovalec zavoda za šolstvo SRS psiholog Jože Trček.

Delovni program je zajel razmišljanja o praktičnem uveljavljanju idejnosti pri specifičnem delu delavcev šolske svetovne službe, ki jih je podal prof. Rado Jan, sodelavec CK ZKS. Sledila je razprava o koncepciji in zakonitvi šolske svetovne službe, nato strokovni prispevek Danice Golli, sodelavke pedagoškega inštituta v Ljubljani, intenzifikacija in individualizacija opismenjevanja v osnovni šoli.

POLEG ŠOLSKO TORBICE NOSI OTROK V ŠOLO TUDI SKRBI IN TEGOBE

V svojem izredno zanimivem predavanju je prof. Rado Jan utrdil marsikatero misel, usmeril hotenja in jih odel v iskrene besede, ki so navdušile udeležence. Če bi nam vsi politični delavci tako prikazovali probleme, bi bilo v naših šolah veliko manj brezbrzičnosti — so menili poslušalci.

Predavatelj je jasno opredelil nalogo in vlogo psihološke in pedagoške službe na šoli in podkreplil svoje besede s primeri iz prakse. Povzemamo na kratko njegovo predavanje. Menil je, da je „odrešila“ in pomembna

vloga teh služb pri uresničevanju ideala: vsak otrok naj bo enakopraven dejavnik kot vsestransko razvita osebnost. Njihov prispevek v boju proti „konfekcijski“ pedagogiki (vsi otroci so enaki), ki se je zakoreninila v marsikateri šoli, je lahko zelo velik. Naloga pedagoške službe, meni predavatelj, je pomagati pri osveščanju učenca, staršev in učiteljev, pa tudi kolektivov. Pomaga naj ublažiti pretrese in posledice revolucionarnih sprememb naglega družbenega razvoja, ki se jim mlade osebnosti težje prilagajajo. Opozoril je na odgovornost pedagoške službe do otroka. Predlagal je analize stvarnega stanja določenih oddelkov, staršev, učenca in učiteljev v posameznem okolju. Veliko vlogo šolske svetovne službe vidi pri delu zunaj šole v povezavi z občino, v konkretnih, praktičnih akcijah, ki naj bi pomagale ustvariti možnosti za dostojno življenje vsakega otroka (stanovanjski, socialni in družinski problemi). Psiholog in pedagog na šoli naj v delovni načrt šole vključita teme, predavatelj iz analize problemov ob koncu šolskega leta: vzgojni uspeh, socialna struktura, vzgojni ukrepi, kritika stanja, programiranje akcij za izboljšanje. „Delo“, je nadaljeval predavatelj, „naj poteka v naslednjih smereh: delo s posameznimi učitelji, delo s kolektivom, s pedagoškim vodstvom, s posameznimi učenci in starši. Delo na šoli naj bo bolj psihološko utemeljeno in pedagogizirano. Predavatelj je osvetlil vlogo psihologov in pedagogov pri usposabljanju učiteljev, da „učijo učence, kako se je treba učiti“. Gre za tehniko učenja, za hitro obvladovanje snovi, za iskanje problema. Torej za metodo, da učenec po skrajšanem postopku dojamemo bistvo stvari. „Kar je prežarjeno s Prometejevim ognjem, to ostaja v zavesti.“ je poudaril predavatelj. Podčrtal je vlogo svetovne službe pri razvijanju sposobnosti — metodologije razporejanja sposobnosti pri odločitvi in izbiri poklica. Opozoril je na celostni proces spremljanja razvoja sposobnosti s ciljem, „da pride vsak tja, kjer bo lahko največ dal skupnosti in kjer bo najsrečnejši.“ Rešitev vidi v osveščanju, ne v prepovedi poklica. S tem v zvezi je orisal primere samomorov na šolah, ki so prava demonstracija naših pomankljivosti. Poudaril je odgovornost poklica, ki naj se zrcali v stiku z otroki, v tem, da pedagogu ni žal časa za vzgojo.

„Če imate v šoli aktivno in ne le smetljivo vlogo, če ste sredi dogajanj in če lahko v šoli soustvarjate, takrat ste v resnici del pedagoške osebeja“, je sklenil predavatelj.

DO KDAJ NEZAKONSKI?

Udeleženci posveta so se v razpravi odločno zavzeli za zakonitev šolske svetovne službe na šolah. Podprli so zahtevo in utemeljili potrebo po zakonitvi statusa pedagoških delavcev. Tako bi lahko tudi ovrednotili njihovo letno delovno obveznost. Izbrali so štiričlansko komisijo, ki bo ponovno pregledala gradivo in sestavila enoten predlog za zakonitev. Posredovali ga bodo v imenu aktivna in kot samostojna sekcija društva zavodu za šolstvo SRS, sekretariatu za prosveto in kulturo SRS, prosvetno-kulturnemu zboru slovenske skupščine

in družbenopolitičnim organizacijam. Psihologi, pedagogi in socialni delavci bodo posredovali svoje predloge po samoupravnih poti prek svojih društev.

V razpravi so udeleženci iskali način, kako naj bi uskladili raznoliko prakso pedagoške

svetovne službe. Predlagali so, naj bi odbor pripravil najmanj dvodnevni posvet, ki bi se ga udeležili predstavniki vseh pristojnih organov, zavoda, ravnatelji in svetovne službe. Na posvetu bodo iskali skupna izhodišča za koncept in program dela na šoli.

TEA DOMINKO

Notranja zrelost — ne samo obveznost

Korak naprej pri uresničevanju idejne usmerjenosti vzgoje in izobraževanja ob obletnici Titovega pisma

V zadnjem času vse pogosteje slišimo, pa tudi izgovarjamo besedo idejnost, ne da bi jo globlje razumeli. Veliko raje namreč grajam, kot hvalimo, pogosto (le včasih upravičeno) označujemo našo šolo z vzdevki: neidejna, neangajana, nesodobna, ne... Pri tem pa pozabljamo, da drugi tudi nas podobno zaznamujejo: neodgovorni, nepravilni, ne...

Jasno je, da še vedno obstajajo posamezna nasprotujoča si izhodišča in odpori teoretične narave. Veletok časa jih bo brez dvoma vsrkal in jih potegnil v svojo smer. Sicer pa, če človek ne bi nikoli prestopil meje varnosti, ne bi vedel, ali zna plavati...

Morda se bližamo spoznanju, da le notranja človekova zrelost in njegov občutek odgovornosti do sočloveka lahko privedeta do zaželenih socialističnih ciljev, ne pa samo obveznosti ali statistika. Poslednja ne more biti merilo uspešnosti.

Le na temelju pozitivnih sprememb pri pouku, praktičnem življenju in delu šole ter njene povezanosti z okoljem lahko govorimo o doseženih uspehih.

Dobro leto je minilo od dogovorov o usmerjanju in nalogah na marksistično idejni osnovi. Čeprav je ta čas sorazmerno kratek, lahko zabeležimo ugodne premike. Prav to je pokazal posvet ravnateljev gimnazij iz vse Slovenije, ki ga je pripravil pred nedavnim zavod za šolstvo SRS.

Družbeno-politična akcija za večjo družbeno angažiranost šole in dokument o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja sta naložila šolam veliko nalogo. Rešitev le-teh so gimnazije iskale v praksi. V gimnaziji na Ravnah so že na začetku lanskega šolskega leta pedagoški delavci posameznih predmetnih področij iskali idejni poudarek pri vsebini pouka za posamezne predmete. Tako in podobno so razvijale v tem času idejno in družbeno dejavnost tudi vse druge gimnazije v Sloveniji.

V veliko pomoč in spodbudo vsem šolam je bila razvejana dejavnost zavoda za šolstvo SRS. V lanskem šolskem letu je zavod pripravil več seminarjev z družbeno-politično tematiko in seminarje, ki so konkretno pojasnili idejno vlogo šole in idejno pouka pri posameznih predmetih.

Komisije pri zavodu so vsebinsko izboljšale gimnazijske učne načrte, pri tem pa dale poseben poudarek idejnosti pouka.

Ravnatelji so se pogovorili o aktualnih nalogah poučevanja na marksistični osnovi, o uresničevanju izboljšanih učnih načrtov, ki jih začenjamo uvajati na gimnazijah v letošnjem šolskem letu. Razpravljali so nadalje poudarili pomen in vlogo raznolikih kolektivnih vzgojnih oblik, kot so npr. skupne

proslave, športni dnevi, izleti, volitve v šolsko skupnost ipd. „Vse te in še druge oblike so velik prispevek k idejni vzgoji, če jim dodamo idejno vsebino“, so menili v razpravi.

Direktor zavoda za šolstvo Boris Lipužič je orisal naloge šol v zvezi s krepitvijo idejnega dela v šoli in zunaj nje. Priporočal je šolam, naj sestavijo svoje akcijske programe za uresničevanje idejne usmerjenosti in k temu spodbudijo tudi šolske kolektive. Nadalje je nakazal delo zavoda v prihodnosti: pripravili bodo potrebne seminarje za usposabljanje učiteljev, skrbeli za izvajanje učnih načrtov, pripravili potrebne analize in priročnike za učitelje. Zavod bo nadalje pripravil obravnavo uveljavljanja ustavnih dopolnil in seminarje s tematiko drugega dela javne razprave republike in zveze ustave ter osnutka dokumenta o idejnih izhodiščih X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS.

Direktor zavoda za šolstvo je predlagal šolam, naj iz svojih kolektivov izberejo družboslovno izobražene ljudi, ki bi lahko sproti obveščali prosvetne delavce, pa tudi dijake o družbeno-politični problematiki.

Dogovorili so se za složno sodelovanje med gimnazijami in zavodom za šolstvo SRS.

TEA DOMINKO

PRIPRAVLJALNI SEMINARJI

Zavod za šolstvo SR Slovenije bo organiziral posebne pripravljalne seminarje za pridobitev pedagoške izobrazbe za učitelje praktičnega dela na strokovnih šolah in posebnih osnovnih šolah ter zavodih.

Predvideni so trije dvodnevni seminarji v oktobru, in to 12. in 13. oktobra, 19. in 20. oktobra ter 26. in 27. oktobra. Prav tako bodo organizirani v začetku novembra seminarji za prijavljene iz severovzhodne Slovenije.

Zavod za šolstvo pripravlja tudi zbirko priročnikov za dopolnilno pedagoško in andragoško izobraževanje. Pedagoškim in andragoškim delavcem bodo za študij na voljo že v novembru naslednji priročniki: Borut Šali: Osnove psihologije, Ivan Andoljšek: Osnove didaktike, Jože Valentinčič: Osnove andragogike.

Če bi šole želele v zvezi s seminarji ali študijskim gradivom kakšno pojasnilo, bodo dobile informacije na Centru za strokovno izpopolnjevanje pedagoških delavcev, Ljubljana, Cankarjeva 5, tel. 23—301.

KUPITE — PREBERITE

PRENESENA ODGOVORNOST

„Pomen in vloga ustave stav tem, da pripomoreta k izbiri poti. Njena kakovost zraste iz spročenega zavzetega sodelovanja delovnih ljudi na vseh področjih dejavnosti, kjer se prepletajo vplivi in nadzor, znanje in znanost pa sta ustrezno upoštevana.“ Tako je dejal pomočnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo Polde Kežar na širšem zboru prosvetnih delavcev občine Ljubljana-Vič-Rudnik letošnjega 6. oktobra. Zbora se je udeležila tudi podpredsednica izvršnega sveta SRS dr. Aleksandra Kornhauserjeva.

Uvodne besede Poldeta Kežerja so osvetlile nekatera ključna vprašanja, ki jih včasih ne znamo pojasniti. Posebno natančno je obravnaval vprašanja o svobodni menjavi dela, samoupravno združenem delu, dejavnosti posebnega družbenega pomena in solidarnosti.

Na kratko povzemamo njegove obrazložitve:

Svobodna menjava dela in enakopravnost medsebojnih odnosov, ki smo ju morda sprejeli dokaj skeptično, sta odvisna od vseh. Če bomo oblikovali take mehanizme, v katerih bomo lahko — ob jasnih utemeljitvah in postopkih — razumno primerjali mnenja, pri tem pa pokazali pripravljenost za reševanje skupnih vprašanj, bomo uspeli. Za kaj pravzaprav gre? Svobodna menjava dela pomeni v teoriji menjavo, ki poteka brez posredovanja tržišča in tržnih zakonitosti — torej brez vpliva povpraševanja. Povedano drugače: pri svobodni menjavi dela je treba izključiti tržišče z njegovimi zakonitostmi in ga nadomestiti s svobodnim dogovorom, ki upošteva in hkrati zadovoljuje interese obeh partnerjev — tistega, ki izobražuje, in tistega, ki izobražbo sprejma. Jasno je, da je treba samoupravni postopek natančno predvideti in spoštovati družbeno-politično disciplino.

In kaj je samoupravno združeno delo? Vzemimo primer: na področju vzgoje in izobraževanja moramo nujno prevzeti odgovornost. Celostna odgovornost je sestavni del in pogoj za to, da bo sistem trden. Z drugimi besedami: nosilka odgovornosti za katero koli področje ne bo več država, temveč mi sami. Država bo imela še nadalje določeno zakonodajno vlogo, postala bo le nekakšen zaščitni mehanizem, ki bo varoval dosledno izvajanje zakonov, samoupravnih dogovorov itn.

RAZLOČEVANJE ZARADI ENAKOSTI

Če rečemo, da je neka dejavnost „posebnega družbenega pomena“, s tem ne omejujemo njene samouprave, kot to pogosto napak razumemo. Nasprotno, to pomeni njeno zaščito, saj uvajamo razločevanje zato, da bi dosegli enakost. Prav zaradi značilnosti te dejavnosti, zainteresiranosti družbe za to področje „posebnega družbenega pomena“ in zaradi odnosa uporabnik — izvajalec je potrebna drugačna sestava. Glede tega je v ustavi natančno opredeljeno: rezultat dela zajema tudi rezultate minulega dela in splošno družbeno produktivnost. Nove ustavne rešitve izključujejo vse dosedanje liberalne deformacije samouprave. Vzgojno-izobraževalno področje ne more iskati kupca; to pomeni, da ne moremo mehanično prenašati oblik iz gospodarstva v družbene dejavnosti. Posebno organizirana dejavnost je sinonim za zavarovane pravice delavcev, po katerih ti razpolagajo z dosežki svojega dela. Bistvo in cilj: omogočiti vključevanje organizacijske pobude vseh in se sporazumevati. To velja tako na relaciji šolstvo — družba kot na področju šolstva — od vzgoj-

no-varstvenih zavodov do fakultet.

Statuti zavodov bodo opredelili skupno sodelovanje z javnostjo, z učitelji in učenci ter zavarovali njihove pravice. In še nekaj: nihče ne more od zunaj administrativno posegati. Škom se bomo sporazumevali? Temeljni odnos je delegatski sistem v razmerju TOZD — krajevna skupnost.

„Pomen solidarnosti je v tem, da kolikor mogoče izenačimo materialne možnosti za širšo skupnost,“ je nadaljeval Polde Kežar. Torej pomeni solidarnost prelivanje sredstev z enega področja na drugo, če hočemo imeti ustrezno izobražene delavce. V tem se kaže odgovornost samouprave. Če potrebuje neka samoupravna skupnost več denarja za določeno področje splošnega družbenega pomena, kot ga premore, ji je dolžna pomagati druga samoupravna skupnost.

Dr. Aleksandra Kornhauserjeva je med drugim poudarila: „Prosvetni delavci se bodo prek svojih delegatov sporazumevali z drugimi delavci na vseh ravneh. Na prvem mestu je dogovor o programih in o financiranju vzgojno-izobraževalnega področja. Programi, ki bodo nastali v neki samoupravni skupnosti, z upoštevanjem njene specifičnosti, bodo edino merilo za financiranje.“

Dogovor usklajuje in povezuje izobraževanje z vsemi družbenoekonomskimi gibanji. Kaže, da zahaja „zlata doba“ uravnolovke in proračuna.

Jasno pa nam mora biti, da bo prosvetni delavec v novem samoupravnem sistemu veliko bolj izpostavljen javni kritiki kot je bil doslej.

Opredelila je vlogo učitelja v šoli in zunaj nje, opozorila na potrebnost povezave šole z okoljem, v katerem živi. Razmišljanje je usmerila na način pridobivanja znanja, na učiteljevo vlogo „prvega med enakimi“. Zvedeli smo, da jih je od 86 podpisnikov družbenega dogovora do danes podpisalo ta dokument 85. Podpredsednica je med drugim odgovorila tudi na vprašanja o organiziranju interesnih skupnosti, ustanovitelskih pravicah in o razširjeni reprodukciji.

Interesne skupnosti bodo organizirali prek delegatov iz vrst prosvetnih delavcev, iz vrst tistih delavcev, ki to delo potrebujejo in — gledano širše — tudi prek delegatov iz dijaških in študentskih vrst.

Ustanovitelske pravice ne bodo zgolj formalne — tako kot je bilo mnogokrat doslej. Obveznosti in pravice — oboje bo v pogodbi jasno določeno.

Razširjena reprodukcija naj bi bila upoštevana v ceni izobraževanja kot sestavni del financiranja, ki lahko omogoči pravilno rast in razvoj vzgojno-izobraževalnega področja. Dr. Aleksandra Kornhauserjeva je sklenila z besedami: „Če želimo, da bo samoupravljanje res demokratično, moramo vedeti, da ni nihče svoboden, če nima pravice izbirati pravice; znati pa mora izbirati.“

TEA DOMINKO

Pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

MONTAŽA NEKEGA POGOVORA

Dežuje. Reke prestopajo bregeve. Včasih se zdi, da se je naravi podrl sistem. V tem je tudi nekaj numerične matematike. Nekaterih problemov ne znamo rešiti analitično ali pa jih kako drugače razvozlati.

Ob robu zgubane črmine in še dalje — na koncu svetle osti se rojeva ogledalo deževnice. Mislim vsaj, da je takrat deževalo. V dvajsetih letih življenja in dela v Novem mestu bi lahko nameril kar lepo količino deževnice. Tudi nekaj kristalno čiste vode je bilo vmes. Sploh ni imel kislega obraza. Šele potem, ko je začel pripovedovati o ogromnem številu nadur, o tem, da šola ne more dobiti matematika, ki bi razbremenil zelo otovorjenega, se je zresnil.

Stavki in besede in razen mnogih besed le nekaj, kar je mogoče imenovati z besedo — otipljivo. Učiteljski poklic ni vabljiv. Pod dežnikom je luža vse večja... Otroci vendar ne morejo ostati brez pouka. Učiš in se razteguješ, kakor stara elastika. Krajinski dejavniki opazijo samo to, da pouk matematike na gimnaziji normalno poteka, da so ure zasedene. Res, da ima profesor matematike goro nadur, le naj zasluži!! Tako vsaj ne bo govoril o neustreznih osebnih dohodkih. Morda bi kljub vsemu celo dobili novega

profesorja, a kje dobiti stanovanje? Novomeška gimnazija vsako leto poskrbi za šolanje nadarjenih matematikov. V zadnjih desetih letih se ni še nihče vrnil z univerze nazaj na šolo. Grejo tja, kjer jim dajo boljše življenjske možnosti.

Jesenski dolgčas — tudi takšen pogovor, ki spominja na melodijo o „Ramoni“. Govorim vendar s sekretarjem komisije za pedagoško dejavnost in članom Društva matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije. Lepa priložnost, da skočimo v senco strokovnosti! Člani omenjene komisije posvečajo posebno pozornost izobraževanju učiteljev. Vsak mesec pripravijo sestanek aktiva s predavanjem iz matematike, fizike ali metodike teh predmetov. Posebna oblika dela so seminarji; enkrat letno za učitelje matematike in fizike na srednjih šolah. Seveda ni društvo edini organizator omenjenih seminarjev. Pri tem sodelujejo: zavod za šolstvo, univerza, pedagoška akademija, inštitut Jožef Stefan...

Vsem tem je vodilo: zavzemati se za kakovost pouka matematike in fizike na srednjih šolah. Društvo bo letos praznovalo 25. obletnico svojega delovanja.

„Naše društvo je organizacija, kjer so zastopani matematika, fizika, astronomi in vsi tisti, ki jih kakorkoli zanimajo te veje znanosti. V našem sistemu delovanja ne poznamo nikakršne odvisnosti, ki je sicer na šolah kar precej. Lahko se primeri, da učitelj v odvisnosti od direktorja šole nima toliko „junaštva“, da bi odkrito povedal in zastopal lastno mnenje o določenem problemu. Član našega društva sta seveda lahko tudi kolega ali kolegica, ki poučujeta matematiko v prvem razredu osnovne šole. To je pravzaprav tudi naša želja.

SEMINARJI trajajo ponavadi tri dni. Pomen takih srečanj ni mogoče razložiti z nekaj besedami. Srečanja pa so mi pomembna tudi za to, ker si prosvetni delavci med seboj poto-

damo. Srečanja pa so mi pomembna tudi za to, ker si prosvetni delavci med seboj poto-

ATOMIH, pa o ELEKTRONIKI V ŠOLI, o OPTIKI... V bližnji prihodnosti bo seminar z naslo-

Foto: S. Teršek

zijo o težavah, ki jih pri nas na šolah ni malo.

V zadnjem obdobju so naši seminarji tudi eksperimentiranje — določene vaje delajo udeleženci seminarja. S tem v zvezi bi lahko omenil seminar o

vom: MATEMATIKA V EKONOMIKI. Tu bodo obravnavane teme o dinamičnem programiranju, o modelu ekonomske rasti, o teoriji iger in matematični statistiki. V treh dneh seveda ni mogoče veliko narediti.

Toda naše društvo izdaja OBZORNİK ZA MATEMATIKO IN FIZIKO, v katerem ponavadi objavljamo posamezna predavanja iz seminarjev. Gre za to, da človek osveži v spominu tista poglavja iz matematike in fizike, o katerih je že kdaj slišal in tudi za to, da izve nove stvari. Zavedati se moramo, da so na fakultetah dandanes drugačni programi, kot so bili pred dvajsetimi leti. Želimo pripraviti tudi koristna metodična predavanja. Žal na tem področju nismo naredili veliko. Tudi takega predavanja se nam še ni posrečilo oblikovati da bi po njem lahko ugotovili, kje tičita dandanes matematika in fizika na srednjih šolah. Morda so ti seminarji res le bolj pogled z višjega, kar je razumljivo, če povemo, da predavajo v večini primerov kolegi z univerze. Leti pa ne poznajo tako odlično problematike v srednjih šolah. Tu bi moral narediti nekoliko več predvsem zavod za šolstvo...

Povedano bi si bilo mogoče razlagati, da takšni seminarji nimajo praktične uporabnosti za pouk na srednjih šolah; predvsem ne za področje matematike. Seminarji o fiziki so laže uporabni: predavanje o atomih, o zgradbi atomskega jedra, o uporabi elektronike v šoli...

„Na seminarjih je obravnavana tudi tista snov, o kateri govorimo v šoli. Naša prizadevanja gredo v smer, da bi predavanjem dodali tudi taka, ki bi bila neposredno možna za uporabo v srednjih šolah.“

Pogovor s profesorjem matematike na novomeški gimnaziji se je nadaljeval pri ugotovitvi: učni načrt matematike in fizike bi bilo potrebno rešiti pred pretrano natrpanostjo z vsemogočimi temami.

„Pouk matematike na srednjih šolah je toliko moderen in sodoben, kot je učni načrt, ki ga uporabljamo. Nekateri si pod pojmom „moderna matematika“ predstavljajo znanost zadnjih

nekaj let. Toda samo teorija, množica je na primer že iz stoletja.

Programirani pouk? Saj smo rajni mogoče narediti tako, da bi bile vse učne ure pri pouku programirane. Za eno uro pripravimo potrebnih sto ur priprav. Tudi ni dovolj časa, da bi razširili program dela; še tega bi morali skrajšati...

Odločil sem se za rahlo močnejšo tega pogovora. V naslednjem odstavku bom vpletel nekaj misli profesorja DUŠANA MODICA, ki sem jih zabeležil v uvodnem delu pogovora.

„Kadrovanje? Razvoj gre v smer, ko bodo za svoje potrebe stipendirale ljudi šole same. Na katere šole že delajo tako. Tudi samo to ne bo rešilo dejstva, da nekateri učni predmeti in prosvete sploh. Potrebne bodo boljše delovne možnosti, ureditev šolskih laboratorijev, materialni pogoji učiteljev in njihovo napredovanje. Prideš na šolo in si učitelj, zapuščen, za štirideset let! Nekdo smo predlagali s tem v zvezi neke delovne nazive: pripravnik, učitelj, mentor, svetovalec in svetnik. Vsaka stopnja bi morala biti tudi posebno materialno ovrednotena. O tem v zadnjem obdobju menda razmišljajo tudi republiška izobraževalna skupnost...“

Ste razmišljali tudi o tem, da bi bilo mogoče skrajšati skupni učni predmet v gimnaziji o zmajšati pri nekaterih predmetih tedensko število učnih ur? Je morda v naših učnih načrtih preveč gesel? Je prav, da so v prvem razredu gimnazije tri, četrtem pa štiri tedenske ure matematiko ali bi moralo biti nasprotno?

Še vedno dežuje. Dežnika kotu sobe ni več. Ostala pa je luža. Posušila se bo. Toda njen namenje bo ostalo zarisan na ploščinih tleh. V roke bo treba vzeti „krtačo“ in jo izbrisati.

Sodobna pota vzgoje in izobraževanja

PIŠE: DR. ANA KRANJC

UČENJE NA DOMU

V sodobnem svetu vzgoje in izobraževanja se pojavljajo nekatere vrstolomne ideje, ki nas sprva presenetijo, nato pa se ob njih le nasmehnemo, ker jih ne vzamemo dovolj resno. Tuje zvone, nenavadne so in predaleč od tega, kar imamo trenutno pri nas. Nekje na dnu naše zavesti pa že pričnejo vrtati, če le ni tudi v teh nenavadnih mislih delček resnice in prave prihodnosti. Ne moremo jih povsem zavreči in zato nas še naprej vznemirjajo.

Pojavlja se trditev, da se učenje vedno bolj prenaša na dom. Šolska ustanova je izum industrijske družbe. Tako organizirano izobraževanje, kot ga poznamo v današnjih šolah, je plod neke stopnje zgodovinskega razvoja. Šola je produkt industrijske družbe. Nujno nas spominja s svojim sistemom discipline, saj ni naključje, da spominja šolski zvonec na tuljenje tovarniške sirene in da so včasih odnosi med učiteljem in učencem podobni tistim med mojstrom in delavcem. Nekateri zagotavljajo, da je star šolski režim lahko močno alieniran od potreb posameznega človeka in družbe, kakršna je danes. Iz tega sledi iskanje novih načinov in poti za delo na področju vzgoje in izobraževanja. Poglejmo, kolikšne napore vlaga naša družba v reformo šolskega sistema od osnovne šole do univerze.

Učenec, odrasel ali pa otrok se mora rešiti pred poplavo učenja, ki se je razlilo kot neprekinjen proces po vsem človekovem življenju. Prvi rezultati, ki nastajajo zaradi povečanega poudarjanja potrebe po izobraževanju, se že pojavljajo pri nas in v svetu. Pomembno postaja tudi to, da je izobrazbena struktura prebivalstva iz dneva v dan večja.

Starši so neprimerno bolj izobraženi, kot so bili nekdaj, in pripomorejo, da se učenje otrok v določeni meri prenaša na dom. Avtomatizirana proizvodnja vedno bolj skrajšuje delovni čas; tako nastaja še druga osnovna možnost — namreč, da bomo imeli vedno več časa za svoje učenje in učenje drugih, ko bo to potrebno.

Hitro prenašanje učenja na dom se je najprej pojavilo na področju izobraževanja odraslih. Zaposleni ne morejo vzdržati tekme s tem, da bi svoje učenje skrajšali samo na obiskovanje raznih šol za odrasle in druge formalne oblike izobraževanja. To jim še zdaleč ne bi zadoščalo. Učijo se, kjer se morejo. Največ se uče doma, z izobraževalnimi ustanovami pa vzdržujejo le najbolj nujne stike, ki jim pomagajo pri učenju.

V Evropi je bila že pred časom ustanovljena ugledna organizacija „European Home Study Council“, ki se ukvarja z učenjem na domu. Za sedaj predstavlja zgolj izobraževanje odraslih. Čeprav bi

bili mnogi otroci nujno potrebni individualnega izobraževanja v domačem okolju, se tega še niso nikjer lotili. Tako učenje v domačem krogu bi morda rešilo številne probleme, ki nastajajo pri čustveno motenih, vzgojno zanemarjenih ali pa kako drugače osebno motenih otrocih, pri otrocih z organskimi okvarami živčevja ali pa takih, ki so kako drugače fizično handikapirani in težko sledijo normalnemu šolskemu tempu. Današnji šolski sistem, bi se s težavo priznal izobraževanje na tako poseben način. Problem bi bil tudi za najbolj postrtovalne, ko bi morali s spričevalom ali pa diplomom tako pridobljeno izobrazbo tudi verifikirati, da bi pridobila svojo pravno družbeno vrednost. Nismo še razvili poti, po kateri bi omogočili, podprli in priznali tudi neformalno učenje v okviru formalnega.

Potrebe, ki silijo odrasle k nadaljnjemu izobraževanju, in obremenjenost z drugimi dolžnostmi — vse to je že pripravilo odrasle, da so poiskali bolj neformalne oblike izobraževanja. Mnoge težave pri učenju na domu so že premagali, mnoge pa se še odpirajo ob bolj intenzivni praksi.

Precej se je razvilo tudi dopisno izobraževanje. Težave so v mnogih primerih premagale trdno voljo, vidno na začetku učenja. Pri usiňanju osebne motivacije, ta je brez osebne stika z učiteljem iz dneva v dan upadala, so bile videti tudi manjše intelektualne zagonetke povsem neregularne. Sledil je velik osip, tisti učenci pa, ki so vztrajali in nadaljevali do končnih izpitov, so bili za pedagoga, ki je prebral njihove življenjske zgodbe, „izjemni ljudje“. Vsaka pripoved je bila po svoje karikatura. Pedagogi so se zamislili ob tem, da samo izjeme lahko študirajo po poti dopisnega izobraževanja in učenja na domu.

INTEGRIRANI POUK

„Evropski svet za učenje na domu“ pa tudi naše ustanove za dopisno izobraževanje so se trudili da bi razvili tako imenovani „integrirani pouk“; ta naj bi s kombinacijo več tehnik dela omogočil veliko bolj uspešno in učinkovito učenje doma. Dopisno izobraževanje so dopolnili z različnimi krajšimi oblikami izobraževanja v osebni stiku („face to face education“). Tisto, kar lahko da učitelj, vzgojitelj v osebni stiku z učencem, ne moremo z ničemer nadomestiti. Radijska šola, izobraževalne ure na televiziji in drugi pripomočki so se razširili „integrirani pouk“.

Postopoma so se pokazali prvi rezultati „integriranega izobraževanja“. Manj je bilo takih, ki so sredi učenja obupali, na izpitih so kandidati znali več, pa tudi bolj z veseljem so se učili. Učenec ima vedno možnost, da se snovi nauči iz napisanega gradiva: knjig, skript in raznih separatov; z vsem tem ga preskrbuje ustrezna izobraževalna ustanova. Uspeh svojega učenja nato preverja z različnimi napisanimi vajami. Izobraževalna ustanova mu pošilja posebne obrazce. Izpolnjeni z rešenimi nalogami romajo nazaj k mentorjem; ti jih popravijo in skupaj s pripombami pošljejo spet učencu. Tako se postopoma oblikuje povezava med osebo, ki se uči doma in izobraževalno ustanovo. Radio, televizija, magnetofonski

zapisni lekcij in filmi se razširijo možnosti za učenje. Kadar učenci želijo, prisluznejo raznim oddajam, seveda pa morajo pri javnih programih (radio, televizija) upoštevati razpored oddaj, kakršen je v praksi. Ne morejo se učiti vedno takrat, kadar so za razpoloženi in imajo dovolj časa. Svoj urnik morajo prilagajati sporedu. Tako jemljejo skupni javni programi učenju na domu določeni del fleksibilnosti; pri dopisnem izobraževanju pa je vedno povsem odprta. Pri načrtovanju radijskih in televizijskih oddaj so skušali nekoliko omiliti ta problem tako, da večkrat ponovijo isto oddajo, tako naj bi jo oseba pri svojem učenju na domu laže vključila v svoj program izobraževanja. Učenje na domu se vedno bolj uveljavlja, ker daje nove možnosti za učenje tistim, ki se prej niso mogli vključiti v pridobivanje novega znanja. Nekateri so bili preveč oddaljeni od ustrezne izobraževalne ustanove, druge so ostale dolžnosti vezale na dom (otroci, družinski obveznosti, slabo zdravje in podobno).

Dopisne in druge oblike izobraževanja na domu pa ne ostanejo samo pri tej prednosti, da razširijo krog učencev, velika prednost je tudi za tiste, ki se ne morejo prilagajati splošni hitrosti učenja večji skupini. Nekateri so nadarjeni in jih prepočasna hitrost dela zdočijo časi in demotivira, zato postopoma prenehajo sodelovati. Ko se sami uče, pa lahko uberejo pot po svoje.

Med takimi, ki bi se radi učili, so tudi ljudje, ki jim učenje ne gre tako hitro od rok. Potrebno jim je več ponavljanja in utrjevanja. Prepočasno delo bi oviralo učenje celotne skupine, sami pa se lahko po želji zaustavijo ob tem ali onem problemu in ga študijsko primerno poglobijo.

„Izobraževanje na domu“ (dopisno ali pa v kaki drugi obliki) nekateri avtorji ga imenujejo tudi „vodeno samoizobraževanje“, se uspešno uveljavlja tudi na najnižji stopnji izobraževanja. Pri namo pogost primer, da odrasli končujejo na ta način celo osnovno šolo. Ne da bi imeli že izoblikovane učne navade in se s ustreznim mero nesamostojnosti za učenje se prebijajo od izpita do izpita. Osip ni mnogo večji od tistega v rednih šolah.

Ali ne bi morda del takega učenja na domu uporabili tudi za nekatere primere šolanja otrok, posebno še za tiste z motnjami v razvoju? Učenje bi se nenehno prilagajalo njihovim osebnim potrebam in zmoglostim. Zgodi se, da se starši pritožujejo in obupujejo, ker ne morejo svojega otroka vključiti v ustrezno osnovno šolanje. Če otrok ne uspe v redni osnovni šoli, mu ostaja samo še druga možnost, da gre v posebno šolo. Tam pa bo pridobil manj znanja kot biga lahko glede na svoje intelektualne zmogljivosti, otrokovi čustveni motenosti ali pa eretičnosti zaradi organskih okvar pa ne bo pomagalo okoli v posebni šoli. Redne šole prostorsko in finančno ne zmorejo, da bi organizirale paralelne manjše oddelke za prizadete otroke; morda bi lahko poiskali rešitev v večji povezanosti s starši. Staršem bi pomagali pedagogi, s tem pa bi lahko precejšen del učenja sistematično prenesli v domače okolje. Sodelovanje radia in televizije bi amatersko pomoč staršev še strokovno obarvalo.

ČASOVNA ENOTA NI EDINO MERILO ZA PEDAGOŠKI UČINEK

Náša šola doživlja čedalje močnejši pritisk družbene in pedagoške javnosti, ki zahteva revolucionarno preobrazbo v učno-vzgojnim procesu. Očitno je, da zgolj evolucijski napredek ne vodi do intenzifikacije in racionalizacije izobraževanja, če učni proces ne bo prešel iz pasivnega v aktivnega. Zato je potrebna po modernizaciji pouka matematike, kemije, fizike, biologije, zgodovine, geografije, umetnosti, športu, glasbi, likovni umetnosti, tujim jezikom, strokovnim in socialnim vedam, ki jih uporabljamo pri vrednotenju obsega in kakovosti učnega dela.

Sodobni učni proces zavrača klasično shemo učne ure, pri kateri je učitelj zgolj z lepo izpeljanim učnim nastopom opravil bistveno nalogo. Nova pedagoška tehnologija, individualizacija pouka in uporaba sodobnih učnih pripomočkov pri pouku spreminjajo učitelja v organizatorja izobraževalnega procesa. Potemtakem ne more biti več težišče njegovega intelektualnega dela v razredu, temveč v času, ko se za učno delo pripravlja. Pri tem imajo vselej pomembno vlogo individualni študij in informacije s podobnimi didaktičnimi izsledki. Brez vsega tega učiteljevo delo ne more napredovati. Odločno je treba zavračati preveliko miselnost in odnos do rednih učnih priprav.

Le-te se ne morejo več ravnati po klasični shemi pouka, ki temelji na učiteljevem poučevanju po že utirjenih metodnih vzorcih. Učna priprava mora vsebovati predvsem tiste vrstne, ki spreminjajo učenca v subjekt učnega procesa. Predvideti je treba, kako bo učitelj organiziral učno uro, da bo vsak učenec glede na svoje sposobnosti uspešen pri pouku. Učne naloge mora torej razvrstiti na več ravni učencev in temu ustrezno podrediti način ocenjevanja.

Pripravi si mora sistem preverjanja učenčevih dosežkov. Uporaba novih učnih pripomočkov zahteva prav tako precej tehničnih priprav. Skratka, ni tako preprosto najti merila za vrednotenje tistega dela, ki ga učitelj mora opraviti pred vstopom v razred, pa četudi bi to merilo zgolj v časovnih enotah.

Za kaj pravzaprav gre? Razumljivo je, da vse, kar zahtevamo od učitelja pri modernizaciji izobraževalnega procesa, oblikujejo v osrednjih republiških institucijah. Tako so naloge enotne in obvezne za vsakega pedagoškega delavca. Ni pa razumljivo, zakaj prepustimo probleme vrednotenja učiteljevega dela temeljnemu izobraževalnim skupnostim, sindikalnim podružnicam in šolskim kolektivom. Tako nastajajo med šolami in občinami povsem različna merila pri določanju učiteljeve delovne obveznosti. Medtem ko je učiteljeva učna obveznost dokaj jasna in enotna, pa je zelo različno vrednotena tista dejavnost, ki jo pedagoški delavci opravljajo poleg temeljne zadolžitve v razredu. Zato tudi ni čudno, da je v učiteljskih zborih o tem vse več polemike, na-

mesto da bi obravnavali aktualno pedagoško problematiko.

Tudi pri decentraliziranem sistemu šolstva si verjetno tega ne bi smeli privoščiti. Zelo tvegano in morda usodno napačno je predpisovati učitelju čas, ki naj ga porabi za individualni študij, za učne priprave, za vrednotenje učenčevih izdelkov in druge dejavnosti. Ali ne rahljamo s tem učiteljeve družbene odgovornosti in ustvarjalne moči? Dokler ne najdemo za tovrstno intelektualno delo ustreznih meril, ki bi temeljila na znanstvenih dognanjih, je bolje, da jih ne preizkušamo na tako občutljivem področju, kot je pedagoško delo.

Tudi na drugih področjih se še ni posrečilo ovrednotiti intelektualnega dela; uspešnost je v

glavnem odvisna od sposobnosti in ustvarjalnosti posameznika. Zaradi tega je upravičen dvom, če je to mogoče storiti prav pri učiteljevem delu. Povsem razumljiva je dosledna zahteva, da izenačimo delovni čas pedagoškega delavca z drugimi delavci. Niso pa razumljive težnje, zakaj postavljamo učitelja v tak položaj, da mu s togimi administrativnimi merili preprečujemo razmah v pedagoški ustvarjalnosti. Še bolj problematično pa je, da na področju slovenske regije nimamo do tega problema enotnih stališč. Najodločilnejšo besedo bi morale imeti pri tem vodilne pedagoške institucije in ugledni pedagogi. S prispevkom želim zbuditi k polemiki še druge pedagoške delavce, ki bi morda to vprašanje globlje razčlenili.

LUDVIK BRUMEC

Oceniti človeka ni lahko

Kaj vse lahko prikriva, kako suha in neresnična je ocena človeka s številkami, kako varirajo merila, o tem je bilo že mnogo povedanega in zapisanega. Zagovorniki opisne ocene imajo svoj prav.

Tudi naše z besedami izražene ocene se pravzaprav ne, ujemajo s pojmi, ki jih pomenijo sicer iste besede v življenju. Ustvarili smo si nove pojme mimo osnovnih, obarvali smo jih s šolskimi predstavami in predsodki.

Za odlično še nekako vemo, da je nekaj izrednega, to, kar daleč odstopa od slabega (tu seveda ne upoštevam različnih meril); pri prav dobrem že pozabljamo, da gre še vedno za izjemne dosežke (poudarni pri-slov „prav“ vrednost stopnjuje do izrednega, npr.: prav veliko denarja ima, prav lepo dekle je, prav hudo jo je skupil).

Popolnoma pa se oddaljimo od realnosti pri oceni dobro. Kar v življenju imenujemo „dobro“, ima lepo vrednost, z njim smo popolnoma zadovoljni, pomeni vsestransko zanesljivost, skoraj brezhibnost (npr.: dobro pohištvo, dobra jed, dober stavek...). V spričevalu pomeni ocena dobro že sumljivo vrednost, manjšo vrednost, nezazelenost (saj v mnoge šole sprejemamo le prav dobre in odlične učence).

Ocena zadostno pa je že hudo zaničevana, tako rekoč obsojena. Sploh ne mislimo več na pojem „zadosti“. V življenju pomeni ta pojem z mnogimi besednimi različicami in zvezami vselej ustreznost, zadovoljnost (imeti zadosti denarja, oblek, tudi zelo sorodni pomen: Zdaj že zadosti zna, da lahko sam prodaja, vozi avto, prevaja besedilo itd.).

Pri ocenjevanju in v šolskem sistemu izgubi torej jezik svojo vsebino ali pa jo močno spremenimo.

Prav pereče se mi zdi šele ocenjevanje vedenja. Tu se merilo in pojmi ponovno spreminijo.

Ocena odlično je pač ostala „odlično“, torej izjemno, brezhibno. Le ne vemo, kaj je pri otroku brezhibno obnašanje: slepo poslušanje in ponavljanje, torej „znanje“, pa čeprav z izdatno pomočjo staršev ali inštruktorjev, pridno sedenje in ubogljivost, čeprav ne vemo, kakšen je ta otrok doma, v odnosu do svojih sovrstnikov in drugih ljudi zunaj šole, na javnih prostorih ali pa čisto sam, pri nekem intimnem početju.

Ocena prav dobro iz vedenja pomeni že precej negativno predstavo. Tu se je spremenil tudi pomen prejšnje besedne ocene, osnovni pomen pa se je popolnoma izgubil. To pa zaradi tega, ker dajejo to oceno ponekod zelo redko, zlasti v končnem spričevalu, in je mo-

ral učenec storiti že prav hude prekrške, da jo je dobil. Toda povsod ni tako; ponekod jo dajejo tudi za manjše, tipično pubertetniške „prekrške“. Ocena iz vedenja je najmanj dosledna in ima najbolj neenotne kriterije. Zato gledajo v večini podjetij učenca, ki ima v končnem spričevalu iz vedenja oceno prav dobro, že kot nezanesljivega in se ga hranijo. Oceno dobro pa naj bi imel že docela zaznamovan učenec in oceno zadovoljivo že neke vrste zločinec.

Treba je vsaj približno poenotiti merila ali pa priznati, da ocena prav dobro sicer ni odlično, je pa še vedno prav dobro in navsezadnje tudi ocena dobro še ne bi smela biti povod, da nekoga gledamo kot garjavo ovco in pri oceni zadovoljivo kot izobčenega kriminalca. (Čemu potem besede „dobro“ in „zadovoljivo“?)

Sploh je v tej dobi (zadnji razred osnovne šole, torej višek pubertete) glede te ocene treba biti najbolj previden. Ponekod v svetu so jo že odpravili, ker so spoznali njeno relativnost in škodljivost, če je prenatrjena.

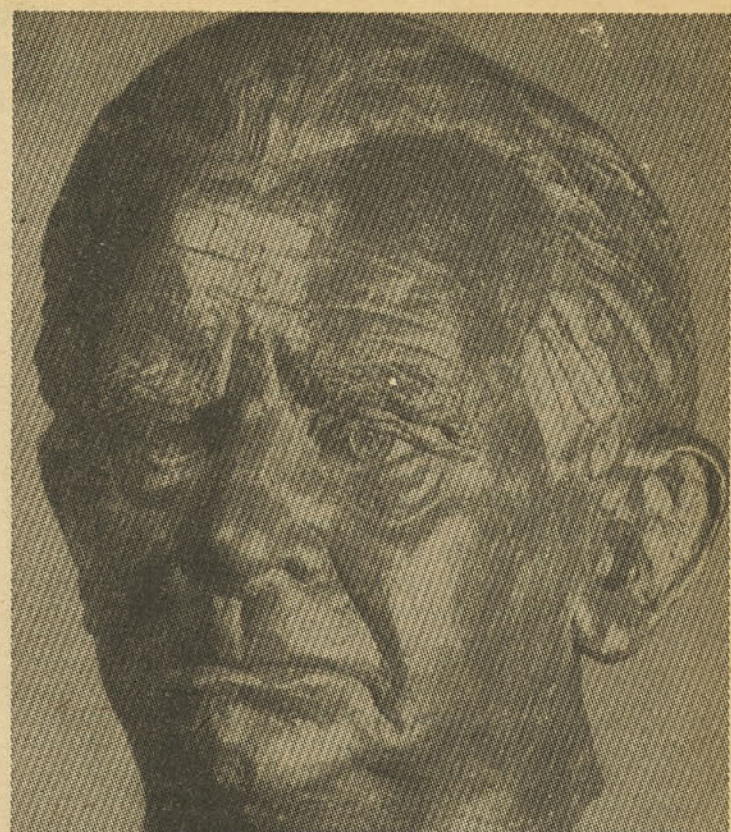
Res je, da samo suhoparna ocena ne bo poboljšala učenca, nasprotno, lahko mu daje pečat in ga zagreni, mu zaradi odnosa do njega jemlje voljo in ga nazadnje res napravi prestopnika. Ocena namreč ostane (kot številčni in besedni fakt in kot pečat, ki se je zaril v učenčovo dušo), vedenje mladoletnika pa je zelo spremenljivo. Vemo, da se včasih „čez noč“ iz nerodnega, neubogljivega, upornega in neuspešnega pubertetnika razvije dober človek in delavec.

Zato bi morala biti ocena iz vedenja zelo premišljena. Boljša bi bila opisna ocena, se pravi, kakšen je učenec v tem ali onem pogledu, z vsemi odličkami in pomanjkljivostmi (nihače ni samo slab). Vsi, ki imajo nadalje opraviti z mladostnikom, pa bi tudi morali vedeti, da je to človek v razvoju in da se nima dokončno oblikovanih navad, izdelanega značaja ter da se da in mora vplivati nanj, skratka, da ga je treba vzgajati. Še odrasel človek se z izkušnjami in raznimi vplivi (tudi to je nenehna vzgoja) spreminja, kaj se ne bi mladostnik.

Koliko preiskav, zaslišanj, sodnomojskih izsledkov, pričevanj, pročil psihologov itd. je potrebno, preden na sodišču sodijo obtoženci. V šoli pa vse prevečkrat hitro in lahkomišno zapišemo oceno, ki je tudi neke vrste sodba.

S številkami, s šolsko premaknjenimi pomeni besed, ki so se spremenile v etikete, ne vzgajamo.

MIRKO KRIŽMAN

Portret Josipa Vidmarja, bron, Anton Herman (z razstave v Velenju)

RAZSTAVA V VELENJSKI KNJIŽNICI

V velenjski knjižnici, kjer je tudi prostor za likovne razstave, je tokrat razstavil svoja dela mladi kipar Anton Herman iz Šoštanj. Čeprav je Herman še študent akademije likovnih umetnosti v Ljubljani, je razstavil vrsto studiozno zanimivih portretov nekaterih naših sodobnikov in dva spomeniška osnutka kot maketi. Poleg teh kiparskih stvaritev pa je razstavil tudi več linorezov, ki pa niti oblikovno niti tehnično niso tako dognani kot portretne študije. To je povsem razumljivo, saj avtor študira na kiparskem oddelku in mu je grafika le za dodatno izpopolnjevanje v njegovi likovni ustvarjalnosti.

Zanimivo je, da je bil Anton Herman pred leti predmetni učitelj za telesno vzgojo na osnovni šoli Karel Destovnik-Kajuh v Šoštanju. Za študij kiparstva se je odločil pred dvema letoma, ko je imel za sabo že nekaj samostojnih in skupinskih razstav kot avtodidakt. Kakor pravi sam v priložnostnem katalogu, izdanem ob razstavi, se kot portretist želi približati človeku, njegovi notranjosti, značaju, temperamentu in razpoloženju. Mlademu avtorju izrekamo iskreno čestitko!

V. KOJC

ŠOŠTANJ: TELOVADNICA SOLIDARNOSTI

V Šoštanju je bila do sedaj le ena telovadnica, in sicer v domu Partizana. Uporabljali sta jo obe osnovni šoli, ki ju obiskuje več kot 1000 otrok. Telovadnico so uporabljali izmenično, vsi oddelki obeh šol pa niso prišli vedno na vrsto. Zato se je vodstvo osnovne šole Biba Roček odločilo za gradnjo lastne telovadnice ob prizidku nove šole. V pičlih nekaj mesecih je gradbeno podjetje Gradis zgradilo telovadnico, ki meri več kot 500 kvadratnih metrov, stala pa bo skupaj z opremo vred približno milijon in pol.

Sredstva za izgradnjo so prispevali: krajevna skupnost Šo-

štanj, TIS Velenje, tovarna Go-renje, rudnik lignita Velenje, Ljubljanska banka — podružnica Velenje, elektrarna Šoštanj, tovarna usnja Šoštanj, Lesna tovarna Šoštanj, Kleparstvo, trgovsko podjetje Zarja, prosvetno društvo Svoboda, Polypek in drugi. Denar so zbirali tudi šolski otroci, ki so prodajali v ta namen izdelane značke.

Zaradi skupne akcije vseh prebivalcev Šaleške doline se bo novi objekt imenoval Telovadnica solidarnosti — svečano pa so jo odprli za občinski praznik 8. oktobra.

V. KOJC

VZGOJA TRGOVSKIH KADROV

Zdi se, da posvečamo pri nas poklicnemu šolstvu na splošno le premalo pozornosti, čeprav zajema več kot 60 % naše do-raščajoče mladine. Pomembno pa je tudi zaradi tega, ker nam vzgaja in izobražuje dragocene kvalificirane kadre — neposredne proizvajalce za naše gospodarstvo. Lahko trdimo, da bo največ od teh kadrov odvisno, kako bo napredovalo naše gospodarstvo v prihodnosti.

Na tem področju brez dvoma prednjači šolski center za blagovni promet v Celju. Ta že 20 let redno izdaja svoj letopis. Pred nami je sedaj jubilejni XX. letnik. Opisujejo podatke in problematiko s področja svojega zavoda in tudi razvoj šolskega zavoda za blagovni promet na Slovenskem. Šolski center za blagovni promet v Celju je tudi prvi tovrstni zavod v naši domovini, ki se je glede prakse, kakršno si zamišljamo danes za usposabljanje naših kadrov, že pred leti tesno oprl na trgovska podjetja; ta pa kažejo neposredno zanimanje za njegov razvoj in mu tudi pomagajo z denarjem.

Začetek te ustanove sega v dobo pred več kot 100 leti (1869), ko je bila ustanovljena „Nedeljska šola za trgovske praktikante in vajence“, ki je v primitivnih okoliščinah sedanje dobe posredovala najnujnejšo strokovno izobrazbo. Nadaljnji

razvoj in potrebe so rodili leta 1918 trgovsko nadaljevalno šolo v Celju, na kateri so poučevali prosvetni delavci državne dvorazredne trgovske šole v Celju. S prihodom nemških nacistov leta 1941 je ta ustanova zamrla. Po osvoboditvi je delovala od leta 1946 do 1950 „Gospodarska šola za vajence trgovskih podjetij“, ki je dosegla pod vodstvom Konrada Lenasija, prav lepe uspehe. Od leta 1950 do 1961 se je spremenila v „Šolo za trgovske učence“, nato pa se je razvila v „Šolski center za blagovni promet“, ki se je pod vodstvom ravnatelja mag. oec. Ludvika Rebeuška v moderni šolski stavbi razvil v močno vzgojno ustanovo trgovskih kadrov celotne celjske regije. Tu deluje šola za prodajalce z nad 700 učenci, poslovodska šola s 60 do 70 slušatelji, komercialna šola prav tako s 60 do 70 slušatelji letno. So pa tudi seminarji za prekvalifikacijo, ki jih obiskuje letno 20 do 30 slušateljev. Danes izobražuje ta center letno blizu 900 učencev in slušateljev. Razvoj te ustanove spremlja Letopis, ki se je v dvajsetih letih od skromnega začetka na dveh tiskovnih polah razvil v publikacijo z 88 stranmi. Postal je dokument mnenj, stališč in predlogov za napredek in razvoj trgovskega strokovnega šolstva v Sloveniji.

ALBIN PODJAVORŠEK

NAPOL SLEPI SPREGLEDAJO

Pod tem naslovom je „Delo“ dne 7. septembra 1973 objavilo beležko z naslednjo vsebino:

„NEW YORK, 6. septembra (UPI) — Dr. William Feinblum, oftalmolog na univerzi Columbia v New Yorku, je iznašel optično napravo, s katero se s slabovidnim izboljša vid za šest do desetkrat. Gre za sistem leč, kombiniranih v neke vrste teleskopske očišči, s katerimi lahko celo tisti, ki imajo ohranjenega le še pet odstotkov vida, bero in razpoznavajo okolico.“

Iznajdba ameriškega zdravnika Feinbluma bo, kot obetajo rezultati dosedanjih raziskav, omogočila milijonom slabovidnih z 10 ali manj odstotki ohranjenega vida, da bodo spet lahko brali časopise, gledali televizijo in vozili avtomobile, če bodo uporabljali napravo, podobno navadnim očalam.“

Naslov zveni dokaj senzacionalno in laičnemu bralcu lahko zastre prave pojme in koristi, ki jih prinaša izboljšava optičnih naprav za slabovidne.

Najprej o „spregledanju“. Zdi se mi, da v tem primeru izraz spregledanje ni na mestu. Beseda bi bila morda bolj ustrezna takrat, ko se opravijo operativni posegi, odstranitev mrežnice (katarakte), zelene mrežnice (glaukoma) in morda še drugi kirurški posegi okulistov, ki omogočijo, ali pa vrnejo prizadetim vidne sposobnosti. Oftalmolog bi na ta način lahko pacientu omogočil „spregledanje“.

V primeru, ki je opisan v kratki notici, gre le za večjo ali manjšo optično korekcijo vida pri dani slabovidnosti. Ni moj namen posegati v oftalmološko stroko glede ugotavljanja in razvrščanja slabovidnih oseb, ker to ni moja stroka, dvomim pa, da bi se z izumljeno optično napravo izboljšal vid vsem slabovidnim za šest do desetkrat, kot piše.

ANTON KEBE

SESTANEK PREDSTAVNIKOV PROSVETNIH ČASOPISOV BALKANSKIH DEŽEL

ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE NI ŠKODA DENARJA

Štiridnevno septembrsko srečanje in pogovori med člani uredništva prosvetnih časopisov balkanskih dežel, ki se je začelo 24. septembra v Sofiji, bo ostalo zaznamovano v kalendarju uredništva bolgarskih, romunskih, ciprskih in jugoslovanskih prosvetnih časopisov kot pomemben dogodek. Poročilo glavne urednice bolgarskega časopisa za šolstvo Učiteljsko delo Marije Siljanove, tiskovna konferenca z namestnikom bolgarskega ministra za prosveto Hristom Kelčevim in sekretarko Zveze bolgarskih učiteljev Totko Spiridonovo, ogledi predšolskih zavodov, osnovnih in srednjih šol ter pogovori z ravnatelji so potrdili resničnost besed, ki smo jih med obiskom v Bolgariji večkrat slišali: Za šolstvo ni škoda denarja. Učiteljski poklic je eden najpomembnejših v državi, šolska reforma vstopa v življenje te dežele skozi glavna vrata.

Srečanje, ki so nam ga pripravili bolgarski kolegi in ga s svojo pristržno gostoljubnostjo spremenili v pravo doživetje, naj bi poglobilo sodelovanje med prosvetnimi časopisi balkanskih dežel in prispevalo k izmenjavi dragocenih informacij o novostih in dosežkih na področju vzgoje in izobraževanja. Po besedah urednice Marije Siljanove naj bi postali naši strokovni časopisi „boljši prijatelji“, ki bi s svojim sodelovanjem lahko še bolj pomagali prosvetnim delavcem, pa tudi institucijam, ki usmerjajo razvoj vzgojno-izobraževalnega področja. Prav tako sodelovanje bi pokazalo pot, kako najbolj smotno reševati probleme, ki nastajajo v šolstvu socialističnih dežel. Uredništva prosvetnih časopisov so pripravljena prehoditi svoj del poti, narediti vse, kar je v njihovi moči — pričakujejo pa, da jim bodo pri tem pomagali tudi drugi: družbeno-politični dejavniki in učitelji, ki so jim ti časopisi namenjeni.

Vsaka novost si s težavo utira pot, za premagovanje težav pa sta potrebna prepričanje in opora.

Na sestanku v Sofiji so sodelovali s svojimi prispevki tudi predstavniki jugoslovanskih prosvetnih časopisov: Miliša Knežević, urednik srbskega časopisa Prosvetni pregled je govoril o vlogi tega časopisa pri strokovnem usposabljanju prosvetnih delavcev, urednik hrva-

nju duševno in telesno prizadetih otrok in obravnavanju te problematike v našem časopisu pa je poročala urednica Prosvetnega delavca Neža Maurer. Delo svojih časopisov sta predstavila tudi urednika romunskega in ciprskega časopisa za šolstvo. V današnji številki Prosvetne-

1944). Za to dobo je značilna resnična demokratizacija izobraževanja, sprememba njegove namembnosti (določenemu razredu), šolsko izobraževanje je bilo postavljeno na znanstvene temelje. Šolska mreža se je razširila, ustvarjene so bile možnosti za obvezno osnovno šolanje vseh otrok. Kultura in izobraževanje sta se začela naglo razvijati.

Za drugo obdobje — po letu 1956 je značilno naglo širjenje obveznega osnovnošolskega izobraževanja. Šola se tesneje poveže z življenjem, pouk z materialno proizvodnjo, politično načelo se prilagaja učno-vzgojnemu procesu in postane osnovno načelo vzgojno-izobraževalnega procesa. Razširi se mreža tehniških in drugih strokovnih šol. Več kot 96 % absolventov osnovne šole nadaljuje šolanje. Očiten je tudi napredek visokošolskega izobraževanja: število visokih šol se poveča od 5 na 26. Medtem ko je bilo leta 1939 10 tisoč študentov, jih je bilo po letu 1956 vpisanih na univerzo 80 tisoč.

Tretje obdobje razvoja ljudskega izobraževanja pomeni današnja doba, doba reforme izobraževalnega sistema in temeljne reorganizacije ljudskega izobraževanja. Za njen začetek štejejo plenum Centralnega komiteja bolgarske komunistične partije, julija 1969, na katerem so sprejeli odločbo o reformi in reorganizaciji izobraževanja. Deseti kongres KP Bolgarije je okrepljeno politiko centralnega komiteja na področju izobraževanja za novo, odgovornejšo gospodarsko, znanstveno-tehnično, socialno in idejno funkcijo šole v socialistični družbi.

Smernice X. kongresa KP Bolgarije o družbeno gospodarskem razvoju Bolgarije v letih 1971–1975 poudarjajo, da je mogoče doseči hitrejši razvoj dežele z zvišanjem ravni intelektualnega dela, kvalitativnimi spremembami pri vzgoji kadrov; mladim je treba dati primerno visoko, sodobno splošno in strokovno izobrazbo. Šola mora razvijati in usposablja mlade, oblikovati njihov marksistično-leninistični pogled na svet, da bodo pripravljeni za delo in boj v imenu socializma in komunizma.

Sprejete so bile tri temeljne naloge socialistične šole: oblikovati ustvarjalce, ki so sposobni samostojno misliti in obvladati težave in nasprotja; pripraviti visoko kvalificirane kadre, ki bodo sposobni reševati zamotane naloge v socializmu, komunizmu in znanstveno tehnični revoluciji, vzgajati državljane v komunističnem duhu, zveste partiji, državljanke z bogato duhovno in telesno kulturo.

To nalogo so začeli v Bolgariji reševati z izgradnjo novega sodobnega sistema ljudskega izobraževanja, s temeljitimi spremembami učnih načrtov in organizacije vzgojno-izobraževalnega procesa in z uvajanjem različnih sodobnih oblik in metod pouka.

ENOTNA DESELETNA ŠOLA

Pomemben in neločljiv del enotnega izobraževalnega sistema v Bolgariji so otroški vrtci (detska gradina), ki jih bodo kmalu obiskovali vsi predšolski otroci. Predvideno je splošno obvezno desetletno šolanje, organizirano v enotni srednji politehniški šoli. Tako nastaja sedaj v Bolgariji nova, enotna srednja šola. V njej bodo dijaki pridobivali znanje o naravi in družbi, splošni kulturi, politično in tehnično izobrazbo ter določene delovne navade in izkušnje za nadaljnje diferencirano strokovno izobraževanje. Enotne srednje šole bodo temelj za strokovno izobraževanje v tehnikumih, kjer bo trajalo šolanje od 1 do 2 leti, tehniških šolah (kjer bo pouk od 6 do 12 mesecev) in strokovnih centrih za izobraževanje delavcev. Na srednjo šolo se bo navezovalo

tudi visokošolsko izobraževanje. V Bolgariji že preizkušajo te nove modele srednje šole, novega tehnikuma, strokovnih učnih centrov in visokih šol.

Pripravljeni so že novi učni načrti in predmetiki za 1., 2. in 3. razred. Pri njihovem nastajanju so sodelovali: ministrstvo za prosveto, znanstveno raziskovalni inštitut za izobraževanje, sodelavci bolgarske akademije znanosti, sofijske univerze, fiziologi, zdravniki, psihologi, kulturni delavci in najboljši prosvetni delavci. V letošnjih prvih razredih že poučujejo po novih učnih načrtih. H koncu gredo tudi priprave za spremembo predmetnikov in učnih načrtov za pouk od 4. do 10. razreda enotne srednje politehniške šole. Znanja v novi srednji šoli imajo večjo politehnično usmerjenost in uporabnost. Pouk bo tudi tesneje povezan s proizvodnjo. V 9. in 10. razredu bodo imeli učenci tri vrste predmetov: prvi del bo enoten in obvezen za vse; drugi del sestavljajo obvezni izbirni predmeti (usmeritev v naravoslovno-matematično, humanistično ali strokovno-praktično smer) in fakultativni predmeti.

Komunistična vzgoja mladine je cilj socialistične šole. Tako kot doslej bodo tudi v novi šoli posvečeni temu cilju učna vsebina in celoten vzgojno-izobraževalni proces ter dejavnost pionirske in komsomolske organizacije. Vloga in dejavnost teh organizacij se bo v šoli zrcalila v prizadevanjih za uresničitev reforme ter večanje pravic in funkcij teh organizacij v celotnem in raznovrstnem šolskem življenju.

Za uspešnost predvidene reforme so poskrbeli ukrepi, ki so jih v bolgarskem šolstvu že začeli uresničevati: izboljšanje strokovne in metodične usposobljenosti učiteljev, posodabljanje materialno-tehnične osnove pouka; vodenje izobraževanja na znanstvenih temeljih; sodelovanje vseh družbenih dejavnikov pri uresničevanju šolske reforme.

PODPORA ZAHTEVNEMU NAČRTU

Na decembrskem plenumu CK BKP leta 1972 je bil sprejet zahteven socialno-družbeni program za dvig življenjske in kulturne ravni bolgarskega ljudstva. Gre predvsem za povečano vlogo žena v razviti socialistični družbi, sprejet je bil zakon o zvišanju plač nekaterim kategorijam delavcem (med temi so bili tudi prosvetni delavci), za uvajanje petdnevnega skrajšanega delovnika, zmanjšanje teden-ske učne obveznosti učiteljem osnovnih šol na 21 do 22 ur, oskrbovanje učencev z brezplačnimi učbeniki, znižanje cen za otroško konfekcijo. Vse to je danes že uresničeni del programa.

Nadaljnje uresničevanje zastavljenega programa je seveda odvisno od porasta in modernizacije proizvodnje ter zvišanja celotnega narodnega dohodka.

Zato si pristojni državni organi, Zveza učiteljev in sami učitelji zelo prizadevajo, da bi bila zastavljena šolska reforma čimprej uresničena. V teh prizadevanjih ima pomembno mesto in posebne naloge tudi časopis Učiteljsko delo.

Časopis Učiteljsko delo je organ ministrstva ljudske prosvete in centralnega komiteja Zveze bolgarskih učiteljev. Njegova naloga je, da sodeluje z ministrstvom in zvezo ter pomaga uresničevati partijsko in državno politiko na vzgojno-izobraževalnem področju; mobilizira učitelje in druge prosvetne delavce ter jim pomaga reševati konkretne naloge. Je tribuna za izmenjavo misli, mnenj in predlogov o nadaljnjem razvoju vzgojno-izobraževalnega dela. Opozarja na najpomembnejše pedagoške izkušnje ter brani strokovne interese in pravice članov zveze.

PETDNEVNI DELOVNI TEDEN V ŠOLAH NA STRANI PROSVETNEGA RABOTNIKA

(Iz poročila Blagoja Kodarka, sodelavca Prosvetnega delavca)

Uvedba petdnevnega delovnega tedna v šolah SR Makedonije je bila urejena z zakonom za osnovne šole z dne 13. junija 1969 in z zakonom za srednje šole leta 1970.

Skupščina SR Makedonije je zadolžila republiški zavod za napredek šolstva, naj prouči, kakšne možnosti imajo makedonske šole za uvedbo te novosti. Ko je zavod proučeval

Drugi model je bil primeren za šole, ki niso imele dovolj škega prostora in niso mogle organizirati prehrane učencev. Te šole so uvedle tako imenovano rotacijsko razporeditev. Delale so po razporeditvi za dni, s to razliko, da je kot šolski delovni dan prvega tedna upoštevan vsak drugi ponedeljek drugega delovnega tedna, tretjega tedna pa je postal dan naslednjega tedna itn. Delovne dneve v teh šolah so označevali s števkami (prvi, drugi,

Predstavniki prosvetnih listov so se s šopkom rož poklonili spomenu

možnosti za uvedbo petdnevnega tedna v makedonskih šolah, je uporabil tudi izkušnje drugih republik SFRJ ter vzhodnih in zahodnih dežel, ki so že uvedle petdnevni delovni teden.

V svoji analizi je opozoril na probleme, ki jih prinaša ta novost, hkrati pa predlagal skupščini SR Makedonije, naj bi uvedli petdnevni delovni teden poskusno v nekaterih osnovnih in srednjih šolah. Za ta poskus se je prostovoljno prijavilo 15 osnovnih in 5 srednjih šol.

Poskus je potekal po določenem projektu, ki ga je izdelal republiški zavod za napredek šolstva in odobril prosvetno-kulturni zbor makedonske skupščine.

Takoj zatem se je začel s to problematiko ukvarjati tudi strokovni list Prosvetni delavnik. Odprl je posebno rubriko, posvečeno tej problematiki. Najprej so bili objavljeni različni modeli za izvedbo poskusa.

Prvi model je bil takle: običajni šestdnevni delovni teden je bilo mogoče uresničiti v petih dneh, in sicer tako, da so združevali ure, predvidene za predmete, ki zahtevajo tedensko dve uri ali več, in ure tehnične ter likovne vzgoje. Ta model je zahteval te pogoje: pouk v šolah je moral potekati v eni ali dveh izmenah; učencem je bilo treba zagotoviti vsaj en obrok hrane v glavnem odmoru.

Med potjo smo se ustavili v Čavdarcih (področje Botevgrad) kjer je mogočen spomenik padlim bolgarskim partizanom. Tu jih je v bitki padlo 250. Po devetih letih (l. 1953) jim je bolgarsko ljudstvo postavilo spomenik. V imenu uredništva prosvetnih listov smo položili venec — tja k drugim vencem (na sliki bolgarski solariji ob spomeniku)

Namestnik ministra za ljudsko prosveto Bolgarije, Hristo Kelčev govori o reformiranem šolstvu. (Levo je urednica prosvetnega lista „Učiteljsko delo“ Marija Siljanova, desno pa sekretarka CK Zveze sindikata bolgarskih učiteljev Totko Spiridonova)

škega časopisa Školske novine Đorđe Đurić pa je predstavil sodelovanje strokovnega tiska z RTV Zagreb pri splošno izobraževalnih oddajah. Poročilo o uvajanju petdnevnega delovnega tedna je imel Blagoj Kodarko iz Skopja (član uredništva Prosveten delavnik), o posebnem šolstvu, poklicnem usposabljanju

ga delavca objavljamo povzetke nekaterih poročil, nekaj zanimivosti in bežnih vtisov, ki smo jih zabeležili med našim štirnem bivanjem v deželi, kjer imajo otroci šolo radi, njihovim staršem pa zaradi morebitnega učencevega neuspeha ni treba na zatožno klop.

Delovno ozračje se je pripomoglo do izmenjave izkušenj. (Fotografija: Na vrsti je slovenski koreferat)

TRI POMEMBNA OBDOBJA BOLGARSKEGA ŠOLSTVA

(Iz uvodnega poročila Marije Siljanove Problemi izobraževanja v Bolgariji in Učiteljsko delo)

Hiter razvoj sodobne znanosti, uporaba novih spoznanj in zamisli v proizvodnji so povzročili kakovostne spremembe v družbenem, gospodarskem in kulturnem življenju vseh narodov, ne glede na njihovo družbeno ureditev. Svoj delež pri

teh spremembah ima tudi izobraževanje. Tako je v vseh deželah: zelo razvitih, v deželah v razvoju ali v nerazvitih, v deželah s socialistično, kapitalistično ali drugačno družbeno ureditvijo. Tako je tudi v Bolgariji.

Prva etapa razvoja izobraževanja v ljudski republiki Bolgariji se je začela v prvih dneh in prvih letih po zmagi socialistične revolucije (9. septembra leta

ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE NI ŠKODA DENARJA

kot za srednje šole. Skupščina je zadolžila republiški zavod za napredek šolstva, naj spremeni učne načrte in predmetnike in jih prilagodi petdnevni delovnemu tednu.

To nalogo so za osnovne šole že opravili, medtem ko je za srednje šole pripravljen načrt in predmetnik samo za pripravljalno fazo dveh let. Predmetnike in načrte za nadaljnji dve leti bodo izdelali do konca letošnjega leta.

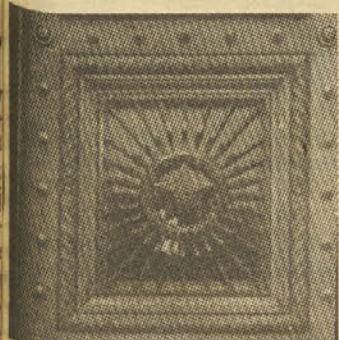
Pri vseh teh spremembah je aktivno sodeloval tudi časopis Prosvetni delavec, v katerem

VLOGA PROSVETNIH LISTOV PRI STROKOVNEM IZPOLNJENJU PROSVETNIH DELAVCEV

(Iz poročila Milije Kneževića, urednika časopisa „Prosvetni pregled“)

„Prosvetni pregled“ je začel izhajati 24. aprila 1945. leta — torej v času, ko smo se še bojevali za osvoboditev dežele in za njeno socialistično preobrazbo.

Želim prikazati, kako je naš list uresničil svojo nalogo pri strokovnem izpolnjevanju okrog 70.000 prosvetnih delav-

Moje ideje in umetniške oblikovanja rodila sad

cev osnovnih in srednjih šol Srbije in kakšne so njegove nadaljnje ambicije. Prva povojna leta je list odigral pomembno vlogo predvsem v marksističnem izobraževanju učiteljev. Najbolj znani marksisti so pisali o tej ideologiji delavskega razreda, o marksistični razlagi zgodovine, filozofije, sociologije, biologije, fizike — in tako posredovali učiteljem osnovne pojme marksizma.

Te teme nismo nikdar zapostavljali — a zadnjih nekaj let se je na pobudo Zveze komunistov Jugoslavije spet zaostrijo vprašanje marksističnega izobraževanja učiteljev. Tako smo objavili vrsto uvodnikov, razprav, pogovorov in anket o ključnih vprašanjih marksizma zato, da temelje marksistične vzgoje čim bolj približamo učiteljem. Toda naše delo s tem še ni končano. Nameravamo namreč organizirati posebne seminarje in razprave o posameznih šolskih predmetih in vprašanjih. Razprave bomo objavili, da jih bodo lahko prebrali vsi učitelji. Naš časopis ima ideološko izpolnjevanje učiteljev za sestavni del njihovega strokovnega znanja in pouka v socialistični šoli.

Leta 1955 smo začeli objavljati poseben podlistek na dveh straneh z naslovom: „Iz prakse za prakso.“ Tako smo moralno in materialno podprli najboljše učitelje. Z anketami smo ugotovili, da je to najbolj brani del lista, še posebno pa pomaga mladim učiteljem. V šolskem letu 1972/73 smo razpisali natečaj za najboljše učne enote. Prejeli smo okrog 500 sestavkov in odbrali 100 najboljših. Nagradili smo jih, v kratkem pa jih bomo tudi objavili.

V podlistku smo začeli objavljati tudi sestavke iz vzgojne prakse. O svojih izkušnjah pišejo razredniki, pedagogi, socialni delavci, direktorji, vodje interesnih krožkov, pionirske organizacije in podobno.

so bila objavljena mnenja in predlogi učiteljskih kolektivov, drušev, skupnosti in posameznikov. Postal je tako rekoč uradni list republiškega zavoda za napredek šolstva.

Danes je petdnevni delovni teden v SR Makedoniji že povsod uveden. Vse osnovne šole so ga uvedle že v preteklem šolskem letu, kar je bilo omogočeno z ustreznimi spremembami predmetnika in učnih načrtov. Nekaj neresenih vprašanj pa je še v srednjih šolah s praktičnim poukom, v katerih je predmetnik še vedno preobsežen in ga ne morejo uresničiti v petih dneh.

„Prosvetni pregled“ je tudi z drugimi rubrikami pomagal pri pouku in strokovnemu usposabljanju. Tako so bile v rubriki „Pogledi in misljenja“ objavljene strokovne in ostre polemike o ocenjevanju učencev, strokovnih izpitih učiteljev, petdnevni delovni teden, kabinetni pouku in podobno. List je bil pobudnik razprav o programiranem pouku, o poklicnem usmerjanju učencev, pedagoški vrednosti otroškega tiska.

„Iz beležnice prosvetnega inšpektorja“ (prej „Iz moje beležnice“) je rubrika, v kateri prikažejo posamezni učitelji konkreten problem ter opišejo tudi njegovo rešitev. To je mnogo pripomoglo k izboljšanju vsakdanjih učnih posegov, ki so včasih dokaj revni. Svoj delež je prispevala tudi rubrika „Iz zgodovine šolstva“. Posebej pa se velja ustaviti ob naslovu strani „Po svetu“, ki se je v preteklosti redkeje pojavljala, zdaj pa že kar v vsaki drugi številki. Naše bralce seznanja z najboljšimi dosežki pri poučevanju od Kube do Japonske, od Konga do Švedske in Norveške. Redakcija ima naročene prosvetne liste iz 40 držav, podatke pa dobivamo tudi s pomočjo glavnih urednikov listov socialističnih dežel.

Spremljamo delo šolske televizije, hkrati pa dajemo tudi tehnična navodila za uporabo modernih učnih pripomočkov. V prihodnje se bomo trudili, da bomo še bolj izčrpni, jasni v polemikah in hitri v obveščanju.

Več ulic osrednjega dela Sofije je rezerviranih za pešce. Kako prijetna osvežitev (Na sliki del vrat ene izmed upravnih zgradb v Sofiji)

SODELOVANJE „ŠKOLSKIH NOVIN“ IN RADIO-TELEVIZIJE ZAGREB

(Iz poročila Djordja Djurića, urednika hrvaškega časopisa Školske novine)

„Školske novine“ so tednik prosvetnih delavcev Hrvaške, izhajajo že 23 let (zdaj na 20 straneh). Dve strani sta vsakič namenjeni radijskim in televizijskim šolskim oddajam. Od vseh jugoslovanskih republik ima namreč Hrvaška najbolj razvit radijski in televizijski spored za šole.

Na mednarodnem seminarju „Novi mediji izobraževanja — učinkovitejša načrtovanje in uporaba pri pouku“ (v Zagrebu 1972) je bilo poudarjeno, da so bile naše prve šolske oddaje že leta 1960 — tedensko 20 do 30 minut — zdaj pa imamo dnevno od 80 do 85 minut šolskih oddaj. Šolske in druge izobraževalne oddaje so postale sestavni del učnega procesa; niso več le dodatek pouku, ne samo ilustracija. Pokazalo se je tudi, da se televizija zelo dobro dopolnjuje z drugimi modernimi učnimi pripomočki, da prav dopolnjuje npr. kompjuter, responder, magnetofon, film in podobno.

„Školske novine“ želijo veliko prispevati k najnaprednejšim stališčem in metodam poučevanja. Če upoštevamo, da tudi najbolj popoln spored radijskih in televizijskih šolskih oddaj ne bo dal zaželenih sadov, če tisoči učiteljev ne bodo pripravljeni na sprejem in pravilno uporabo oddaj v vsakdanji praksi, bo razumljivo, zakaj smo prav učnemu programu RTV posvetili toliko prostora v našem listu.

Rubrika „RTV v šoli“ je zelo brana, poleg tega se je razvila v javno tribuno tistih, ki obliku-

POSEBNE ŠOLE, POKLICNO USMERJANJE IN NAŠ LIST

(Iz poročila Neže Maurer, urednice Prosvetnega delavca)

Prosvetni delavec je časopis, ki obravnava problematiko vzgojno-izobraževalne institucije od predšolskih do univerze. Kolikor je največ mogoče, vključujemo tudi strokovno ter poklicno šolstvo. Kot vsak prosvetni list pa smo dolžni objavljati tudi sestavke o posebnem šolstvu.

Če priznamo po pravici, se vsi — družba, prosvetne institucije, pa tudi prosvetni časniki in posamezniki — največ ukvarjamo s povprečnim šolarjem. Ko govorimo o pouku in pro-

jejo šolske RTV oddaje in onih, ki jih uporabljajo v šoli. Zanimanje pedagogov in teoretikov narašča — kar pomeni, da postajata radio in televizija iz dneva v dan važnejša učna pripomočka.

Manjka pa nam pregledov in kritičnih ocen, koliko so RTV oddaje pripomogle k uspehu pri pouku. Resda šole zelo pozitivno ocenjujejo spored — toda le tiste, ki so moderno opremljene. Žal pa so pri nas velike razlike v opremljenosti šol: nekatere med njimi že uvajajo televizijsko opremo, druge pa nimajo niti primernih učilnic in so še zelo daleč od pojma „šola prihodnosti“. Prav zato želijo „Školske novine“ objavljati tudi kritične sestavke.

Že štiri leta sodelujejo „Školske novine“ in RTV Zagreb pri programiranju šolskih radijskih in televizijskih oddaj. Skupno se tudi trudimo, da bi se o tem močnem mediju čim več razpravljalo in da bi tako prodrli do vsakega učno-vzgojnega zavoda. Pri tem upoštevamo tudi celoten radijski in televizijski program — kajti druge oddaje — ne samo šolske — izobražujejo in vzgajajo ali pa vplivajo prav nasprotno na gledalca.

Tako kot vsebinske, si tudi materialne skrbi delimo z RTV. Trudili se bomo, da čim bolj izpopolnimo sodelovanje in program šolskih oddaj. Zavedamo se, da je v dobi satelitov in računalnikov treba graditi novo šolo, v kateri ne bosta gospodovala tabla in učbenik temveč bodo zavladala moderna in učinkovita sredstva; med temi pa imata prav gotovo pomembno mesto tudi radio in televizija.

svetnih delavcih, pa mislimo predvsem na osnovno šolo in standardne srednje šole. Manj pišemo in govorimo o univerzi, kamor si najdejo pot najbolj nadarjeni, vztrajni in tisti, ki imajo ustrezne možnosti za nadaljevanje šolanja. Ob posebnem šolstvu pa se sploh redko ustavimo.

V vzgojnem zavodu Strunjan so za moto svojega praznika napisali: „Ljudje smo dobri in slabi, sposobni in nesposobni in prav glede na to zelo različni. Toda v tej pisani družini vsi potrebujemo svoje mesto, uspeh, priznanje.“ Torej — ne samo zdravi in sposobni — vsi potrebujemo svoje mesto v družbi! V Sloveniji se šola na posebnih šolah ter posebnih oddelkih pri osnovnih šolah 5.280 laže duševno prizadetih otrok. V dveh zavodih za delovno usposabljanje in 8 oddelkih pri posebnih osnovnih šolah se privaja delu 424 teže prizadetih otrok, v 3 zavodih za usposabljanje gluhih in naglušnih je 357 otrok, v 2 zavodih za slepe in slabovidne se uči in usposablja 114 otrok; telesno invalidnih in dolgotrajno bolnih pa je 819 otrok in mladine. To so precejšnje številke. Mnogi od teh otrok lahko — glede na svojo lažjo duševno ali telesno prizadetost — postanejo dobri delovni ljudje, katerim bo delo, primerno njihovim telesnim in umskim sposobnostim, prinašalo osebno zadovoljstvo, pa tudi materialne možnosti za preživetje. Če pa jim ne damo osnovne usposobitve — torej zavodov za poklicno priučitev, bodo ostali vse življenje ob strani, sebi v muko, staršem v žalost in družbi v dosmrtno breme.

To je jedro vprašanja, v katerem mora in hoče posegati tudi prosvetni list: za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju imamo zavode in domove ter posebne šole (če tudi v njih zelo primanjkuje

prostora). Toda ko duševno prizadeti mladostniki bolj ali manj uspešno dokončajo usposabljanje v domovih (domovi za gluhe, naglušne, slabovidne, telesno prizadete in vedenjsko motene imajo poleg učnega programa tudi učne delavnice — letno se v njih pripravljajo za poklice okrog 350 otrok), se niso vsi zmožni vključiti v poklicno delo. Za privajanje, ki je včasih dolgotrajno (so tudi primeri, ki nikdar ne morejo zavzeti mesta v normalni delavnici ali tovarni), bi bili potrebni posebni delovni centri. Po potrebi bi prizadeti stalno delali v njih.

Slovenija ima doslej en sam tak center, kjer je zaposlenih manj kot 50 ljudi. Potrebe so samo za Ljubljano dvakrat večje. Ako upoštevamo vso Slovenijo, naj navedem samo številko zavoda za zaposlovanje, kjer je prijavljenih 3.213 brezposelnih duševno prizadetih oseb — od

VLOGA SINDIKATA UČITELJEV PRI NAPREDKU ŠOLE

(Iz poročila Costasa Korellisa, urednika ciprskega časopisa Oelmek)

Čim bolj se razvija znanje, čim več je učnih pripomočkov, tem pomembnejša je vloga učiteljev v učnem procesu. Zato skrbi učiteljski sindikat za nehalno napredovanje svojih članov, za njihovo prilagajanje najnovejšim oblikam poučevanja.

Radio in televizija imata pomembno vlogo v posodabljanju pouka — posebno ker je možno vsebinsko dobre oddaje tudi prevzemati od drugih narodov ter jih prirediti za svojo šolo.

REFORMA IZOBRAŽEVANJA

(Iz poročila Octaviana Buzescuja, urednika romunskega časopisa Tribuna scoli)

Romunija je začela z veliko akcijo šolske reforme. Za čim hitrejšo posodabljanje znanja vseh mladih ljudi je plenum Centralnega komiteja letošnjega

junija sprejel tele postavke:

- povečanje denarja za izobraževanje;
- akcija za pridobivanje čim boljših učnih moči — univerze morajo dajati več pedagoške izobrazbe;
- splošno prizadevanje za podaljšanje osnovnega izobraževanja (doslej sta osnovna in srednja šola trajali 12 let — od slej pa naj bi bistvene sestavine znanja posredovali v desetih letih vsem otrokom);
- ustvariti je treba stabilno šolsko strukturo; tako se bodo lahko učitelji sistematično pripravljali na moderen način poučevanja matematike, materiščine, humanističnih ved in

RAZPRAVA

V razpravi, ki je do podrobnosti razčlenjevala referat in koreferate, so uredništva poleg obdelanih tem izvedela marsikatero zanimivost tudi o urejanju posameznih časopisov, zasedbi delovnih mest (številu članov uredništva) in o nakladi. V Bolgariji in Romuniji je naklada omejena zaradi porabe papirja (in vendar ima „Tribuna scoli“ 75.000 naročnikov — na 200.000 prosvetnih delavcev), zato se uredništva trudijo, da bi bili članki čimbolj zgoščeni, listi pa lepo tehnično opremljeni.

Romunski list „Tribuna scoli“ izhaja v romunskem in madžarskem jeziku (naklada 7000) za madžarsko govoreče državljane.

Za prosvetne delavce vseh stopenj in smeri izhaja v Bolgariji 13 listov. Tako imajo poseben list tudi vzgojitelji; predšolski vzgoji posvečajo veliko pozornost.

Od posebnosti, ki smo jih slišali v razpravi, bo naše bralce morda zanimalo naslednje:

V Bolgariji posvečajo posebno pozornost prvemu razredu

tega 2.168 teže zaposljivih, ostali pa invalidni in kategorizirani, ki bi jih redno gospodarstvo še moralo sprejeti v delovno razmerje. Resnica je, da je v razviti industrijski družbi mnogo delovnih mest, za katere je potrebna le kratka priučitev. In vendar prizadetih oseb ne sprejemajo. V boju za denarne dosegke često pozabljamo na človeka.

Vloga našega lista in tudi drugih listov je, da vedno znova pišemo, kako je nujno potrebno dati pozitivnim zakonskim predpisom tudi ekonomsko osnovo. Moramo si priznati, da so tudi telesno in duševno prizadeti ljudje člani naše družbe in da tudi zanje velja enakopravnost. Če je zanje treba odšteti več denarja (ali se odreči delu dobička), moramo to pač storiti — drugače naša dejanja zanikajo besede o prizadevanju za socialistično družbo.

Sindikat in list „Oelmek“ pa skrbita, da se učitelji na seminarjih nauče vse, kar je potrebno za uporabo modernih učnih pripomočkov, tudi televizije. S tem medijem je namreč treba ravnati modro — sicer se lahko zgodi, da počasi spreminja učence v pasivne gledalce. Zato preizkusijo učenci pridobljeno znanje v laboratorijih, v naravi ali z izdelki.

Šolstvu posvečajo na Cipru vse več pozornosti, kajti vzgoja in izobrazba sta za napredek države najpomembnejši — pa če to priznamo ali ne.

predvsem tudi socialistične vzgoje.

List „Tribuna scoli“ si je postavil za nalogo, da bo prispeval svoj delež k čim hitrejšemu dosegu teh smotrov: na njegovih straneh pišejo najuspešnejši učitelji o svojih metodah, izkušnjah in dosežkih. Poleg splošnega šolstva daje list dokajšen podatek tudi večernim in dopisnim šolam, kajti le tako bo znanje prodrlo med najširše ljudske plasti in predvsem med delavce.

Od oblik in metod učenja je za takšno akcijo najpomembnejše samostojno delo in intenzivno, poglobljeno podajanje. Tako bo mogoče, da si bodo tudi tisti, ki so končali le doseženo osnovno šolo, pridobili dodatno srednjo izobrazbo.

Za takšno reformirano osnovno šolo naj bi otroke pripravili otroški vrtci. Po načrtu plenuma CK in sekretariata za prosveto naj bi do leta 1980 bili vključeni v vrtce vsi otroci od 3 do 6 let.

reformirane 10-letne šole. Ta mora biti — tako v šoli kot tudi z delovnimi zvezki — najboljše opremljen, da se učencem olajša vstop na pot pridobivanja znanja in da se mu to priljubi. Iz istega razloga v prvem razredu ne dajejo domačih nalog. Šola naj bo otrokom v veselje — ne pa v breme.

Srednje, višje in visoke šole Bolgarije dovoljujejo prehajanje dijakov in študentov iz šole v šolo (iz fakultete na fakulteto). Edini pogoj so diferencialni izpiti — to se pravi človekova sposobnost. Drugih zadržkov ali pomislekov ni.

Kot sklep razprave lahko povzamemo večkrat povedano misel: Srečanje uredništva prosvetnih listov je pomembno predvsem zato — da ugotovimo, kako daleč je šolstvo na svoji razvojni poti in kaj lahko kot časniki prosvetnih delavcev naredimo za napredek vzgoje in izobraževanja (in seveda tudi za napredek prosvetnih delavcev).

S sestanka poročali: NEŽA MAURER in MARJANA KUNEJ

REŠITEV: PRAVILNO USPOSOBLJENI UČITELJI

„Temeljna stališča spreminjanja osnovne šole iz pretežno izobraževalne v vzgojno institucijo temeljijo na upoštevanju predmetnika, ki vključuje najrazličnejše dejavnosti šole in enakovredno zajema vse vzgojne predmete. Vzgojna predmetna področja je treba tako oblikovati, da bodo čim bolj pripomogla k uresničitvi cilja — vzgojiti in izobraziti učenca v vsestransko razvito osebnost.“ To so bile besede člana odbora za vzgojo in izobraževanje pri prosvetnem kulturnem zboru slovenske skupščine, kjer so 26. septembra razpravljali med drugim tudi o predložitvi sistematične vzgoje in izobraževanja na področju gospodinjstva v Sloveniji. Predlog je posredovalo Društvo strokovnih in predmetnih učiteljev gospodinjstva SR Slovenije z namenom, da bi osvetlili nekatere probleme gospodinske vzgoje in poiskali vsebino današnjega gospodinjstva in osebne potrošnje v njem. Društvo se zavzema za to, da bi gospodinjstvo postalo reden, ne pa izbiran predmet tudi v višjih razredih osnovne šole.

Kot smo slišali v razpravi, je vizija prihodnje osnovne šole še nejasna. Eno pa je gotovo: doživela bo še veliko reform. Morda bo trajala devet ali pa deset let, načrt pa bo gotovo temeljil na načelu izbirnosti za več predmetov. „Sam predmet še ni

zagotovilo za pravilno posredovanje potrebne vzgoje,“ so menili v razpravi. Nadalje so poudarili, da je tematika z vzgojnega vidika predmeta, ki prispeva k oblikovanju mladega človeka v potrošnika, v celotnem konceptu bistveno bolj poudarjena, saj je predmet vključen v druge predmete: kemijo, biologijo, estetsko vzgojo itn.

Člani odbora so se sicer strinjali z nekaterimi pripombami in ugotovitvami Društva strokovnih in predmetnih učiteljev, prevladalo pa je mnenje, da ni novih razlogov za bistvene spremembe sedanjega pouka.

„Rešitev vseh teh problemov je treba iskati in tudi najti v pravilni usposobljenosti učiteljev za koncept novega vzgojno-izobraževalnega sistema,“ so menili člani odbora. Pri razmišljanju o načinu, kako oblikovati kadre, bo prispevek društva zelo dragocen.

Razpravljavci so se zavzeli za večje uveljavljanje gospodinske vzgoje tudi prek krajevnih skupnosti, kjer naj bi bili nosilci tega izobraževanja strokovni in predmetni učitelji gospodinjstva. Podprli so zahtevo, naj bi pri pedagoški akademiji odprli oddelke za izobraževanje tovrstnih kadrov. Zavzeli so se tudi za izboljšanje položaja učiteljev s tega področja in njihovega enakovrednega upoštevanja.

TEA DOMINKO

VISOKI JUBILEJ FRAMSKE ŠOLE

Fram, slikovita vas ob vznožju Pohorja, se je prizadevno pripravila na praznovanje stoletnice svoje šole, ki je bila vsa desetletja prosvetno-kulturno žarišče v boju zoper nemškutarstvo — trdnjava narodne zavestnosti in pobudnik naprednih idej. V obdobju NOB se je lepo število

nekdanjih framskih šolarjev pridružil glasnikom upora.

Nastanek te šole in razmah njene dejavnosti je lepo prikazala zgodovinska razstava, ki jo je skrbno uredil prof. Viktor Vrbnjak iz mariborskega Pokrjanskega arhiva. Razstavljeno gradivo je ustvarjalo svojevrstno

ozračje starih časov: že leta 1802 je framski čevljar in tkalec Andrej Eberl začel otroke učiti pisanja in branja, toda utemeljena, dolgotrajna težnja vaščanov in učiteljev — postaviti „učilno zidano“, se je uresničila šele 1873. Porušili so graščinsko skladišče, začasno preurejeno šolskim potrebam, in prav na tistem mestu, sredi razgibane vasi, kjer so se ob potoku vrstile stare kovačije, mlinci in oljarne — zgradili novo šolsko poslopje; sčasoma je preraslo v kar častljivo dvonadstropnico in je od leta 1945 popolna osnovna šola.

Ob stoletnici je framska šola izdala spominsko listino z besedilom večletnega šolskega upravitelja — domačina Oskarja Sterna, prizadevnega predsednika pripravljalnega odbora za proslavo tega visokega jubileja: v njegovo počastitev so se že od 16. septembra s presledki vrstila razna tekmovanja in kulturne prireditve z nastopi framskega KUD, tamkajšnji učitelj Slavko Osebek pa je predvajal nekaj svojih filmov iz življenja v Framu. 29. septembra so v neposredni bližini šole v navzočnosti številnih vaščanov, predstavnikov ZB in družbenopolitičnih organizacij občine Maribor slovesno odkrili spomenik padlim borcem in internirancem.

Osrednja proslava 30. septembra je bila pristrčno srečanje učiteljev, ki so v raznih obdobjih poučevali v tej šoli, med njimi tudi sedanji general Ivan Jan Lokovšek. Razen gostov iz Maribora — predstojnice odseka družbenih služb, predstavnikov zavoda za šolstvo, temeljne izobraževalne skupnosti in družbeno političnih organizacij — je s svojo navzočnostjo počastila jubilej tudi republiškega sekretarka za prosveto in kul-

turo Ela Ulrih-Atena. V svojem govoru je prikazala pomembno vlogo prosvetnih delavcev v samoupravnih družbi, zlasti v sedanji politični situaciji, izrekla priznanje navzočim učiteljem številnih generacij, čestitala šolskemu kolektivu in mladini k jubileju in doseženim uspehom, Framčanom pa h krajnjemu prazniku. Po pestrem sporedu, v katerem so se vrstili govori, pevske točke, recitacije, folklorni nastop in podelitev priznanj in značk odličnjakov je sedanji upravitelj Julij Borko odkril spominsko ploščo na šoli.

Posebna delegacija je odnesla vence na grobove učiteljev: nekateri izmed njih so skoraj vso dobo svojega službovanja nesebično posvetili framski mladini in odraslim, sodelovali na raznih področjih kulturne in gospodarske dejavnosti tudi po upokojitvi in tako — v tihoj gaju za vasjo — za vedno ostali v Framu. Zaslužni so predvsem: Franc Domanjko, ki je tam učiteljeval 39 let, za dograditev šolskega poslopja — prizadevni nadučitelj Franc Pirkmajer, slovit sadjar Ignacij Skrbinek je 31 let vodil podružniško šolo na Planici, letos umrl Ludvik Grafenauer je 35 let deloval v Framu kot šolski upravitelj in poštvalni prosvetar na raznih področjih dejavnosti. Bili so to klene, pristrčne osebnosti, polni delovnega poleta, zato bodo živeli v spominu Framčanov iz roda v rod. K temu bodo pripomogli tudi sedanji framski učitelji, ki cenijo pomemben delež svojih predhodnikov, ko s hitrejšimi koraki, sledeč tokom napredka, vestno uresničujejo vzgojno-izobraževalne smotre naše družbe.

GEMA HAFNER

ŠTUDENTJE IN DELO

Delo in študij. To je načelo študentskega servisa, posebne storitvene enote, ki so jo pred enajstimi leti ustanovili ljubljanski študentje zato, da bi si z delom v prostem času pridobili denar za študij in preživljanje.

Danes je študentski servis močna delovna organizacija, ki ima v svojih vrstah več kot pet tisoč rednih študentov — članov servisa, z letnim prometom 2,4 milijarde din ter posreduje študentom več kot 8 tisoč zaposlitev, s katerimi pridobijo študentje poleg honorarja tudi delovne izkušnje in navade. Omogoča tudi, da delovne organizacije nemoteno poslujejo, ker študentje opravljajo občasna dela, za katera ni treba delovni organizaciji odpreti delovnega mesta — nadomeščajo odsotnega ali bolnega člana delovne skupnosti ipd.

Kot smo že omenili, je študentski servis posebna storitvena enota IO ZŠ LUZ s svojim statutom in drugimi internimi akti ter organi upravljanja. Pri opravljanju svoje dejavnosti je povsem samostojen in posluje po načelih gospodarskih organizacij. Vprašanja širšega pomena za ŠS in študentsko populacijo rešuje svet servisa, ki je najvišji organ upravljanja; sestavljajo ga člani, ki jih voli ustanovitelj, delovna skupnost in študentje — člani servisa.

Poslovni predmet servisa je posredovanje honorarnih zaposlitev. Zaposlitve pa so zelo različne, kot je različna sestava članov ŠS, kajti člani servisa so študentje vseh visokih in višjih šol v Ljubljani, in sicer od brucov pa do absolventov. Iskanje zaposlitev je usmerjeno v dve smeri: za študente nižjih letnikov ter za študente višjih letnikov in absolventov, ki jih je bilo v šolskem letu 72/73 približno 750.

Tako imamo že prve sklenjene pogodbe z ljubljanskimi tovarnami, kjer se zaposlujejo kot ne kvalificirana delovna sila v proizvodnji. Naj navedem samo nekaj tovarn, kot so Lek, Ilirija, Elektro Ljubljana ipd.

Po drugi strani pa iščemo zaposlitve za študente višjih letnikov, ki so se med študijem že toliko usposobili, da zasedajo bolj odgovorna mesta. Imamo pogodbe z LUZ, kjer se zaposlujejo gradbeniki, dalje z nekaterimi šolami, kjer študentje poučujejo, delajo v laboratorijih različnih tovarn ipd. Skratka, dejavnost ŠS je različna in sega od fizičnih del do intelektualnih storitev.

Glede na vse to lahko sklenemo, da je ŠS kot organizacija posebnega družbenega pomena povsem upravičel svoj obstoj.

Vodja oddelka za zaposlitve:
ANTON ŠKOF

KUPITE — PREBERITE

OBISKI ŠOL IN OTROŠKIH VRTCEV DOBER DAN, CELODNEVNO BIVANJE!

Življenje nas je naučilo, da ob načrtih, poročilih in izjavah pomislimo: laže je lepo besedo napisati ali povedati, kot uresničiti. Vsakdanjost začnemo deliti v teorijo in prakso. Čim manj nas prizadeva razlika med tema besedama, tem hitreje se zadovoljimo s kompromisom, postanemo nesposobni za boj in predano delo.

Udeleženci konference uredništev prosvetnih listov balkanskih dežel smo izvedeli v Bolgariji veliko lepega: spodbudne podatke, o usmeritvi, prizadevanjih in materialnih vlaganjih v napredek vzgoje in izobraževanja v tej deželi.

Potem smo šli na šole, v vrtnice in se seznanili s prakso. Nismo spoznali vseh šol in pregledali vseh vzgojnih ustanov — a te, ki smo jih videli, so potrdile tisto, kar smo prej slišali. Ne moremo govoriti o razkošju, ne o najmodernejših pripomočkih — tako prvo kot drugo je v mejah možnosti. Gre za odnos: družba — učitelj — učenec. Na vsakem koraku po šolskih zgradbah, pa tudi po vaseh ali po ulicah Sofije je očitno, da daje družba za vzgojo in izobraževanje mladega rodu tako s poudarkom pomembnosti učiteljevega dela kot tudi po materialni plati največ, kar je mogoče. Velika večina učiteljev ima visoko izobrazbo, njihovo delo pa je nagajeno s prav takim osebnim dohodkom kot delo zdravnikov in inženierjev. Učitelji in učenci niso sprti. V šoli je kot v družini, kjer se imajo radi. In če se imajo ljudje radi, si prizadevajo, da naredijo drug drugemu čim več dobrega; trudijo se za skupen napredek. Menda je v tem največja skrivnost dobre vzgoje, dobre šole. Mlad človek potrebuje vodstvo, oporo in zgled. Zgledi o vrednosti dela, znanja

in poštenosti pa so moč bolgarskih šol.

OSNOVNA ŠOLA „KIRIL I METOD“ — KRAJ ELIN PELIN

Naselje je nastalo šele po osvoboditvi 9. septembra 1944. Zdaj ima 5000 prebivalcev, dve tovarni (za porcelan in pivo), osnovno šolo, ki jo obiskuje 700 otrok, ter srednjo strokovno šolo za fino keramiko.

Osnovna šola je stara 13 let. Ima 22 oddelkov (dve polinterneatski skupini — ali dva oddelka celodnevne bivanja) in 32 učiteljev — vsi imajo visoko izobrazbo. (Leta 1975 bo dograjena nova šola s 30 učilnicami.) Šolanje traja 8 let; sem prihajajo po znanje in napotke otroci zelo različnih zunanosti, saj so njihovi starši Bolgari, Grki in Romi. Učitelji in učenci se trudijo za uspeh — po končani osemletki gredo vsi učenci na srednje šole. (Lani jih je šlo 8 na jezikovno gimnazijo, 3 pa na matematično gimnazijo v Sofijo; drugi so se vpisali na tehniške šole. Učitelji so ponosni, da so njihovi učenci najboljši tehniki.)

Učenci dobivajo vse učne pripomočke vseh osem let brezplačno. Za hrano plačujejo 55 % vrednosti. Dečki so oblečeni v črne rubaške z rdečo izvezanimi robovi, deklice v črne halje z belimi ovratniki.

Ponos šole pa so zunanjske dejavnosti. V tekmovanju za urejanje okolice so bili na tretjem mestu. Tudi učilnice so domiselno urejene, po hodnikih so majhni vodometi s pitno vodo.

Pred zgradbo nas je sprejela šolska godba na pihala, ki jo vodi dirigent Stefanov. Prvo mesto so zasedli v Bolgariji, po drugi več odličij in gostovali na Čehoslovaškem.

Poslušali smo vaje pevskega zbora: peti so v skromni sobi, kjer so stene prevlečene z rebrasto lepenko. Toda po tej, nič kaj razkošni sobici, se je razlegla čudovito interpretirana pesem, vredna nastopa v najlepši dvorani. Bolgarski mladinski zbori ne slovijo zaman. Dirigenta tega šolskega zbora je končala konservatorij.

Dosti šolarjev je včlanjenih v tehnične krožke. Delajo v tovarniških prostorih, kjer jih vodijo inženirji in tehniki. To je že hkrati tudi neke vrste poklicno usmerjanje.

Tudi oči so se navešele ob obisku šole: godba na pihala ima modre uniforme; člani pevskega zbora nosijo rdeče rutke — in ob prihodu so nam pritekli nasproti šolarji nižjih razredov s šopki raznobarnih vrtnic. Najlepše od vsega pa so bile smejoče oči: v tem ni bilo razlike med učitelji in učenci.

SREDNJA POLITEHNIČNA ŠOLA — KRAJ BOTEVGRAD

Zgradba stoji malce osamljena na sredi ravnine. Vidi se, da je postavljena sem zavoljo okoliske industrije. Učenci se pripeljejo v šolo z avtobusi, nekaj jih živi v internatu. Ko smo prišli, se je pouk že končal, zato so hodniki, olepšani z risbami in parolami, delovali togo.

A kadar je tu vseh 700 učencev, 51 učiteljev (paralel je 23), pa še drugo osebje, je šola gotovo živahna in topla. Tu se usposablja za:

- delo polizdelkov (kovinske stroke za tovarne);
- tehniki za izdelovanje avtobusov;
- kleparji.

Ogledali smo si kabinet za teoretični pouk (vsak predavatelj ima svoj kabinet) — praktični del pouka pa poteka v treh tovarnah Botevgrada. Od dohodka, ki ga ustvarjajo (lani je bil ta 87.000 levov; 1 lev je

okrog 12 din), dobijo 10 % učenci, ostalo pa razdelijo po postavkah za potrebe šole. Tudi nekatere kabinete so učenci opremili sami! Kabineti so moderno opremljeni: s sodobnimi učnimi pripomočki, z projektorji, filmskim projektorjem, vsem, kar je potrebno za sodoben pouk. Na steni je tabla z amolklo rdeče barve, na kateri je natisnjena državna himna, na drugi strani pa dokument z zakletvijo. Na vsakem koraku je očitno: tudi v srednjih šolah je vzgoja pomemben dejavnik.

Za vstop v šolo ni sprejemnega izpita — potrebna pa je končana osnovna šola; učni uspeh je odločilen za sprejem. Šolanje traja tri leta — I. letnik ima 6 ur obvezne prakse tedensko, II. letnik 8 ur, III. letnik pa 16 ur.

Predavatelji so povprečni mladi — poprečna starost je manj kot 30 let. Inženirji gredo radi poučevati v šole, saj je tu osebni dohodek za 15 levov višji od dohodka inženirja, ki dela v proizvodnji. Šola že več let pošilja svoje učitelje na izpopolnjevanje v tujino — najboljše seveda. S te šole jih je bilo v tujih državah že polovica. Tudi za stanovanje ni posebne stiske, saj pomagajo tista podjetja, za katera šola pripravlja kadre.

Bistvo šole je: zblizati splošno in strokovno izobrazbo. Tako so absolventi tehniki — strokovnjaki na svojem področju, hkrati pa dokaj razgledani ljudje (v tej šoli se uče nemščine, francoščine in seveda rusčine, ki jo štejejo za drugi materni jezik).

OSNOVNA ŠOLA IN POLINTERNAT — KRAJ TRUDOVEC

Najprej smo si ogledali vrtec „Ljuben Karavelov“. Bil je ljubeč, kot so ljubka vsa takšna časna bivališča in igrišča, opremljena s punčkami, omari, umivalniki. Izvedeli smo, da vsi predšolski otroci kraja Trudovec obvezno hodijo v

vrtec. Vse je brezplačno: varstvo, učenje in hrana.

Osnovna šola je ena izmed tistih 28 % šol, ki so doslej v Bolgariji že uvedle polinterneatski tip — ali celodnevno bivanje. Za to svojo dejavnost dobiva od države tudi posebna dodatna sredstva. Obvezno celodnevno bivanje (ki traja nekako od 8. do 18. ure) velja za prve štiri razrede. Ti učenci sploh ne nosijo torb domov, ker se vse nauče v šoli. Dnevni red je približno tak:

- zjutraj razgibalne vaje
- 4 ure pouka (za učence do 4. razreda; od 4. do 8. razreda 5 ur)
- igre in aktivni odmor do 14. ure, nato kosilo
- učenje in naloge do 16.10. Tisti, ki ne sodelujejo v zunanjskih dejavnostih, so potem prosti in lahko gredo domov, če želijo. A to je redkost. Večina jih sodeluje v krožkih (učenec sme biti največ v dveh krožkih) in ostajajo v šoli še dlje, približno do 18. ure.

Kakšna je ob tem vloga in naloga učiteljev?

Na šoli so učitelji z višjo in visoko izobrazbo; na vsak oddelku prideta približno 1 do 2 učitelja. Učna obveznost je 22 do 24 ur tedensko. Vsak uči samo en predmet (čemanjka ur, dopolni obveznost z zunanjskimi dejavnostmi). Tudi popoldne pomagajo učencem — kajti dolžnost učitelja ni le, da poda ja novo snov: odgovoren je za to, da otroke tudi nauči!

Ravnatelj je priznal, da je popoldanski čas za učitelje težavnejši kot dopoldanski: tedaj mora pripraviti za naslednji dan — sebe in učence! Z vsakim od njih se mora ukvarjati indvidualno (pri nas se je zgodilo, da se je ob podaljšanem bivanju zmanjšalo število odličnjakov) — od sposobnejših zahtevati več! Poleg izobraževanja mora učitelj obvezno tudi vzgajati. si-

cer pa sta vzgoja in izobraževanje v teh šolah resnično nedeljivi proces. Učitelji so skupaj z učenci tudi pri igri in v obedi (kosilo je brezplačno za vse).

— Ali se otroci ne odtujijo staršem? je bilo eno od vprašanj, ki je zanimalo vse obiskovalce.

Izvedeli smo, da so vsi starši zaposleni. Doma so edino bolehn ali pa starejši ljudje (kraj šteje 3500 ljudi in najbolj oddaljen učenec ima do doma samo 1 km). Ko se mati in oče vrne iz službe, ju doma čaka še nekaj dela — otrok nižjih razredov pa bi jima bil bolj v breme kot pomoč. Zvečer so lahko sproščeni in vedri — saj ni treba priganjati otrok k nalogam in učenju.

Uspeh na šoli je 100 %. Vsi učenci nadaljujejo šolanje v srednjih šolah. Ne bo nihče obdeloval zemlje? Večina zemljskih površin je strnjenih in obdelovane je strojno. Za to je potrebna najmanj srednja strokovna izobrazba.

Starši s svojim delom koristijo državi — s skrbjo za otroke in jim država oddolži.

— In kakšne so v Bolgariji perspektive šol s polinterneatskim ali celodnevno bivanjem? Do leta 1980 naj bi bilo 35 % vseh osnovnošolskih otrok (ne samo do 4. razreda) vključenih v celodnevno bivanje, do leta 1985 pa otroci vseh osnovnih šol. Osnova dobrega uspeha je natančno kategoriziranje otrok pred vstopom v šolo. (V Bolgariji je dobro razvito posebno šolstvo.) Napredovanje pa je zelo odvisno od predanega izobraževalnega in vzgojnega dela ter seveda strokovne usposobljenosti učiteljev. Skrb države za materialna sredstva in za dobro izdelane učne načrte, za učne pripomočke — se zdi Bolgarom povsem logična skrb za mladi rod, ki bo jutri povzel delo in vodstvo.

NEZA MAURER

RADIO IN ŠOLA

POTA EVROPSKEGA MIŠLJENJA IN MARKSIZEM

Z začetkom letošnjega šolskega leta je stekla nova oddaja radijske šole, prva oddaja našega programa, ki je namenjena mladim študentom. Dali smo ji naslov „Zgradba marksističnega mišljenja“. Ko smo s sodelavci strokovnjaki razpravljali o konceptu nove oddaje, smo si dali edini v misli, da je zadnji namen teh prizadevanj prikazati marksizem kot živo misel, ki spreminja svet. Obenem pa so se tudi takoj oglašila pred nevarnostmi, ki bi iz tega koncepta utegnili vsebovati. Gre predvsem za nevarnost, da bi se mladostniki, ki so v marksizmu videli nekakšno poljubno teoretično posploševanje ali celo pravičevanje prakse. Da se to ne bi zgodilo, je treba dovolj zloščolno poudariti dejstvo, da je marksizem kot filozofija legitiimni dedič vse evropske filozofske tradicije, namreč dedič v smislu, da na sledi evropskega mišljenja rešuje in razrešuje tudi vse tiste probleme, s katerimi se je filozofija vedno ukvarjala. Torej je treba te probleme najprej poznati.

Prvih šest oddaj ciklusa — prva med njimi je na sporedu 10. oktobra — govori o starostni in rimski filozofiji in o poudaritvi filozofskih problemih, ki so se kazali mislecom v stari in srednjem veku. Tole so naslovi oddaj po vrsti:

1. O ČEM GOVORI FILOZOFIJA
2. POTA EVROPSKE FILOZOFIJE
3. SOFISTI, SOKRAT, PLATON
4. ARISTOTEL
5. HELENIZEM IN RIMSKA FILOZOFIJA
6. EPIKUREJSTVO IN NEOPLATONIZEM

Zdi se, da je tako zastavljeni ciklus še zlasti koristen za naše učence, o katerih pravi avtor

prvih oddaj dr. Frane Jerman, da je „beseda „filozofija“ v slovenskem besednem zakladu dokaj znana...“ in da jo „pogosto uporabljamo tudi za zmerjanje“. Sicer pa naj o koristnosti tako zasnovanih oddaj spregovori še avtor sam! Takole uvaja svojo prvo oddajo:

— Na prvi pogled se zdi na to vprašanje kaj lahko odgovoriti, kasneje pa se izkaže, da zadeva le ni tako preprosta. Zgodi se ti kot tistemu staremu modrecu, ki so ga vprašali, kaj je čas in je odgovoril: Vedel sem, dokler me nisi vprašal. Beseda „filozofija“ je v slovenskem besednem zakladu dokaj znana, pogosto jo uporabljajo tudi za zmerjanje... Vendar tako kot ni vsako globokoumno čvakaenje že filozofija, tako tudi ni vsaka filozofija prazno besedičenje. V stari Grčiji je pomenila „ljubezen do modrosti“. In čeprav se je filozofija v dva tisoč letih močno razmahnila in razvejala ter doživljala svoje viške in padce, je ostal njen temelj

SPREMEMBA V PROGRAMU

Radijska šola za nižjo stopnjo: Na pobudo nekaterih prosvetnih delavcev smo zaradi lažje uvrstitve v pouk prestavili praznično oddajo „Na dan mrtvih prižigamo lučke“ v teden pred praznikom, to je na petek, 26. oktobra, oddajo „Dvovogor“ pa na petek, 2. novembra.

Radijska šola za srednjo stopnjo: Zaradi tehničnih ovir smo morali oddajo o mladinski reviji „Ciciban“ prestaviti na 23. in 24. oktober. Prosimo za razumevanje.

prav ljubezen do spoznanja, do resnice, čeprav se včasih — to je treba priznati, kaže na nenavadne načine, ki niso vsakomur razumljivi.

Oddaje cikla „Zgradba marksističnega mišljenja“ so na sporedu vsako sredo do 9.40 na prvem programu, ponavljamo pa jih vsak četrtek ob 14.00 na drugem programu. Nobene skode ne bo, če začnete oddaje poslušati šele zdaj, sredi ciklusa. Ko bo kakšno poglavje sklenjeno, bomo serijo oddaj izdali v kasetni produkciji.

PET PEDI

Z letošnjo jesensko-zimsko shemo se začne tudi drugi cikel javnih radijskih oddaj „Pet pedi“, s katerimi so se naši poslušalci prvič srečali konec lanskega novembra. Tisti, ki ste spremljali naše oddaje po radiu ali gledali po televiziji v avgustu izbor najboljših točk iz osmih krajev, ki smo jih obiskali po Sloveniji, ste lahko opazili, da smo se tematsko vezali na praznične dni ter jim priključili zanimivosti in posebnosti posameznih krajev.

Letošnje oddaje Pet pedi imajo več novosti:

Najprej naj povem, da jih bomo pripravljali izključno v starih krajih z gradovi ali z bogato kulturno-zgodovinsko preteklostjo, kot so: Piran, Škofja Loka, Kamnik, Ptuj, Novo mesto, Celje, Trst, Slovenj Gradec, Brežice itd. Zanimivo bo slišati, kako mladi osemletniki doživljajo preteklost svojega kraja in kako kritičen, hkrati pa s humorjem obarvan je njihov pogled, ko pripovedujejo o šoli, svojih dogodivščinah zunaj nje ter seveda o utripu svojega kraja danes.

Da ne bomo govorili samo o tekstovni plati, naj povem, da je oddaja Pet pedi prepletena z nizom instrumentalnih in vokalnih skladb, ki črpajo iz bogate zakladnice glasbene ustvarjal-

nosti od renesanse dalje. Značaj skladb se ujema z vsebino govornega dela oddaje in jo podkrepljuje. Zelo zanimivo je vedeti, da vse te glasbene točke izvajajo otroci sami solo ali v skupinah. Na ta način povezujejo ter barvajo pogovore in pripovedi svojih sošolcev.

Oddaji lahko tudi letos prisluhnete vsako drugo nedeljo v mesecu od 9.35 do 10.30. ure na drugem programu ljubljanskega radia. Prva oddaja bo na sporedu v nedeljo 14. oktobra, druga 14. novembra in decembra 12. decembra. Oktobrska oddaja nas bo spomnila lanskega leta, kajti sestavljena je iz drugega dela sklepne junijske oddaje v studiu 14. Novembra vam bodo kamniški šolarji pripovedovali o svojem mestu in pripeljali s seboj celo planšarico z Velike planine. Decembra se bodo mladi Škofjeločani spomnili 1000-letnice svojega mesta ter opisali njegovo žitje in bitje v govorjeni in glasbeni besedi. Januarja bo na vrsti Piran, nato pa se bodo zvrstili še drugi kraji.

Vse, ki bi želeli sodelovati na naši oddaji, vabim, da sporočijo uredništvu mladinskih oddaj RTV Ljubljana svoj naslov. Obiskali jih bomo in se z njimi pogovorili.

ODRASLI TAKO — KAKO PA MI

Nič kolikokrat se zgodi, da postane dober učenec nena doma slab. Postane nezainteresiran, brez volje za šolsko delo, kljub temu da je dovolj bister in za neuspešnost na prvi pogled ne najdemo vzroka. Vendar pa je pogost vzrok za tako vedenje in zanj bolj pomembne stike z vrstniki. Ti stiki mu precej nadomestijo stike iz družinskega kroga. V skupini vrstnikov pa uspešnost, ki je sama sebi namen, ni cenjena. Tako najde pubertetni oporo za svoj neangažirani odnos v šoli med vrstniki.

Pomembno pri tem procesu je še to, da v obdobju pubertete otrok navezuje bolj intenzivne in zanj bolj pomembne stike z vrstniki. Ti stiki mu precej nadomestijo stike iz družinskega kroga. V skupini vrstnikov pa uspešnost, ki je sama sebi namen, ni cenjena. Tako najde pubertetni oporo za svoj neangažirani odnos v šoli med vrstniki.

Pomembno pri nastanku šolske neuspešnosti je tudi to, da je bil staršem otrokov šolski uspeh sam sebi namen. Otrokov učenje ni bilo zanje pot k intelektualnemu razvoju in spoznanju, temveč pot k dobrim ocenam; individualni interesi in nagnjenja se ne upoštevajo, od otroka se pričakuje le, da se bo kar se da dobro prilagodil učnim in disciplinskim zahtevam šole; ustvarjalnost ni cenjena vrednota. Ker pa ima šola kot institucija v osnovi podoben odnos do učenja, je razumljivo, da učenje za šolo in učenje sploh za takega otroka ni pot k osebnostni rasti in samouresničitvi, temveč zunaj njega delujoča prisila.

kritičen do odnosa, ki ga imajo starši do njega. Vidi, da je zanje bolj pomemben otrok — odličnjak kot otrok — individuum. Ker ni več tako zelo odvisen od staršev kot mlajši otrok, tudi ni več zainteresiran, da bi kupoval ljubezen staršev s svojim uspehom. Tako izgubi osnovni motiv za šolsko delo.

Marsikdaj pa celo v spletu mladostniškega upora zoper starše oblikuje ideal, ki pa je nasproten idealu staršev: noče več biti dober učenec, hoče biti slab učenec.

Pomembno pri tem procesu je še to, da v obdobju pubertete otrok navezuje bolj intenzivne in zanj bolj pomembne stike z vrstniki. Ti stiki mu precej nadomestijo stike iz družinskega kroga. V skupini vrstnikov pa uspešnost, ki je sama sebi namen, ni cenjena. Tako najde pubertetni oporo za svoj neangažirani odnos v šoli med vrstniki.

Pomembno pri nastanku šolske neuspešnosti je tudi to, da je bil staršem otrokov šolski uspeh sam sebi namen. Otrokov učenje ni bilo zanje pot k intelektualnemu razvoju in spoznanju, temveč pot k dobrim ocenam; individualni interesi in nagnjenja se ne upoštevajo, od otroka se pričakuje le, da se bo kar se da dobro prilagodil učnim in disciplinskim zahtevam šole; ustvarjalnost ni cenjena vrednota. Ker pa ima šola kot institucija v osnovi podoben odnos do učenja, je razumljivo, da učenje za šolo in učenje sploh za takega otroka ni pot k osebnostni rasti in samouresničitvi, temveč zunaj njega delujoča prisila.

Sirše socialno okolje lahko s svojim razvrednotenjem dela, znanja in ustvarjalnosti veliko pripomore k nemotiviranosti mladostnika za šolsko delo.

Pozneje se veže na slabo motivacijo še pomanjkanje delovnih navad zaradi dolgotrajnega brezdelja. Potisnjena občutja krivde in manjvrednosti dodatno znižujejo storilnost. Tako se sklene začarani krog, ki ga mladostnik ne more sam prekiniti.

Koprski gimnazijci bodo v oddaji prikazali te probleme, ki jih sami zelo krepko občutijo.

ZAKAJ NIMAMO DOVOLJ VOJAŠKIH STAREŠIN?

Ni res, mi je rekel direktor dijaškega doma v Ljubljani profesor Alojz Šonc, da bi Slovenci ne bili navdušeni za opravljanje vojaških poklicev. Le neka čudna miselnost, nastala v preteklosti, je doslej prevladovala pri naših fantih odločanju za vojaške poklice. Avstro-ugarska in stara Jugoslavija sta imeli — zaradi narodnostnega tiraniranja — da v dveh desetletjih po osvoboditvi ni prišlo dovolj Slovencev med vojaške starešine. Po vojni tudi vojaško usposabljanje ni bilo urejeno tako, da bi se zanj radi odločali. Če vojaški starešina zaradi kakršnega koli razloga ni mogel več ostati v armadi, ni imel za delo v civilnih službah praktično nobenih kvalifikacij.

Zdaj je drugače. Fantje, ki končajo vojaške akademije, so ljudje z uglednimi poklici, s katerimi se lahko zaposlujejo na zelo raznolikih delovnih mestih. In strah pred stalnim preseljevanjem iz kraja v kraj je zdaj skoraj nepotreben, ker živijo starešine veliko bolj stalno v istih krajih kot nekoč. To je bil zelo hud problem za oficirje, ki so imeli otroke v šolah. Različni učni načrti v Jugoslaviji in različnost jezikov — vse to je bilo vzrok za slabše učne uspehe, pa tudi manj trdno vzgojenost takih otrok.

Sto sedem gojencev vojaškega doma dokazuje, da jim je vojaški poklic, kakršen je zdaj pri nas, všeč. Zanj so se odločili po

svoji volji in med njimi ni takih, ki bi jim delo ne dišalo in seveda tudi ne kakor koli zdravstveno šibkih. Zdrav duh v zdravem telesu je odgovor, ki velja za vsakega teh fantov posebej. Ves čas seveda ni bilo tako, saj je bil osip v prvem letu precejšen, v drugem pa skoraj ni omenbe vreden. Kolektiv dija-

Pri učni uri — Foto: J. Holc

škega doma — dve vzgojiteljici, trije vzgojitelji ter direktor — skrbijo z ustreznimi vojaškimi službami za pravilno sprejemanje za dom prijavljenih fantov. Zdaj svoje šole še nimajo, internat, v katerem prebivajo, pa je star, vendar znotraj obnovljen

in predstavlja prijetno bivališče. V vsaki sobi so v glavnem po štiri postelje, vsak gojenec ima svoj prostor v omarah, svoj stol in mizo za delo, na hodnikih so omarice za čevlje.

Kljub dobri opremljenosti pa za Bežigradom intenzivno gradijo nov dijaški dom za prihodnje vojaške starešine. To je imenitna stavba z lastno veliko telovadnico in sobami, v vsaki

novem letu, čeprav bi po prvotnem dogovoru graditelj moral izročiti ključ — v avgustu. Toda, saj vemo, da to danes ni več posebnost... Prostor, na katerem stoji nova zgradba, je namenjen večjemu številu šol. Nekaj jih že stoji, prav te dni so v bližini postavili temeljni kamen zgradbe ekonomske fakultete, v prihodnosti pa bodo postavili tja tudi vojaško gimnazijo. Tako bo veliko mladih zbranih na enotnem prostoru, kjer se bodo sestajali v svojih družabnih prostorih, posebno v telovadnicah in na odprtih športnih igriščih.

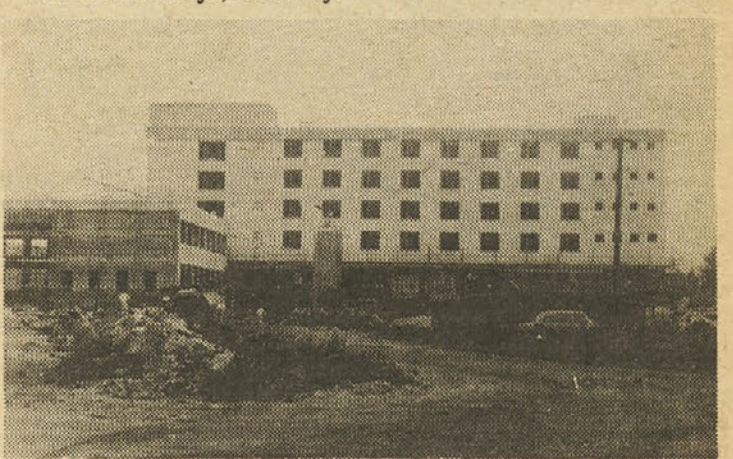
Srednješolci — gojenci vojaškega dijaškega doma so zdaj pisani v različne srednje šole. Obiskujejo predvsem gimnazije, nekaj pa jih je na tehniških šolah. Njihovi vzgojitelji so po poklicu profesorji. Ko bo zgrajena vojaška gimnazija, se bodo zaposlili v njej. Tudi zdaj delno poučujejo dijake, ki jih hkrati vzgajajo v domu. Enemu vzgojitelju „pripada“ 15 do 32 dijakov. Razlika je na videz velika, vendar če pomislimo, da je skupina dvaintridesetih dijakov hkrati tudi razred in da obiskuje 15 srednješolcev različne tehniške šole, postane eno in drugo število razumljivo. Gojencem pa pri šolskem delu ne pomagajo samo vzgojitelji, temveč tudi inštruktorji, ki služijo vojaški rok in so diplomanti visokih šol.

Po socialni strukturi so gojenci večinoma iz delavskih družin. Približno 80 % je takšnih,

10 % je kmečkih in 10 % uslužbencev otrok. Po regijah so zastopani takole: največ jih je s Štajerskega, nato s Primorskega, Notranjskega, Dolenjskega, kar pomeni, da je malo in zelo malo Gorenjscev. Dijaški dom daje svojim gojencem vse za preživljanje, lahko rečemo, da še nekaj več. Kar pogledamo: brezplačni sta prehrana in (civilna!) obleka in obutev, ki ju izberejo sami (v razumnih mejah), imajo brezplačno stanovanje, smučarske, plavalne in celo plesne tečaje. Plačan imajo tudi abonma v SNG in operi. Dobijo tudi žepnino — od petdeset do stodvajset dinarjev mesečno, kar je odvisno od letnika srednje šole, ki ga obiskujejo. Mislim, da zagotovljenega zdravstvenega varstva niti ne bi bilo treba omenjati. In kaj morajo dati fantje za vse to skupnosti?

Predvsem morajo, če hočejo izstopiti iz dijaškega doma, povrniti del stroškov za svoje vzdrževanje, za čas, ko so bili člani doma. Vrnejo le del izdatkov za prehrano, kajti več ne bi niti zmogli. Takšnih vračanj pa so popolnoma oproščeni tisti, ki morajo zapustiti dom zaradi objektivnih razlogov: če so socialno šibki in po svoji krivdi izključeni, lahko vrnejo manj stroškov, kot je v navadi. Velika večina dijakov, ki bo ostala v domu do konca, pa bo morala nadaljevati šolanje na vojaških akademijah. Po končanem šolanju v visokih šolah bodo ostali v armadi dvojno dobo bivanja v internatu ter šolanja na akademiji, kar lahko traja največ 16 let. Ni namreč učenec, da vstopi v dijaški dom učenec že v začetku prvega letnika srednje šole. Lahko vstopi tudi iz četrtega, če je zdrav in delaven.

J. H.

Vojaški dijaški dom Franc Rozman Stane v Ljubljani — Foto: J. Holc

ČESA SE JE SPOMINJAL ŠOLNIK BIMBEL, KO JE ŠTUDIRAL ZA ŠOFERSKI IZPIT (V NADALJEVANJIH)

Pravilo nasproti vozečih

Tega pravila si Bimbel ni in ni mogel zapomniti. Že od nekdaj je bil slab za pravila, če so le dišala po daljicah, diagonalah, presekih in podobnem. Pravilo nasproti vozečih pravi, da je treba odstopiti prednost motovilon, ki vozijo naravnost ali zavijajo desno. Bimbla se je polotila vrtoglavica. Če vozi naravnost. Kaj pa, če tudi jaz vozim naravnost? Kaj pa, če on desno in jaz desno? Kaj pa, če jaz levo in on desno? Kaj pa, če oba levo? Kaj pa, če samo eden levo, drugega pa ni? Kaj pa, če prvega ni, pa hoče drugi levo? Ali ne reši teh problemov semafor? Ne, je rekel tovariš iz moto-mota, da vam gori zelena luč, vi pa hočete levo, eden pa prihaja vam nasproti, ja, ali mislite, da on nima zelene?, vi mu morate odstopiti prednost. Tu velja pravilo nasproti vozečih.

Bimbel se je potopil v spomine. Kdaj je njemu gorela zelena? Pa kaj, ko je potemtakem gorela zelena tudi tipu, ki je bil na nasprotni strani. Ali je bilo to v kraljevini, ko je hodil v prvi razred? Učiteljica Franciška je nosila zlata očala, v zvezek mu je včasih zapisala pet — o zelena življenjska sreča! — a že je privozil nasproti srkljan debeluh, ki je bil tovarnarjev sin. Zavijal je desno in mali Bimbel mu je moral odstopiti prednost, ker on že takrat ni vozil ne desno ne naravnost, ampak je moral lepo počakati v križišču samo zato, ker je bil doma na levi. Učiteljica Franciška se je tovarnarjevemu sinu sladko smehljala in ga celo portretirala, Bimbelček je pa čakal in čakal in nikoli dočkal.

Mogoče mu je pa zelena gorela kdaj kasneje? Recimo na fakulteti? Če se samo spomni, kako je bilo pri pedagogiki. Vse stare mame so pravile, da je rojen za učitelja, a pri izpitu iz pedagogike je pogrnil. Očitno je zavijal levo, ko je učeni doktor svojo znanost peljal naravnost, pa sta trčila. Posledice je občutil samo Bimbel, zelena luč pa je svetila obema.

Kaj pa potem v učiteljski praksi? Kako je že bilo, ko se je z drugimi vred mečkal v tesni zbornici in ko so morali drug drugemu lesti čez kolena, če so hoteli priti na hodnik, kadar je tisti tik ob vratih še malical? E, takrat mu je gorelo zeleno sonce! Spominja se, da sploh ni zavijal levo, dokler šolska reforma ni začrtala prometnih pasov, določila obvoznice, zaznamovala enosmernih cest, postavila znakov za izrecne odredbe, člena 39 ZOŠ in dopolnilnega študija.

Od takrat naprej je z Bimblom tudi v šolski praksi hudo. Ravnatelj, inšpektor, predsednik sveta, fizikurnik in še nekateri vozijo lepo naravnost, njega pa strateško pahnejo v levi prometni pas. Tovariš Bimbel je odličen pedagog, pravijo, njemu najlaže zaupamo najtežje naloge.

Toda odkar študira tov. Bimbel za šoferski izpit, je življenjsko zmeden.

Kaj bo? Kaj bo?

Bimbel

SKUPINSKA SLIKA

1. TITKA

Naj vsem zavistnežem že vnaprej povem, da tudi moja skupinska slika ni brez gospe, samo da je nisem marala omenjati, ker bi mi brž očitali: K nobelovcem hodiš po naslove. Gospa je namreč Titka. Sedi v prvi vrsti na desni in je vsa nasmejana med Tončkom in Janezom. Takrat so moški že prihajali v učiteljski poklic, v našem razredu jih je bilo kar precej in vsi po vrsti so pogledovali za Titko. Zame se še zmenil nobeden ni. Na sliki stojim v zadnji vrsti, povsem na desni. Spoznali me boste po privzhanem nosu in nemogoči frizuri, pa je vseeno, če me tudi ne. Titke zanesljivo ne boste prezrli.

Sedaj ste najbrž že uganili, od kod imam skupinsko sliko. Z naše mature, seveda. Prizadevni fotograf nas je pred četrto stoletja postavil pred vhodna vrata gostilne pri Zlati kaplji. Lepši in bolj ugledni so sedli spredaj na majavo klop, manj pomembni smo se postavili za njimi po stopnicah in:

„Za trenutek pri miru, prosim! Vsi glejte v mojo roko!“

„Sklojčilo je in že smo se razleteli.“

Po petindvajsetih letih smo se znova sešli. Seveda nismo bili vsi, dosti jih pa tudi ni manjkalo. Stirje ali pet. Kako je prizadevni Leopold našel naslove, nihče ne ve. Prejeli smo vabila:

„Spet se dobimo pri Zlati kaplji ...“

In smo prišli kakor na valeto pred četrto stoletja. Tudi slikali smo

se. Sedaj sliko primerjam in razmišljam in se čudim.

Kako malo smo se spremenili v teh letih!

Kar Titko pogledajte!

Še zmeraj je v središču, vse se vrti okoli nje, še zmeraj se tako glasno smeje in govori, govori ... moj bog, da ji ne zmanjka.

Na srečanje se je pripeljala z velikim belim mercedesom. Sama avtomobilov ne ločim. Janko, ki je z menoj stal pri oknu, se je začudil:

„Glej no, glej, kdo pa s takim mercedesom!“

Iz avtomobila je stopila Titka, kdo naj bi drug. Majčkeno se je odebelila, a so se ji zaradi tega poglabile samo jamice na licih. Titka je že nekoč zapelevala z jamicami na licih.

„Zdravo, srčki!“ je zagostolela, ko je stopila skozi vrata.

Vse po vrsti je objela in poljubila. Ženske smo bile zaradi tega malo zmedene, moškim se je pa očitno dobro zdelo. Samo Martin je malo zamencal. Zaradi žene. Z Reziko sta se zares vzela. Martin je danes za spoznanje upognjen, Rezika pa je ob cvetoči Titki kakor izžeta limona.

Če pravim cvetoča, sem za Titko še premalo povedala. Zmeraj je imela bolj živo in bolj nenavadno barvo črtala za ustnice in laka za nohte kakor druge ... kolikor smo druge te reči sploh uporabljale. Pa njene bluze, pa njeni čevlji, pa obročki, ki so ji zvonili okoli zapestij!

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

BREZPLAČNA MALICA

Tovarišica je zbiral naročila za šolsko malico.

Pri tem je opozarjala:

„Naročeno nam je, da lahko razdelimo nekaj malic brezplačno. Letos sem razredničarka v vašem razredu in ne poznam vas še dobro. Vi, ki ste bili v veliki večini součenci že štiri leta, poznate domače razmere drug drugega. Povejte mi torej, če je med vami kdo, ki bi mu starši malico težko plačevali in bi jo bil torej upravičen prejemati brezplačno.“

Med klopmi petega razreda je vzvalovilo rahlo mrmranje.

Ker le ni potihnilo, je učiteljica zamahnila z roko in rekla:

„Dragi moji, tako ne bomo ničesar izvedela. Če veste za koga, ki bi bil upravičen prejemati brezplačno malico, povejte to tako, da bom slišala tudi jaz.“

V razredu je nastala tišina.

„No, ali bo kaj?“ jih je opogumljala razredničarka.

V predzadnji klopi se je oglašila Tonica:

„Manica bi že bila potrebna.“

Trinindeset otroških glav se je obrnilo k sredini razreda, kjer se je kodrolasa glavica Manice Kovač povela nad šolsko klop.

Začeli so se oglašati posamezni glasovi:

„Prav, naj dobi malico Manica.“

„Ona je najbolj potrebna.“

„Njeni res težko plačajo.“

„Zapisala bom torej Manico. Manica, povej mi, prosim, kje dela

tvoj oče?“ se je obrnila učiteljica proti kodrolasemu, drobnemu dekletcu.

„Oče je v bolnišnici. Zdravi se,“ se je plašno oglašila Manica in vstala.

„In mama, ali je zaposlena?“ je vpraševala razredničarka.

„Da, mama dela. Snažilka v pisarnah je,“ je prikimala deklica.

„Imaš brate in sestre?“

„Štirje smo. Sestri in brat so mlajši od mene.“

„Tako, tako,“ je mrmrala učiteljica in sproti zapisovala podatke na list papirja.

Takšnega vpraševanja ni marala. Toda, ker je pač šlo za neko materialno dobroto, je morala dobiti podatke, kajti o tem bo treba poročati v konferenčni sobi. Tu se bo dokončno odločilo, kdo izmed šolarjev bo po mnenju učiteljev upravičeno prejemal brezplačno malico.

„Ali je oče že dolgo bolan? Kaj pa mu je?“ je še želela izvedeti. V hipu je uganila, da vprašanje deklici ni bilo prijetno. A tedaj se je že oglašil Mlinarjev Vanek, ki je stanoval v Maničini ulici:

„Zaradi alkoholizma se zdravi. Sicer mu nič ni, le pil je prerad in pravili so ga ...“

„Bi že utihnil? Menda nisem tebe ničesar vprašala, kajne?“ je učiteljica nestrpno prekinila brbljavca.

Ker je Manica še vedno stala, ji je namignila:

„Je že v redu. Le sedi!“

Pouk se je nadaljeval. Tu in tam je učiteljica radovedno ošinila Manico s pogledom. Zdelo se ji je nekam zamišljena in zmedena. Gotovo jo je Vanekovo govorjenje prizadelo. Zasmilila se ji je. Pomislila je, da bi „iskanje“ učencev, ki so potrebni pomoči, moralo potekati drugače.

Da nekaj ni v redu, kot je predvidevala, je ugotovila nekaj dni pozneje, ko je bilo prejetanje brezplačne malice za Manico že urejeno.

IZ NAJSTAREJŠEGA SLOVENSKEGA LISTA

KOLIKO NAJ SE V ŠOLI UČI?

Več učiteljev je, ki mislijo, da v šoli napredujejo le tako, če učence dalje in dalje silijo in z njimi pri poučevanju neprenehoma naprej hite, ter mislijo, da so že vse storili, če učencem prav veliko govorijo in jim v eno smer dalje kažejo. Tako se godi že pri prvincih v prvem razredu, pa tudi pozneje v višjih razredih in šolah. Učitelj si misli: „Pred ko dokončam svojo stvarino, bolje je, pred sem brez skerb; kdor učenec zaostane, naj se pa še eno leto uči.“ Ljubi moj! to so kaj puhle misli, ktere bi se v glavi modrega učitelja ni-

koli ne smele roditi, še manj spolnjevati. Taki učitelji so berž ko ne, tudi sami učili, je, da so hiteli do grizljeja s tega kruha, in niso imeli časa premišljevanja kam grejo, da njih pravi namen le v tem, odgojevanje podučujejo. Učenci tedaj svoje učence le toliko, likor more njih um prebati napredovaj le takrat, kadar diš, da ti tvoji učenci s stopinjo za stopinjo zvesto in gotovo dijo. Kakor hitro pa zapaziš, ti učenci zaostajajo, stoj tudi in poglej, kdo je kriv, in kje zapreka, da učenci ne morejo za teboj.

Učiteljski tovarš 1867 str. 21

Titka je živela za obleke in nakit. Profesorica Skalarjeva je rekla, da je frfra in da ničesar ne bo dosegla v življenju.

Kako se je motila dobra stara profesorica!

Mature Titka zares ni napravila. Ni zmogla slovenščine matematike. Pa je neuspeh že takrat ni preveč prizadel. Na valeto bila bolj razigrana kakor Rezika, ki je imela skoraj same odlične, ki je bila povrh še srečno zaljubljena.

„Bom pa kaj drugega,“ je rekla.

Sedaj, ob ponovnem srečanju, smo izvedeli, kaj je tisto drugo. „Rika sem srečala na nekem plesu,“ nam je povedala in nam kazala njegovo sliko.

Riko je bil njen mož in je dolga leta predstavljal oblast.

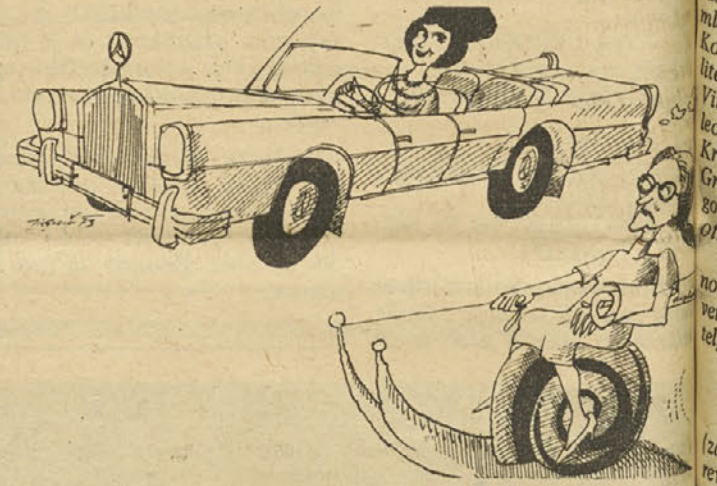
„Sedaj je upokojen in vozi vnučko na sprehod,“ nam je povedala in se zahihitala: „Kaj ni smešno, da imam že vnučko?“

Seveda je bilo smešno. Če si Titko pogledal, si ji komaj more verjeti. Za babico je bila preveč mladostna, preveč sveža in preveč negovana.

„To napravijo po kozmetičnih salonih,“ nam je zaupala. „Lahko sem bila dva meseca v Švici. Tam imajo posebne sanatorije za gosnariš let.“

Kar sapa nam je vzelo, Titka pa je zmignila z rameni.

„Za nekaj moraš potrošiti denar, ne?“ je rekla.

Kaj takega še nismo slišali. Da bi ob moževi pokojnini ...

„Saj ne živim ob moževi pokojnini,“ nas je poučila Titka. „Obrt imam. Posodo delam. Pravzaprav jo dela stroj. Iz plastike. Ti reči kar lete iz njega in pomočniki ni treba drugega, kot da jih zloži v zaboj.“

Tudi pomočnico je imela, ta naša Titka. Najbrž si z delom nikoli ni mazala rok.

„Kje pa utegnem,“ je rekla. „Saj sem kar naprej na cesti. Kupčije ... dogovori ...“

Vzdihnila je, potem pa se je ob začudenih pogledih nasmejala in priznala:

„Saj ni tako slabo. Rada sem med ljudmi.“

In še to nam je zaupala:

„Prava sreča, da sta me Skalarjeva in Ogrinova vrgli pri maturi. Če bi se me usmili in me spustili, bi se danes sedela na kaki šoli.“

MIHAELA SRŠENOV

Vstopila je v razred nekaj minut pred začetkom prve ure. Učenci še niso bili na svojih mestih, nekateri so šele prihajali medtem ko so se drugi zbirali v skupinicah med klopmi.

Pozdravili so jo, toda ker še ni zazvonilo, so njeno prisotnost trenutku pozabili.

Tedaj je vstopila Manica. Učiteljica je videla, da drži dekletce roki kos peciva in zagrizuje vanj. Skoraj se je nasmejala, kajti tisto mlečno, z rozinami vmesena štručka iz pekarnice je bila pojedena skoraj do zadnjega krajčka. Presneto je morala biti deklica lačna, da je od pekarnice na vogalu ulice in do šole pospravila vse tisto, kar je od štručke že manjkalo. Pomislila je, da otrok najbrž dela gotovo še ni vrnila in Manica je pač odšla z doma brez zajtrka. Da, prav tako je moralo biti, saj bi sicer Manica ne mogla pospraviti peciva tako hitro.

Manico s polnimi usti in krajčkom v rokah pa je opazil tudi Vanek, kajti zarežal se je in vzkliknil:

„Poglejte no, ta si pa privoščil! Malico dobiva v šoli brezplačno za rožinovo štručko pa ima.“

Učiteljica je videla, kako je Manica zamežikala vanj in povedala roko z ostankom štručke. Tedaj pa se je že oglašila Sonja:

„Kaj čvekaš? Saj ni kupila štručke sama. Dala ji jo je teta, ki je prišla iz pekarnice prav tedaj, ko sva šli z Manico mimo.“

Razredničarka je že hotela poseči vmes. Že je zbiral besede, naj bi jih rekla Vaneku. Povedati je hotela ne le njemu, temveč vsemu razredu, da ima Manica vendar pravico do štručke, četudi jo je kupila sama, čeprav prejema v šoli brezplačno malico.

A prav tedaj je zazvonil šolski zvonec.

Nekam v podzavest je potisnila Manico z njeno mlečno štručko in malico. Mogoče se bo k temu kdaj še povrnila. Mogoče.

ERNA STAROVASNIK

ŠTATENBERG '73 — POSVEČEN MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI

Pisateljsko srečanje na gradu Štatenberg je bilo letos deseto zapovrstjo; poleg slovenskih pisateljev in literarnih zgodovinarjev so sodelovali tudi gosti iz Srbije in Hrvaške. Za jubilejno srečanje, bilo je od 6. do 8. septembra, so določili osrednjo temo: književnost za mlade in tako poudarili pomembnost mladinske literature.

Po uvodnih besedah Nade Gaborovičeve, predsednice pododbora Društva slovenskih pisateljev v Mariboru, je Slavko Jug poročal o desetletnem delu, nato pa se je zvrstilo 14 referatov, ki so osvetlili mladinsko književnost z različnih vidikov.

France Filipič je govoril o najmlajši knjižni žetvi za mlade, Janez Svajncer je dal svojemu razmišljanju naslov Ali sem pripravljen za mlade sam otrok, o književnosti za mlade in literarni zgodovini pa je govorila Nada Gaborovič. Leopold Suhodolčan je razpravljala o soočanju naše sodobne književnosti s svetom, Vladimir Gajšek je prebral referat Humor in heroji v mladinski književnosti, Branko Rudolf pa je obravnaval ambientalnno psihologijo in književnost za mlade. Alenka Glazer je razpravljala o vrednotenju mladinske književnosti in je natančneje opredelila nekatere literarne termine. Francček Rudolf se je spraševal, kako naj piše za otroke, ki gledajo televizijo, Branka Jurca je pripovedovala o slikarici, Smiljan Rozman pa o problemih mladinske književnosti nasploh. Kdaj je neka literatura mladinska, je ugotavljal Marjan Kolar, o ideologiji in moraliki v literaturi za mlade je razmišljal Vinko Oslak, zadnji poročevalec pa je bil Radomir Andrić iz Kruševca. V odsotnosti Nika Grafenauerja so prebrali še njegov referat Igra v pesništvu za otroke.

Cep rav je mladinska književnost dosegla pri nas visoko raven in skorajda ni dobrega pisatelja, ki ne bi pisal tudi za mlade, imamo pa tudi izključno mladinske pisatelje, je zbor udeležencev ugotovil, da je ta književnost v teoriji in praksi še vedno zapostavljena. Odnos slovenske zgodovine do mladinske književnosti je nevedržen, saj deli književnost na tisto za odrasle, mladino in otroke. Mladinske literature ni mogoče ločiti od druge, saj je ta nedeljivi del književnosti, ki je dostopen tudi in predvsem otroku, je del ustvarjalnega opusa; tega pa je treba ovrednotiti v celoti. Zaželena je večja objektivna podpora literarne zgodovine, ki naj enakovredno vrednoti pisatelje, če ustvarjajo za mladino ali za odrasle.

V splošni kulturni klimi v naši družbi je treba posvetiti večjo skrb mladinski književnosti. Ko jemljemo knjigo kot blago ali celo kot razkošje, ustvarjamo razmere, ki knjigo utesnjujejo, omejujejo in jo spravljajo v podrejen položaj. Zato moramo skrbeti za razširjanje knjige med bralci, to pa je neločljivo povezano z dejavnostjo založb. Potrebna je tudi tesnejša povezava s knjižnicami, šolami in ustanovami, ki knjigo potrebujejo, knjigarne pa naj ne bi bile samo prodajalne, temveč morajo postati kulturna središča.

V današnji in jutrišnji samoupravni družbi so pisatelji prvi, ki bi morali odločiti o sprejemanju, tiskanju in razširjanju mladinske knjige. Poudarjajo, da je treba kot protitež nekvalitetnim pojavom postaviti kvalitetno literaturo, podpirajo založbe in ustanove, ki razširjajo dobro mladinsko knjigo, in želijo, da bi mogle knjižnice urejeno opravljati poslanstvo, ki jim je namenjeno. Po zaslugi literarnih in likovnih ustvarjalcev je slovenska slikanica doživela razcvet, bolj učinkovito pa jo moramo posredovati otrokom v roke.

V referatih in razpravi so pisatelji izmenjevali izkušnje in

de, imamo pa tudi izključno mladinske pisatelje, je zbor udeležencev ugotovil, da je ta književnost v teoriji in praksi še vedno zapostavljena. Odnos slovenske zgodovine do mladinske književnosti je nevedržen, saj deli književnost na tisto za odrasle, mladino in otroke. Mladinske literature ni mogoče ločiti od druge, saj je ta nedeljivi del književnosti, ki je dostopen tudi in predvsem otroku, je del ustvarjalnega opusa; tega pa je treba ovrednotiti v celoti. Zaželena je večja objektivna podpora literarne zgodovine, ki naj enakovredno vrednoti pisatelje, če ustvarjajo za mladino ali za odrasle.

V splošni kulturni klimi v naši družbi je treba posvetiti večjo skrb mladinski književnosti. Ko jemljemo knjigo kot blago ali celo kot razkošje, ustvarjamo razmere, ki knjigo utesnjujejo, omejujejo in jo spravljajo v podrejen položaj. Zato moramo skrbeti za razširjanje knjige med bralci, to pa je neločljivo povezano z dejavnostjo založb. Potrebna je tudi tesnejša povezava s knjižnicami, šolami in ustanovami, ki knjigo potrebujejo, knjigarne pa naj ne bi bile samo prodajalne, temveč morajo postati kulturna središča.

V današnji in jutrišnji samoupravni družbi so pisatelji prvi, ki bi morali odločiti o sprejemanju, tiskanju in razširjanju mladinske knjige. Poudarjajo, da je treba kot protitež nekvalitetnim pojavom postaviti kvalitetno literaturo, podpirajo založbe in ustanove, ki razširjajo dobro mladinsko knjigo, in želijo, da bi mogle knjižnice urejeno opravljati poslanstvo, ki jim je namenjeno. Po zaslugi literarnih in likovnih ustvarjalcev je slovenska slikanica doživela razcvet, bolj učinkovito pa jo moramo posredovati otrokom v roke.

V referatih in razpravi so pisatelji izmenjevali izkušnje in

spoznanja, razpravljali so o pojmu mladinska književnost, o razmerju med pisateljem in bralcem, ugotavljali velik vpliv tehniziranega sveta na sodobnega otroka in široke možnosti, ki jih ima danes otrok za razvoj in uveljavljanje. Vse to nalaga pisatelju vedno večje in težje naloge. Približati se mora otroku in se pri njem učiti. Zanimive so bile razprave o estetizaciji življenja in spoznavanje, o estetskem učinku in spoznavnem elementu. Ali je izhodišče zbujanje estetskega uživanja, ali se bomo z estetiko zadovoljili? Gre za zanimanje vzgoje in racionalnosti? Je socialni vpliv na otroka še vedno potreben? Katero besedilo še nosi neko sporočilo? Ostalo je še marsikaj

nedorečenega; naloga ustvarjalcev in teoretikov pa je, da bodo v prihodnje storili še korak naprej.

Pisatelji so razpravljali tudi o pouku slovenskega jezika in se izrekli proti dualizmu, ločevanju slovnice in književnosti, saj more mladi človek le v povezavi obojega postati kultiviran bralec in porabnik kulturnih dobrin. Vse priznanje pa gre slovenskemu učiteljstvu, ki je ogromno storilo za širjenje dobre knjige med mladino.

Zavzetost pisateljev na štatenberškem srečanju je potrdilo, kako pomembna je mladinska književnost, to pa je hkrati obveza in obet.

VELIMIR BATIČ

SREBRNI JUBILEJ PIONIRSKEGA LISTA

Kot krepak, odločen in samozavesten mlad mož stopa „Pionirski list“ že v šestindvajseto leto svojega življenja. Koliko koristnega dela je opravil na dosej prehojeni poti, koliko lepega je zasejal v srca naših otrok, koliko je že napredoval in kako še vedno napreduje!

Začetki „Pionirskega lista“ so bili zares zelo skromni. Kot prvi otroški časopis — tednik v Sloveniji, ki je bil novinarsko usmerjen, je sprva prinašal zgolj članke iz beograjskih „Pionirskih novih“. Toda že kratko obdobje, od izida prve številke februarja 1948 do maja istega leta, je zadostovalo, da se je sprva tako neboljvni „Pionirski list“ povsem osamosvojil. Tako rekoč čez noč si je pridobil številne sodelavce: novinarje, likovne umetnike, pesnike in pisatelje, pedagoge in druge, ki so začeli polniti njegove strani s kvalitetnimi literarnimi in poljudnoznanstvenimi prispevki ter ilustracijami. Mnogi starši današnjih pionirjev in pionirk so bili pred mnogimi leti tudi sami navdušeni bralci „Pionirskega lista“.

Osebnostno pa niso rasli samo njegovi mladi bralci. Marsikateri odrasli ustvarjalec je prav v „Pionirskem listu“ zastavil svoje prve korake in se ob delu za otroke razvil v priznanega likovnega umetnika ali književnika.

Tako se je „Pionirski list“ bogatil po vsebini. Jeseni leta 1970 je začel izhajati v barvah. Poslej še učinkoviteje konkurira stripiziranemu berivu.

Zdaj je „Pionirski list“ zares takšen mladinski tednik, kakršnega si šolarji lahko samo žele: na zunaj privlačen in vsebinsko pester ter usiljivo poučen in vzgojen. Posrečilo se mu je celo, da je zainteresiral otroke za nabiranje „sive učnosti“ zunaj šolskih obveznosti, začevši od „dolgočasne“ slovnice do zanimivosti na področju tehnike. S tem je ovrgeto staro mnenje, češ da rojita otro-

kom „po glavi“ samo žoga in igra. Nasprotno: otroke lahko pridobiš za vsako koristno dejavnost, pogoj pa je, da se tega dela pravilno lotiš in upoštevš biopsihosocialne razvojne značilnosti njihove starostne stopnje. „Vesela šola“ — takšno je namreč ime tega gibanja — je doživela za slovenske razmere izreden uspeh. V svoje učene vrste je pritegnila samo v šolskem letu 1972/1973 kar 43.000 mladih udeležencev in tekmovalcev. Mnogi od teh so postali razredni, šolski, občinski ali celo republiški prvaki za posamezno stopnjo. „Vesela šola“, ki zajema dopolnilno učno snov upoštevajoč temeljno določila učnega načrta za 3. do 8. razred osemletke.

Ob vsem tem pa seveda ne smemo pozabiti vsebinsko bogatih prispevkov mladih dopisnikov in literatov, likovnikov, fotografov, zgodovinarjev itd. ter njihovih številnih srečanj zdaj v tem zdaj v onem kraju naše domovine. „Pionirski list“ je s svojo široko dejavnostjo zajel tako rekoč prav vsakega šolarja, držeč se pri tem zlatega pedagoškega pravila, da je resnično dobra samo tista vzgoja, ki iz slehernega mladika izvabi pač najboljšega, kar je v njem. Zato je „Pionirski list“ dragocen prijatelj ne samo otrokom, marveč tudi njihovim staršem, prijateljem šole in vse naše družbe. Zato nas ne preseneča, da je začel izhajati letos skoraj že v 50.000 izvodih!

In kaj naj zaželimo „Pionirskemu listu“, nosilcu Reda za sluge za narod s srebrnimi žarki ter nagrade „Pionir“, ob njegovi srebrni 25-letnici? Nič drugega kot to, da bi neomajno nadaljeval s svojim tako začrtanim kulturnim in vzgojnim poslanstvom ter postal spremljevalec slehernega slovenskega šolarja v mestih in najbolj oddaljenih hribovskih zaselkih, da bi se bogatejši in močnejši dočakal svoj prvi zlati jubilej!

V. T. ARHAR

KUPITE — PREBERITE

TAJNIŠTVO IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SR SLOVENIJE

razpisuje naslednji prosti delovni mesti:

— samostojnega svetovalca za organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja na področju srednjega šolstva
Pogoj: visoka izobrazba in najmanj pet let delovnih izkušenj

— tajnice predsednika izvršnega odbora
Pogoj: srednja strokovna izobrazba, dve leti delovnih izkušenj ter znanje strojeписа in stenografije.

Nastop dela takoj ali po dogovoru.

Pismene ponudbe z dokazili o izobrazbi in s kratkim življenjepisom je treba poslati do 20. oktobra 1973 tajništvu izobraževalne skupnosti SR Slovenije, Ljubljana, Aškerčeva c. 9/1.

Aktualno o današnji umetnosti

ANGAŽIRANOST

Podoba moderne grafike se kaže predvsem v izjemno skrbni tehnični obdelavi, ki po videzu celo presega fotografijo. Mnogi avtorji imajo v svojih ateljih — laboratorijih pravo bogastvo tiskarskih pripomočkov. V času barvne televizije in fotografije to vsekakor ustreza tehničnim dosežkom in kaže moč človekove reproduktivne sposobnosti. In vendarle se ob umetniških delih ogrejemo šele tedaj, ko začutimo utrip človekovega srca, ko se oglasi v delu narava ali povprečnež dostopna misel.

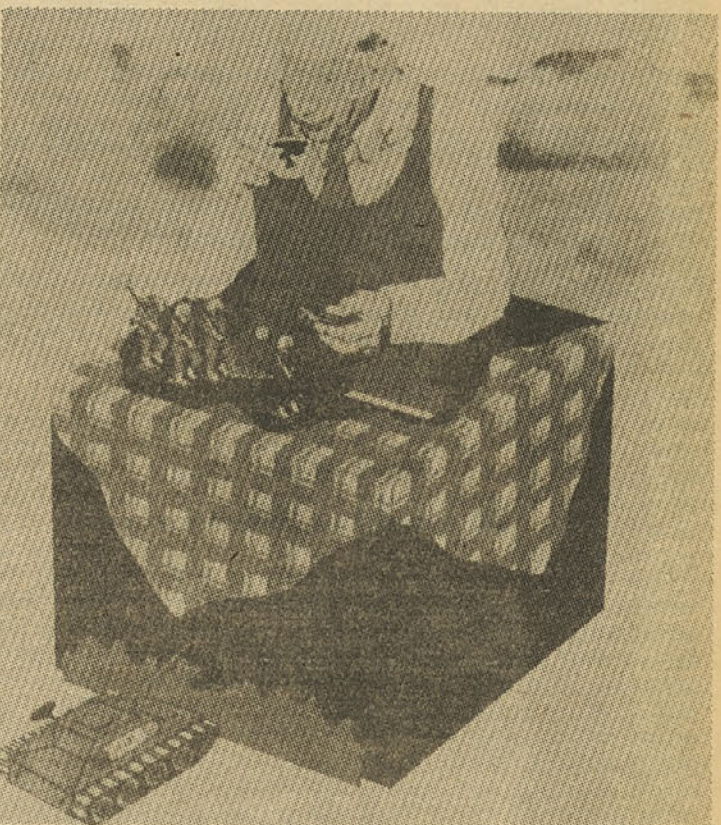
Večina človeštva želi mir in zato obsoja vsakršno nasilje. Vojne pa so pravcata olimpiada nasilja s strahotnim koncem. Toda, vojno je treba preprečevati, tako kot najtežje bolezni — še preden se pojavijo. Med preventivne ukrepe boja za mir bi lahko šteli „Odmor za kavo“, angažirano stvaritev finskega grafika.

Vodilni vojščak postavlja svinčene vojake. Kako čudovita igra, toda nič novega. V času idealne tehnike kopiranja narave z raznimi umetnimi materiali je mogoče izdelati verne vojščake iz svinca, še več: na filmskih poljanah lahko pričramo množična pobijanja, pokole itd. Ne gre za preprečevanje takega nasilja, pač pa tistega, ki se skoti v človeških glavah, v dobro situiranih ljudeh, presitih vsega dobrega. Prav ti zasnujejo akcije, ki zapletejo reveže v neizogiben boj. Taki igri, resnični, krvavi in brezkompromisni, pravimo imperializem.

Slikar in grafik je postavil vojskovodjo v črno kocko kot pravo podobo racionalnega sveta. Vse bomo izračunali, vse natančno predvideli. Vsak vojskovodja je pretiran racionalist in fanatik — in začuda — vsak se unese. Že Platon je označil vladarja kot modrega, vojaka kot bistrega in trgovca kot zvitega. Nikdar se ni uresničila njegova programirana država. Ni računal na možnost, da se v vojaku porodi želja po vladanju. In prav takšen je slepi vojskovodja. Ima zavezane oči, srka turško kavo in se igra s svinčeni vojniki. Pod črno kocko stoji maskirani tank. Čev je obrnjena proti kocki, ki je njegovo klasično protislovje. Veliki vojskovodja je dvignjen nad razum. V svojem fanatizmu se zavezanimi očmi igra vojno. Tank je postavljen za zahrbtno masko grmovja; s tem ogroža racionalno postavljeno kocko, ki je simbol poročstva čvrstosti in dosedanjega treznega mišljenja. Gotovo se ravna po reku „Slepa kokoš zmo najde“. Trdnjavo razuma obvladujeta z ene strani moč vojne orožja, z druge pa lahkomišelnost slepih vojskovodij.

Nad vsem, kar je človek zgradil s svojim umom in ljubeznijo, pa lahko plavajo oblaki. S svojo svobodo opozarjajo na omejenost celotnega človekovega projekta. Vse se razvrednoti le na sceno in zakulisje; je daleč od resnice, od dimenzij neskončne stvarnosti; neskončne ne le v materialni strukturi, ampak, kot je rekel veliki filozof Kant — neskončne v možnosti dobrega dejanja. „Nikogar ni, ki ne bi mogel storiti dobrega dela.“ In prav to možnost je treba izrabiti in jo spremeniti v temelj treznega sožitja.

IGOR PLEŠKO

Odmor za kavo, barvni sitotisk 1972, Raimo Kanerva

ZANIMIV, STROKOVEN, AKTUALEN

(zapis ob 30-letnici mladinske revije „PIONIR“)

„PIONIR“ — naša vsebinsko najbolj raznolika in za šolo-obvezno mladino najbolj prikladna poljudnoznanstvena revija — je zaživel v času, ko sta bila II. svetovna vojna in narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov in polnem razmahu. Vzklil je kot mnogoobetajna sadika, da bi se z leti razrastel v žlahtno drevo, ki vsako leto rodi obilen sad.

Začel je izhajati, ko je na pobudo PK SKOJ in GO ZMS prikomisijasi za šolstvo pri SNOS prišlo do sklepa o izdajanju ustreznega lista za najmlajše. Takrat je bil določen tudi namen lista in začrtano njegovo poslanstvo. Šolski mladini primerno naj bi prikazoval in opisoval domači in svetovni politični položaj ter najrazličnejše pionirske akcije. Poleg tega naj bi s skrbno izbranim berivom dobil kot dopolnilno učno gradivo za naše šolarje. Kot tak je v najtežjih dneh naše nacionalne zgodovine že nadomestil manjkajoče učbenike. Izoblikovani koncept, ki temelji na treh bistvenih izhodiščih, kot so: zanimivost, strokovnost in aktualnost, se do danes v osnovi ni spremenil, pač pa samo dopolnjeval in izpopolnjeval.

Prva številka „PIONIRJA“ — vse do osvoboditve imenovane „SLOVENSKE PIONIR“ — je izšla pred 30. leti meseca avgusta 1943. V bazi 20 v Kočevskem Rogu jo je v celoti pripravil Mitja Vošnjak, ki je vse prispevke napisal sam. Ob svojem rojstvu je imel ciklostilizirani „SLOVENSKE PIONIR“ deset strani polovičnega A 4 formata.

Potem ko je previharil vojne viharje, je „PIONIR“ šele v polnojnem obdobju doživel svoj pravi razmah. Sprva ozek krog

Zaradi zaslug, ki jih ima ta revija — naš najstarejši otroški partizanski časopis — za vsestransko izobraževanje in vzgojo mladih generacij, je ob svoji 30-letnici prejela visoko odlikovanje Pionir. Iz obsežne bibliografije, ki je izšla ob njeni 25-letnici izhajanja, je razvidno, da je svoje mlade bralce (poleg drugega) seznanjala ne samo z naravnimi lepotami in kulturnim bogastvom naše ožje in širše domovine, marveč še z mnogimi dosežki s področja znanosti in tehnike, kakor tudi z mnogimi naprednim dogajanjem in pomembnimi spremembami v preteklem in sodobnem razvoju človeške družbe. Takšen je „PIONIR“ tudi danes, upravičeno pa pričakujemo, da bo v prihodnje boljši. Zato želimo, da bi ga prebivalci ter se ob njem učilo in vzgajalo kar največ naše šoloobvezne mladine.

T. ARHAR

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

ZUNAJŠOLSKA AKTIVNOST UČENCEV

Zunajšolska aktivnost učencev zavzema v sistemu današnje učno-vzgojne dejavnosti nadvse pomembno mesto. Obravnavanju te dejavnosti se še posebej posveča avtor dr. Nikola Filipović v svojem delu VANNASTAVNA AKTIVNOST UČENIKA. Knjižica, ki je doživela že drugo izdajo, vsebuje v treh poglavjih naslednje teme: pojem izvenšolske aktivnosti učencev ter kolektivna in individualna aktivnost učencev v prostem času. Priložena so pravila in programi za kolektivno delo v prostem času ter izbrana bibliografija pomembnejših domačih in tujih strokovnih del, ki obravnavajo zunajšolsko aktivnost učencev. Knjižico VANNASTAVNA AKTIVNOST UČENIKA, ki je tiskana v latinici, je kot 42. po vrsti v zbirki Nastavna biblioteka izdal sarajevski zavod za izdavanje udžbenika. Cena: 15 dinarjev.

V. T. ARHAR

UČNI PRIPOMOČEK ZA BOLJŠO FILMSKO VZGOJO

S filmsko vzgojo smo šele na začetku!
STANKA GODNIČ

Pomemben pripomoček za uspešno filmsko vzgojo je prav gotovo knjiga PREGLED FILMSKIH ZVRSTI IN ŽANROV (v originalu: Pregled filmskih vrsta i žanrova). Delo je napisal Vladimir Petrić, iz srbohrvaščine v slovenščino pa ga je prevedla Tita Sojarsjeva.

Avtor je zasnoval knjigo kot zgodovinsko-estetsko uvažanje v filmsko umetnost, ki naj pomaga spoznavati najvažnejše pojave in težnje v razvoju kinematografskega medija. Zato v svojem delu ni opisal le posameznih filmskih žanrov in zvrsti, temveč je prikazal tudi razne filmske šole. Ob tem nas z oblikovanjem estetskim čutom nenehno opozarja, kaj je v filmu dobrega in kaj slabega, posebno za otroke in mladino neustreznega in nepriljubljivega.

Brez dvoma je PREGLED FILMSKIH ZVRSTI IN ŽANROV največje delo, ki ga imamo s področja filmske vzgoje doslej v slovenščini. S pridom ga bodo uporabljali zlasti učitelji ter pedagogi v dobro organiziranih filmskih krožkih.

Ustrezno ilustrirana knjiga, ki vsebuje tehten odgovor malone na vsa vprašanja mladih s področja filma, je izšla pri ljubljanski Sceni (prej: Prosvetni servis). S priloženo, v kateri so zbrani slovenski in izvirni naslovi domačih in tujih filmov, stane 60 din.

V. T. A.

KAREL ŠUMENJAK: IZPOVED ZDRAVNIKA

Koprski založba Lipa, ki je odprla pot prevodom „zdravniških romanov“, je storila prav, da je tudi domačemu zdravniku z leposlovnim darom omogočila izoblikovati roman kot izkustveno doživetje. „Izpoved zdravnika“ Karla Šumenjaka potrjuje, da gre za nedvomno bogato zdravniško prakso, ki jo avtor po mnogovrstnih izkušnjah prenaša več ali manj svobodno v leposlovje. V romanu se gibljemo na dveh ravneh — na izkustveno zdravniški in na leposlovno-posredovalni. Za bralca pa bo bolj zanimivo področje, ki se ga je pisec lotil. Dogajanje poteka v sanatoriju, kjer žive duševno ali telesno prizadeti ljudje. Glavna oseba je grbavec, ki je toliko prizadet, da znova in znova spoznava, kako se mu odmikajo življenjski cilji. To izzove težke krize, motnje in mračni brezup, ki ga privede do misli na samomor. Pisatelju se pozna, da je tu in tam hotel vnašati dejstva, dokumente, nova spoznanja, po drugi strani pa spremlja roman leposlovna objektivnost, skozi katero zlahka spoznamo piščovo zavzetost za ljudi. Ker ne gre za „čisto“ leposlovno delo, je škoda, da se roman ne konča optimistično — z mislijo, da bi lahko takim ljudem, ki tudi bero knjige, bodrilni konec vili nekaj upanja. Ni znano, kdo je poskrbel za funkcionalno, lepo knjižno opremo.

NOVE STROKOVNE KNJIGE

Dr. Djordje Lekić: Specijalizovane učionice. Zrenjenin, Prosvetno pedagoški zavod 1973.

Dragutin Ognjanović: Sunce na izboru. Čitanka za pedagoške akademije. Beograd, Zavod za izdavanje udžbenika SRS 1973.

Arif Tanović: Vrijednost i vrednovanje. Sarajevo, Zavod za izdavanje udžbenika 1973.

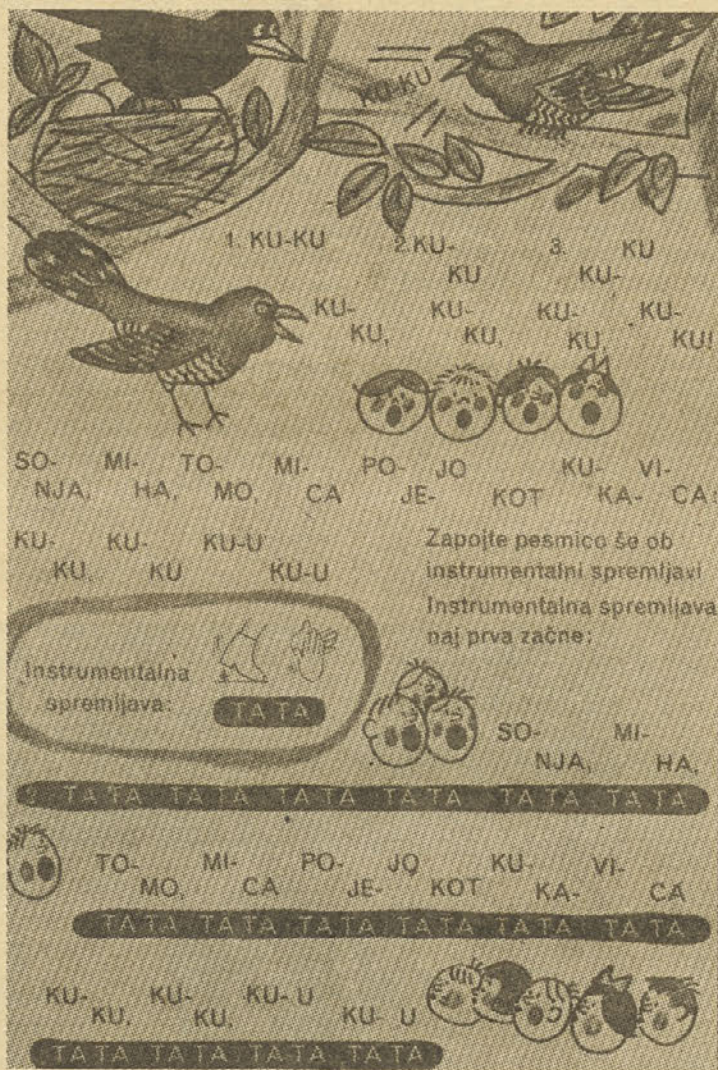
Plemenitaš Janko: Pedagoška psihologija. Maribor, Pedagoška akademija 1973.

Danilo Kraigher: Metodika praktičnega pouka s tehnologijo. Zapiske predavanj. Maribor, Pedagoška akademija 1973.

Milutin Djordjević: Rad sa nastavnim listićima u nastavi srbsko-hrvatskog jezika za 3. i 4. razred osnovne škole. Priročnik za nastavnike. Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva SR Srbije 1972.

DANE ZAJC: PESNIŠKI LIST 16

Deset pesmi Daneta Zajca v „Pesniškem listu 16“ morda bolj odločno razodeva pesnikov premik od tiste slogovne in izrazne začetnosti, kot smo jo pri njem vajeni v začetnih pesniških zbirkah. Sedanje pesmi razodevajo vse več hermetičnosti, artistične težnje po učinkovitosti in izraznem eksperimentu. Ne bi mogli reči, da so vse pesmi sedanje zbirke enako slogovno uravnane. Med najizrazitejšimi najdemo take, kjer pesnik hote uporabi izpuste, nedorečenost, asociativnost, paradoks, čeprav del tega pri D. Zajcu ni nov. Ponovitve niso klasične, glasovno učinkovanje teži za fonetično izrazitostjo, nestavčne tvorbe so včasih nanizane kot nametane asociativne možnosti. Opremo je samosvoje izdelal Zvest Apollonio.

IVAN GRAFENAUER:

KRATKA ZGODOVINA STAREJŠEGA SLOVENSKEGA SLOVSTVA

Upadljivo in hkrati razveseljivo je, da se je pri nas v povojnem času pojavilo toliko književnih zgodovin o domači literaturi, čeprav gre za dokaj različne metode, pristope in vrednotenja slovenskega slovstva. Tudi Grafenauerjeva „Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva“ je eno izmed del, ki bi ga bilo treba posebej in študijsko vrednotiti. Ta slovestvena zgodovina je natisnjena kot zamudniško delo, avtor jo je napisal pred petindvajsetimi leti in jo potem samo delno dopolnil. Seveda pa je razlika med sedanjim natisom in nekdanjo „Kratko zgodovino“ (1917 in 1919) opazna. Upravičeno ga uvrščamo med klasike domače literarne zgodovine. Spada k istemu rodu kot Fran Kidrič, čeprav se v duhovnem profilu medsebojno ločita. Marja Boršnik je I. Grafenauerja označila kot treznega in sistematičnega učenjaka z ostrim smislom za urejenost in deskripcijo. Te značilnosti, razen drugih, prav gotovo pridejo do izraza tudi pri sedanjih „Kratki zgodovini starejšega slovenskega slovstva“. V slovstvu zajame čas od razdobja praslavske kulture pa do dobe razsvetljenstva in začetkov narodnega prebujanja. Nekaterih novih dognanj npr. A. Gspana, J. Pogačnika, M. Zupančiča, ni upošteval, bodisi, da mu je bolezen pretrgala delo ali pa so dognanja bila natisnjena po dopolnitvah, morda pa je imel drugačno stališče do problema. Slovstvo Ivana Grafenauerja bi še najlažje, kratko označili kot klasično — v vsakem pogledu. V primerjavi z drugimi avtorji bi prišli seveda v razkorak zlasti na interpretativnem in miselnem področju; tu je I. Grafenauer hotel ostati premočren. Knjigo dopolnjuje slikovno gradivo, ki prinaša ponekod tudi osvežitve. Ob koncu je Bogo Grafenauer podal obsežen očetov življenjepis s slikovnim gradivom. Bibliografija Ivana Grafenauerja podaja po letnicah zaokrožen pregled njegovega dela. Knjigo je izdala Mohorjeva družba, opremil pa jo je Julijan Miklavčič.

JOŽE GROM: NAŠE GOBE

„Naše gobe“ Jožeta Groma so izšle kot prva knjiga gobarskega priročnika. Avtor si je zamislil priročnik kot prikaz gob, ki so značilne za slovensko območje. V prvi knjigi je prikazal in opisal 157 gob, jih razporedil zelo pregledno tako, da je podana barvna fotografija k vsaki gobi, zatem pa so predstavljene vse značilnosti. Knjiga ima žepni format, zgoščeno besedilo je sistematično urejeno in izčrpno. Avtor navaja tudi vsa druga imena, ki so se udomačila za isto gobo, ob koncu pa je dodal temeljne zapovedi za gobarje. Prav gotovo spada med najboljše tovrstne izdaje. Knjigo je natisnila Mohorjeva družba, za ustrezno opremo pa je poskrbel Bojan Kim.

COLETTE DAVENAT: DEBORAH

Bralci, ki so lahko našli užitek pri pustolovščinah Angelike, bodo v enaki meri potešeni s psevdozgodovinskim romanom pustolovskega značaja Colette Davenat. Drugi del zabavnega romana ima podnaslov „Ljubezen z mnogimi obrazi“. Pisateljica je poskrbela, da je zmamila svoje občinstvo v območje napete fabulativnosti, zgodovinske, bolj psevdozgodovinske barvitosti, kjer ne sme zmanjkati nenavadnih obratov, sentimentalnosti in romantike. Deborah se tu odlikuje v vohunjenju in seveda z ženskimi čari, zgodovinska kulisa pa je spopad med špansko „nepremagljivo armado“ in angleško flotiljo, ko Anglija slavi zmago. Deborah veliko ljubezen itd. Več kot 600 strani pustolovščin je prevedel B. Fatur, izdala založba Lipa, knjigo pa je opremil Živko Marušič.

ALBIN WEINGERL: RINGA RAJA

Pol leta je mimo, odkar je našo glasbeno-vzgojno literaturo, menjeno otrokom v mali šoli in nižjih razredih osnovne šole, obogatila drobna Weingerlova knjižica RINGARAJA. Založba Mladinska knjiga se je odločila za ponatis Weingerlovih prispevkov, ki izhajali v Cicibanu (letnik 1968/69) in tako deloma zapolnili vrzel, ki je v tovrstni literaturi resnično kritična. Četudi toliko govorimo o glasbeni vzgoji, za katero je, kot vemo, najbolj dojemljiv otrok predšolskem in nižješolskem starostnem obdobju, ostajamo največkrat praznih rok, ko bi radi priskočili na pomoč vzgojiteljicam in učiteljicam s primernimi glasbeno-vzgojnimi priročniki. Stanje se izboljšalo glede pesmaric, med katerimi so nekatere opremljene celo z gramofonsko ploščo. Veliko dlje pa nismo prišli s priročniki, ki bi poskušali z notami ali začetek morda z drugimi primernimi znaki uvajati otroke v „branje“ ali „zadevanje“ tonov — melodij. Opravičilo za takšno knjižno „sušo“ na tem področju je razumljivo, saj sleherni, ki se je že kdaj lotil tega trdega oreha, ve, da sistematičen pristop k takšnemu delu in prepričanje v uspeh prej kot lahka naloga.

Zdaj je pred nami Weingerlov drobni, z duhovitimi in mikavimi ilustracijami Boža Kosa opremljeni priročnik, ki ga pošilja v vzgojiteljem, staršem in otrokom. Priročnik je delo, ki izhaja pedagoške prakse; to je prvo, kar lahko rečemo o njem; ta ugotovitev je že tudi osnova za dobro oceno tega poizkusa, „kako glasbeno opismeniti“ otroke, ki ga samo petje na pamet in samo poslušanje glasbe ne zadovoljuje več in ki naj bi tudi sam „oživil“ glasbene zapiske — note, kakor pravi avtor v uvodu svoje knjižice. Za vsega svojega plemenitega namena se oklene, kot že mnogi pred njim, Gvidove solmizacije in obdela šest tonov: DO-RE-MI-FA-SO-LA — z besedno notacijo in z njo povezano intonacijo. Priročnik jo uvaja in utrjuje z najbolj znanimi pesmimi. „Če kukavica petje intoniramo z zlogi SO-MI, postavimo trden most v čudež deželo, kjer lahko otrok obudi vsako (neznano) melodijo v življenje“. Tako pravi dalje avtor in kako radi bi mu verjeli, če bi bilo res tako preprosto. Pa žal ni. Ni, predvsem za tiste vzgojiteljice učiteljice, ki niso imele dovolj velike priložnosti, da bi globlje prdrle v ta, sicer res čudežni, za razumevanje in posredovanje glasbenih prvin pa večkrat zelo odmaknjeni glasbeni svet. Lažji kot melodije je korak do oblikovanja osnov za pravilen govor in utiranje ritmičnega občutka, čemur posveča avtor največjo pozornost. Weingerlov izvirni pristop za utrjevanje in oblikovanje otrokovega občutka za osnove lepega govora ter melodičnih in ritmičnih obrazcev, katerih se loteva s pomočjo znanih izštevank in otroških ljudskih pesmi je, kot smo že omenili, imenitno podkrepil Boža Kosa, ki je na duhovit način približal mlademu ljubitelju glasbe težje razumljive pojme.

Želja obeh avtorjev in založnice — dati vzgojitelju in otroku roke glasbeni priročnik, se je v tej lični, mikavni knjižnici do uresničila.

JANEZ BITEŠ

Za prihodnji družbenoekonomski in kulturni razvoj našega naroda je nujno, da čimbolj izkoristimo potencialne ustvarjalne sposobnosti prihajajočih generacij.

Payle Kog

Negovanje revolucionarne pesmi je zelo pomembno v vzgojni in političnem smislu.

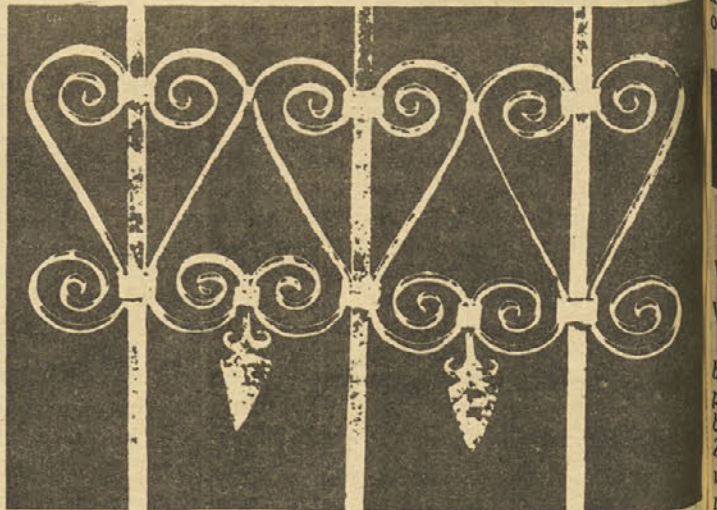
Oskar Danon

MILAN KUMAR: KOVANE MREŽE

Zanimiva publikacija, v kateri so prikazane kovaške umetnine nam prinaša pregled stare spretnosti iz minulih treh stoletij. To mala zgodovina okenskih mrež naših kmečkih domačij, ki se nastajale najprej iz potrebe po varnosti, se nenehno spreminjale in postale čudovito lepe.

Ob listanju knjige se nam zazdi, kot bi odprle svoje veke stare kmečke dolenjske, gorenjske, notranjske in primorske hiše: razgrnejo nam staro domišljijo, prepričajo nas o narodovem okusu, zaupajo nam ljudska čustva, revščino ali bogastvo.

Prefinjeni izdelki kovaške veščine, ki je znala ukrotiti železo, izdabiti nesluteno mehko čipke ali mogočnost naravnih oblik, so, žal, samo še spominske priče s patino starine. Stare vrednote jih je prekril sedanji čas, oropan fantazije, oživijo pod nami očarljivo zbrane in povezane. Dosledne in iskrene v svoji izvirnosti postanejo sinonim narodove ustvarjalnosti in nepotvorjenega čutila za lepoto.

KOVANE MREŽE je letos izdala Partizanska knjiga s pomočjo Jugoslovanske avtorske agencije ob mednarodnem letu knjige 1972.

Publikacija je obogatena z doživeto spremno besedo Janeza Mesesnela (prevedeno v šest jezikov) in estetsko opremo Janeza Pirnata.

Dobrodošla bo vsem ljubiteljem lepote, predvsem pa tistim, ki se zanimajo za narodno umetnost v preteklosti.

T. DOMINKO

JUGOSLOVANSKE
PIONIRSKÉ IGRE

Ob novem šolskem letu je v LASILU Društva prijateljev mladine izšel spored jugoslovanskih pionirskih iger za šolsko leto 1973/74. Zdaj lahko že priredimo o prvih prireditvah.

Od 22. septembra do 4. oktobra je bilo v Kočevju srečanje slovenskih pionirjev — filatelstov (to je že III. republiška razstava pionirjev). Posvečena je bila 30. obletnici zbornice slovenskih odposlancev v Kočevju. Prireditvi sami in o rezultatih razstave ste lahko dosti izvedeli iz Pionirskega lista. Za prosvetne delavce pa so zanimive bile tudi tovariša Šlibarja, predsednika mladinske sekcije slovenske filatelistične zveze: „Filatelisti — kot vsaka organizacija — imajo in hočejo vzgojiti naš mladik. Filatelija je ljubiteljska dejavnost, vendar lahko pod dobim vodstvom mnogo nauči mladega človeka. Upamo, da bodo pri tem sodelovale tudi šole, kajti prav te organizirano vodijo šolarje med poukom in merjajo prenekatere uro njihovega prostega časa.“ Gotovo tudi med prosvetnimi delavci razširjeni filatelisti — tako bo vodenje krožka tudi veselje — ne dolžnost.

Druge prireditve — po vrstnem redu, a ena najboljše — je „Tekmovanje za plaketo Matije Gubca“. Najprej je bil to dogovor treh posavskih občin — potem se je tekmovanje razširilo na vso Slovenijo. Zdaj sodeluje 79 pionirskih oddelkov s 30.408 pionirji. Izšel poseben dnevnik, v katerega pionirji zapisujejo svoje vtise s tekmovanja. „Po poti kmečkih pomikov“. Vsaj 10 % članov pionirskega oddela mora prehoditi to pot. (Dosej so priredili tudi prejšnji 2.000 izpolnjenih dnevnikov.) Nadalje sodelujejo pionirji še z grafičnimi izdelki razstave bodo v Kostanjevici, v Krškem in v Sevnici. Pevski zbori se pripravljajo na sklepno prireditev, ki bo 20. oktobra v Ljubljani. Hrvaški pionirji bodo prejeli 3000 slovenskih pionirjev kot goste (od teh bo kar 1500 pevcev) — udeležba na tej priložnosti pa tudi vzgojni prireditvi je seveda neomejena. Svoj delež k pripravi prispevajo še literarni, fotografski in modelarski krožki.

Nepričakovano velik odziv pionirjev pričča, da so naši šolarji željni sproščenega — četudi zahtevnega — dela, samo da jim je dana možnost ustvarjalnega sodelovanja (ne samo pasivnega sprejemanja). Društvo prijateljev mladine se tega dobro zaveda — zato so Jugoslovanske pionirske igre vsako leto trdneje povezane z okoljem in življenjem. Mnoge izmed prireditev v letošnjem šolskem letu (skupno jih bo 21) se bodo približale glavnim temam programa — to je varstvu okolja. Tako z umetniško besedo, družboslovno, tehnično-naravoslovno, umetniško in poglobljeno naj bi te prireditve dokazale mladini, pa tudi njihovim staršem in vsej družbi (ki okolje morda včasih ne zavestno ali iz nje uničuje, karvari), da smo pač odvisni od okolja.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

opozarja na svoje

Knjževne vrednote

Ileposlovje:

■ William Shakespeare: ZBRANO DELO XI

Predzadnja knjiga Zbranih del W. Shakespeara prinaša tri drame: Perikles, Cymbeline, Henrik VIII.
334 strani, cena: pl. 110, pus. 130 din.

■ J.B.P. Molière: DELA I

Po vrstnem redu izhajanja druga knjiga Zbranih del Moliera prinaša naslednja dela: Mojster Zgaga, Smešni preciozi, Sganarel ali namišljeni rogonosec, Šola za moše in Nebodijih treba.
228 strani, cena: pl. 90, pus. 100 din.

■ Prežihov Voranc: ZBRANO DELO IX

Deveta knjiga Vorančevega Zbranega dela, ki je izšla ob 80-letnici avtorjevega rojstva, prinaša potopise Od Kotelja do Belih vod, Borbo na tujih tleh, nezbrane reportaže in zapise.
710 strani, cena: pl. 130 din.

■ Pavle Zidar: ROMEO IN JULIJA

Zidarjev roman, napisan z veliko prizadetostjo in ustvarjalnim zanosom, je himna o vzponu ljubezni in zgodba o njenem banalnem koncu.
138 strani, cena: broš. 40 din.

priročniki

■ Andoljšek - Jevšenak - Korošec: POVEJMO SLOVENSKO

Učbenik „Povejmo slovensko“ je povsem drugačen od drugih učbenikov slovenskega jezika; dosledno temelji na živem jeziku. Komplet obsega poleg knjige še štiri magnetofonske kasete, ki zvočno dopolnjujejo besedilo v knjigi.
Cena kompleta: 400 din.

■ ANTOLOGIJA SVETOVNE KNJIŽEVNOSTI I

Prvi del nove antologije svetovne književnosti, ki jo ureja dr. Janko Kos, prinaša zaokrožen prerez skozi literarno ustvarjalnost starega Orienta, antike in srednjega veka.
380 strani velikega formata, cena: pl. 155 din.

■ Milica Bergant: SLOVENSKI MLADOSTNIKI NA KRIVI POTI

Zanimiva razprava o vedenjsko in osebnostno moteni mladini v Sloveniji.
104 strani, cena: 45 din.

■ Irving Adler: FIZIKA - ČUDO ZNANOSTI

Knjiga, ki je v prvi vrsti namenjena mladim ljudem, govori o osnovnih pojmihi, klasični fiziki, sodobnih teorijah in mejah raziskav. Delo je bogato ilustrirano.
157 strani velikega formata, cena: karton 70 din.

■ Irving Adler: MATEMATIKA

Knjiga s podnaslovom „Od zlatega reza do teorije množic“ mladega bralca spodbuja k samostojnosti pri reševanju matematičnih problemov in razvijanju lastnih misli.
138 strani velikega formata, cena: karton 70 din.

Knjige dobite v vseh knjigarnah in pri zastopnikih založbe, naročite pa jih lahko tudi pri upravi založbe.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Mestni trg 26, Ljubljana

Sinko, nekoč se je zgodilo, Vida Špehar, 13 let — fotokrožek o. š. Vinica

Vzgoja in varstvo

TABOR — IDEALNA PRILIKOST ZA VSESTRANSKO IZOBRAŽEVANJE

Daleč so že časi, ko so prihodnje vzgojiteljice hodile na plavalne tečaje na Soro. Vsak dan z avtobusom. Podobno so se učili plavanja tudi učiteljice. Na vzgojiteljski šoli se je tako začelo leta 1949, ko je na tem področju orala ledino prof. Joža Trdina. Kasneje so se prihodnje vzgojiteljice učile plavati, podirati in postavljati tabor in si pridobile prenekatere izkušnje iz življenja v naravi na Rabu, v Biogradu, v Makarski, v Omišlju. Od leta 1962 naprej pa ima vzgojiteljska šola iz Ljubljane svoj tradicionalni tabor na Malem Lošnju.

Letošnje poletje je bil tabor postavljen na vzvišenem delu otoka, v sklopu avtocampa blizu križišča poti, ki vodi k Srebrnemu ali Zlatemu zalivu. Tabor je bil postavljen od 20. junija, ko so ga postavili dijaki poljanske gimnazije iz Ljubljane, do 3. avgusta, ko so ga pospravile in vskladišile dijakinje vzgojiteljske šole iz Celja. Od 27. junija do 6. julija je bilo v taboru 62 dijakinj vzgojiteljske šole iz Ljubljane. Z njimi je bilo 5 vadiateljev, ki so vse dijakinje neplavalke naučili plavanja, vse tiste, ki so že znale plavati, pa so si pridobile še več znanja o tej veščini. V drugi izmeni iste šole je bilo 57 dijakinj s prav tolikimi vadiitelji; uspehi so bili prav taki kot v prvi skupini.

Tečaj je vodila prof. Marija Koščeva, ki poučuje na ljubljanski vzgojiteljski šoli in skrbi za tabor v celoti.

Smoter tečaja ni le učenje plavanja, temveč je mnogo širši: v tečaju zvedo vzgojiteljice tudi veliko o taborniškem življenju, ki ni tako preprosto. Sodelujejo pri nakupu prehrane, pomagajo kuharici v kuhinji, urejajo in sproti spreminjajo prostor, kjer stoji tabor, spoznavajo okolico, pridobivajo si sposobnosti orientacije na neznanem terenu, seznanjajo se z organiziranjem dejavnosti v prostem času. Prof. Koščeva je opozorila tudi na nekaj materialnih problemov, ki se pojavijo ob taborjenju. Hrana, turistično takso in vožnjo si plačajo dijakinje, šola pa strokovni kader. Opremo dopolnjujejo z denarjem iz investicijskega sklada šole, iz materialnih stroškov šole in z denarjem prispevkov drugih porabnikov tabora.

Na vprašanje, ali bodo nastale v prihodnosti kakšne večje spremembe pri organizaciji tečaja, je prof. Koščeva povedala, da je sedanjí način že preizkušen in da večjih sprememb najbrž ne bo. Poudarila je, da je to za nekatera dekleta edini način, da pridejo na morje, si utrdijo svoje zdravje in preživijo nekaj počitniških dni zunaj domačega kraja. V taboru je tudi medicinska sestra, ki preventivno opozarja dekleta na nekatere nevarnosti pri soočenju in kopanju in ukrepa ob določenih bolezenskih pojavi. Prof. Koščeva je še pojasnila, da imajo vse vzgojiteljske šole v Sloveniji plavalne

tečaje. Vsaka vzgojiteljica mora znati plavati. Zaradi sebe in zavoljo otrok, ki ji bodo zaupani. V prihodnje bo organiziran tečaj za tiste vzgojiteljice, ki bodo želele poglobljati znanje o metodologiji učenja plavanja predšolskega otroka.

V taboru sem srečala tudi prof. Ireno Levičnikovo, pedagoško svetovalko zavoda za šolstvo SRS.

Povedala je, da se že pripravlja tečaj metodike plavanja za predšolske otroke, ki bo organiziran v obliki nenehnega usposabljanja vzgojiteljic pri zavodu za šolstvo SRS s sodelovanjem nekaterih strokovnih organizacij. Želimo, da bi otroci čimprej premagali strah pred veliko količino vode in, da bi znali plavati že pred vstopom v šolo.

Ob vsem tem pa se poraja vprašanje: kdaj bodo dobili vzgojno-varstveni zavodi bazene, saj vseh predšolskih otrok ni mogoče peljati na morje. Denarja za takšne namene ob sedanjem finančnem stanju seveda ni. V Ljubljani ima le šest vrtcev bazene in še ti se bojijo okolice, kajti otroci in mladina, ki odkrije bazen, ga na silo uporablja in kmalu tudi uniči. Podobno torej, kot je z igriščami ob vrtcu, ki so prav tako izpostavljene, če le niso ograjene z visoko ograjo. Obnavljanje igrišč pa je seveda naloga vrtca. Potrebno bi bilo sodelovanje z okolico, DPM, krajevnimi skupnostmi, predvsem pa s strokovnimi službami. Morda bi bil potem še kje zgrajen bazen za predšolske otroke, saj otrok ne more premagati strahu pred vodo, če si namaka noge v umivalniku. Podatki o otrocih, ki hodijo z vzgojiteljicami letovat na morje, pa kažejo, da so letovanja organizirana v juniju in septembru, ko je že malo dni primernih za kopanje in da je takih letovanj iz leta v leto manj.

Profesor Levičnikova je še poudarila pomembnost tabora: to je namreč idealna priložnost za vsestransko izobraževanje in gojenje taborniškega, kjer se prepletajo vsi elementi delovne vzgoje, samoupravljanja, splošnega ljudskega odpora in športne rekreacije. Vzgojiteljica mora znati opazovati naravo, da bo k temu spodbujala otroke, znati mora spremeniti okolico, ji dati osebnostno noto, poiskati aktivnosti, ki so v taboru ustvarjalne. Plateno mesto mora zaziveti in ostati prijetno do zadnjega dne taborjenja. Pri pripravi na to dejavnost imajo pomembno nalogo tudi šole, saj bodo morale popestriti smotre in zahteve glede taborjenja.

Tabor, ponekod že malce pozabljen oblika vzgoje in izobraževanja, bo s svojimi mnogoterimi priložnostmi za vsestransko vzgojo in izobraževanje morda le vzdramil še več organizatorjev poletnih oblik dela z mladino.

ZMAGA GLOGOVAC

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

BREZPOSELNOST
V STARI JUGOSLAVIJI

VPRASANJE
Od leta 1938 do 1940 sem bil v predvojni Jugoslaviji kot profesor brezposeln, ker nisem bil pripadnik takratnega režima. Zanima me, ali se brezposelnost v prejšnji Jugoslaviji prizna v pokojninskem dobo, saj je uredništvo „Prosvetnega delavca“ pred časom celo pozivalo, naj se prijavijo vsi tisti, ki pred vojno zaradi političnih razlogov ali tudi sicer niso dobili službe.

Poleg tega me zanima, ali bi lahko še vedno uveljavil dobo, ko so me Italijani poslali v tabo-

rišče Gonars, za kar imam tudi pismo potrdilo. Prav ta doba (4 mesece) bi mi sedaj prav prišla za upokožitev, ker mi ne bi bilo potrebno čakati do konca leta.

Končno me zanima še to, ali znaša invalidska pokojnina tudi po izpolnjenem 60. letu 85 %, če ravno ni izpolnjen pogoj polne, t. j. 40-letne dobe. (T. F.)

ODGOVOR: Odgovarjamo kar po vrsti, kakor so nanizana vprašanja.

1. Brezposelnost v stari Jugoslaviji se ne prizna niti po novih predpisih o pokojninskem zavarovanju, ki veljajo od 1. januarja letos, niti se ni prizna-

vala po prejšnjih predpisih, razen če je šlo za predvojne revolucionarje, ki se jim je doba, ko so postali brezposelni zaradi preganjanja takratnih režimov, vštevala v t. i. posebno dobo. Zato vam te dobe, četudi ste bili žrtev takratnega režima, ne bo mogoče priznati za pokojnino.

2. Dobo internacije med vojno lahko uveljavite samo še v primeru, če imate pismo dokazilo o tem. Dokazovanje s pričami je namreč že nekaj let nemogoče, vendar dopušča sodna praksa zaslišanje prič kot dodatni dokaz k pismenemu dokazilu, kolikor le-to ni zadostno.

3. Po izpolnjenem 60. letu starosti gre zavarovancu starostna pokojnina, ne pa invalidska pokojnina. Invalidska pokojnina se lahko prizna pred dopolnjenim 60. letom starosti, pri čemer dobijo zavarovanci, ki so postali delovni invalidi I. kategorije pred dopolnitvijo 55. leta starosti, dodatek na invalidnost 20 %, tisti pa, ki so postali delovni invalidi I. kategorije med 55. in 60. letom starosti, pa dodatek na invalidnost v višini 10 %. Sicer pa je tudi po novih predpisih lestvica za odmero starostne in invalidske pokojnine povsem enaka.

dr. Lev Svetek

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA SKUPŠČINE OBČINE KAMNIK

razpisuje prosto delovno mesto

1. RAVNATELJA GIMNAZIJE RUDOLFA MAISTRA in 2. RAVNATELJA OSNOVNE ŠOLE KOMENDA-MOSTE

- ad 1) Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelja srednje šole, imeti visoko izobrazbo in vsaj 5 let vzgojno-izobraževalne prakse.
- ad 2) Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelja osnovne šole in imeti vsaj pet let vzgojno-izobraževalne prakse.

Ponudbe z dokazili o izpolnjevanju pogojev in življenjepisom predložite komisiji za volitve in imenovanja SO Kamnik.

Razpis velja 15 dni po objavi ali do zasedbe.

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA TER KADROVSKE ZADEVE SKUPŠČINE OBČINE ORMOŽ

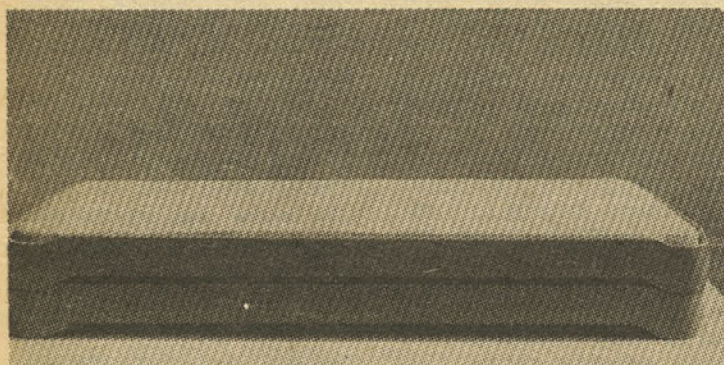
razpisuje

delovno mesto RAVNATELJA GLASBENE ŠOLE ORMOŽ

Kandidat mora poleg splošnih pogojev izpolnjevati še naslednje posebne pogoje:

- višja šolska izobrazba ustreznega glasbenega izobraževalnega zavoda;
- vsaj 5 let prakse v glasbeno-vzgojnem delu, od tega najmanj 3 leta na vodilnem delovnem mestu;
- sposobnost instrumentalnega reproduktivca, dirigenta in zborovodje.

Kandidati naj pošljejo komisiji prijave s priloženimi dokazili v 15 dneh po tej objavi.

Več ležalnikov lahko naložimo

POČITEK V ŠOLI

Že več let opažamo, da pomeni podaljšano življenje v šoli za učence nižjih razredov hud napor. Veliko je otrok, ki morajo zaradi zaposlitve staršev zgodaj vstajati in prihajajo v šolo ob 6. uri ali še prej. Dan je zanje zelo dolg, šolsko delo in program raznih dejavnosti jih zelo utruja. Učitelji jim niso mogli pomagati, da bi se na ustrezen način odpočili, otroci so bili nemirni in se pri šolskem delu popoldne niso mogli zbrati. Starši in učitelji so bili zaradi tega zaskrbljeni. Zdravstvena služba pa že dalj časa opozarja na posledice takega stanja — slabo držo in celo ukrivljene hrbtenice.

Po dolgotrajnem prizadevanju in pobudah zavoda za šolstvo SRS, republiške izobraževalne skupnosti in šolske zdravstvene službe smo letos dobili ležalnike za učence 1. in 2. razreda (na sliki). Na njem bodo otroci lahko sproščeno počivali.

Ležalnik je izvirna zamisel inž. arch. Olge Rusanove, priznane strokovnjakinje za projektiranje šolske opreme. Tehnično izvedbo je oskrbel inž. arch. Boris Rozman. Proizvajalec Šport oprema v Vižmarjih je začela s serijsko proizvodnjo ležalnika sredi septembra.

Projektanta sta pri konstrukciji upoštevala estetske in funkcionalne norme za izdelavo šolske opreme. Dimenzije 140 x 60 cm ustrezajo telesnim višinam otrok 1. in 2. razreda in so določene na osnovi antropoloških meritev, ki jih je opravil šolski dispanzer zdravstvenega doma Ljubljana.

Ležalnik ima ogrodje in blazino. Ogrodje je iz trdega polietilena, brez robov in vogalov, dvignjeno od tal in preizkušeno, da se ne upogiba in lomi. Kon-

struirano je tako, da je ležalnike mogoče nakladati drugega vrh drugega. Blazina je izdelana iz mehkega poliuretana, ki se lahko zrači in ustreza higienskim zahtevam. Prevlečena je s pralnim blagom prijetne žive barve. Kompletu je dodana še rezervna prevleka. Posebna posteljnina ni potrebna.

Teža ogrodja in blazine je skupaj 6 kg, kar dva učenca zlahka prenašata. Za počitek otrok je mogoče uporabiti vsak miren in zračen prostor v učilnici, igralnici ali kje drugje. Ležalnike je mogoče razložiti med delovnimi mizami in potem shraniti na hodniku ali v predprostoru in jih prekriti; lahko jih uporabimo kot pulte.

Ležalnik je odobril republiški sekretariat za prosveto in kulturo SRS (s št. 610-6-71 z dne 16. 7. 1973). Cena je po sedanjih predračunih 600 din.

Na ta ležalnik za učence v oddelkih podaljšanega bivanja želimo opozoriti šolska vodstva, temeljne izobraževalne skupnosti in skupnosti otroškega varstva in jih spodbuditi k naročilu pri Šport opremi, Tacenska 29, Ljubljana-Sentvid. Ta skrb je tembolj utemeljena, ker je letos pravcati naval učencev 1. in 2. razreda na te oddelke. Želimo, da bi vse šole našle prostor za počitek otrok in da bi dobile potreben denar za ležalnike, na katerih se bodo otroci odpočili v jutranjih urah in po kosilu. Upamo, da bo ležalnik, v katerega sta projektanta vložila mnogo svojega znanja, izkušenj in osebne zavzetosti, prispeval k boljšemu počutju, razvoju in učno vzgojnemu uspehom naših najmlajših šolarjev.

TONČKA METELKO,
pedagoška svetovalka
zavoda za šolstvo SRS.

Svet

OSNOVNE ŠOLE KAREL DESTOVNIK-KAJUH ŠOŠTANJ

razpisuje prosto delovno mesto

- učitelja telesne vzgoje (moški) za določen čas od 1. decembra 1973 do 30. junija 1974.

Sprejemamo tudi absolvente. Prijave sprejemamo do zasedbe delovnega mesta. Na voljo je samska soba.

ELEKTROGOSPODARSKI ŠOLSKI CENTER MARIBOR, Smetanova ul. 6

razpisuje delovno mesto

- pomočnika ravnatelja.

Pogoji: višja izobrazba in 5 let delovne prakse na vodilnih mestih v prosveti.

Rok za prijavo je 14 dni po razpisu.

Stanovanj ni.

OSNOVNA ŠOLA FRANJO VRUNČ SLOVENJ GRADEC

razpisuje prosta delovna mesta za

- učitelja za matematiko, fiziko, PRU ali P za določen čas ali
- učitelja za tehnični pouk fizike za nedoločen čas, PRU

Stanovanj ni!

Prošnje sprejema ravnateljstvo šole štirinajst dni po objavi v časopisu.

DOPIŠNA DELAVSKA UNIVERZA V LJUBLJANI**VPISUJE V DOPISNE ŠOLE**

- osnovno šolo (5., 6., 7. in 8. razred)
- administrativno šolo (dveletno)
- ekonomsko srednjo šolo
- tehniško šolo (za strojno, elektrotehniško, lesnoindustrijsko in kemijsko stroko)
- delovodsko šolo (za strojno stroko)
- poklicno šolo kovinarske stroke

VPISUJE TUDI V DOPISNE TEČAJE

- nemškega in italijanskega jezika
- tehniškega risanja
- za skladišnike
- za kontrolorje in predelavce v kovinarski stroki
- za varnost pri delu (skupinski vpis v posameznih delovnih organizacijah)
- tečaj strojepisja (v drugem delu tečaja možnost specializacije za stavce na IBM strojih ali za fonodaktilografe)
- tečaj poslovne korespondence
- tečaj za družbeno izobraževanje

VPISUJEMO VSAK DAN od 7. do 14.30, ob torkih do 18. ure ter drugo soboto v mesecu.

Podrobnosti o sistemu dopisnega izobraževanja, učnem programu in pogojih za vpis boste lahko izvedeli iz prospekta za šolsko leto 1973/74, ki vam ga pošljemo na vašo zahtevo.

SVOJ NASLOV NAPIŠITE S TISKANIMI ČRKAMI!

Za prospekt pošljite znamko v vrednosti 5 din na naslov:

DOPIŠNA DELAVSKA UNIVERZA, 61000 Ljubljana, Parmova 39, telefon 312-141, poštni predal 106.

Od začetka šolskega leta do danes je naročilo Prosvetnega delavca 1000 novih naročnikov. Veliko veselje za uredništvo — in priznanje! Toda, že je tu skrb. Ali bodo novi naročniki našli v listu to, kar iščejo? Nam bodo kaj dopisovali? In — ali bodo poravnali naročnino brez opominjanja? Koliko časa izgubi naša uprava s pisanjem opominov! Brez učinka je vržen proč denar za pošto! Zakaj? Najbrž zato, ker so naši naročniki preveč zaposleni in se res ne morejo spomniti, da se bliža konec leta in bo treba plačati naročnino.

Da bi bilo treba manj opominov in izgubljanja časa, vas bomo odslej v vsaki številki spomnili, da pošljete na našo upravo 20. — din.

DARUJTE KRI — REŠUJTE ŽIVLJENJA SAMO KRI — NADOMESTI KRI

Vsak dan mora darovati kri 200, letno pa okoli 80.000 krvodajalcev, zato da z njo rešujemo življenja obolelim in ponesrečenim po vsej Sloveniji.

Rdeči križ vas vabi, da tudi vi sodelujete v tej veliki humani in solidarnostni akciji, saj z darovanjem zagotovite kri sočloveku, pa tudi sebi in svojim najbližjim, če bi jo potrebovali.

Med vsemi solidarnostnimi dejanji, ki jih človek lahko stori, je darovanje krvi prav gotovo najbolj neposredno in najbolj človeško.

Prebivalci spodaj navedenih krajev in občin, prijavite se in sporočite občinskemu odboru RK, kateri dan želite priti na odvzem krvi!

Program za oktober 1973:

Ilirska Bistrica	16., 17.
Litija	19., 20., 21.
Metlika	23., 24.
Ljubljana-Vič-Rudnik	25.
Lj-Siška-Moste-Bežigrad	26.
Trebnje	29., 30., 31.

OBČINSKI ODBORI RK
REPUBLICKI ODBOR RKS

VABILO

29. oktobra bomo v Dolenjskih Toplicah odprli novo osnovno šolo. Učiteljski zbor vabi vse učitelje, ki so kdaj poučevali v Dolenjskih Toplicah, da se ob 10. uri zberejo v novi šoli.

Britanski svet organizira za učitelje matematike v srednjih šolah dvotedenski tečaj od 24. marca do 6. aprila 1974. Tečaj bo na univerzi v Nottinghamu. Vodili ga bodo profesor J. V. Armitage in člani Shellovéga centra za matematično vzgojo pri tej univerzi.

Temeljni namen tečaja je seznaniti udeležence s procesom razvoja novih matematičnih kurzov za srednje šole. Smoter reform matematične vzgoje po vsem svetu je prikazati učenec sodobno matematiko z dveh vidikov: matematika je eden od največjih dosežkov človekovega duha, hkrati pa eno od najpomembnejših gibal družbenega razvoja. Nove vsebine in nove delovne metode v šoli naj bi učenec predstavile oba vidika.

Značilno za reformna gibanja v Angliji je tudi to, da so plod spontanizirani prizadevanj učiteljev in niso vodena centralistično. Njihova posebnost je, da dajo velik poudarek uresničevanju načela postopnega prehoda od konkretnega k abstraktnemu. Tako matematično vzgojo je mogoče s pridom izkoristiti za vzgojo prihodnjih specialistov kot tudi tistih, ki se odločijo za druge poklice.

Udeleženci se bodo imeli priliko seznaniti z različnimi angleškimi novostmi na tem področju. Dovolj bo priložnosti za razpravo o smotrih in metodah dela, tako s tistimi, ki so sodelovali pri nastajanju novih tečajev kot tudi s praktiki, ki delajo v najrazličnejših okoliščinah. Tečaj bo spremljala tudi stalna razstava knjig in učnih pripomočkov.

Pogoji za udeležbo na tečaju so diploma iz matematike in dovolj dobro znanje angleškega jezika, tako da bo udeleženec lahko spremljal predavanja in sodeloval v razgovorih. Tečaja se lahko udeleži 40 prijavljenec.

Stroški tečaja, ki obsegajo tudi ceno bivanja in prehrane, znašajo 95 angleških funtov. Prevoz do Nottinghama si mora vsak udeleženec urediti sam.

Natančnejše podatke glede prijave dobite na pedagoškem inštitutu pri univerzi v Ljubljani, Groblje 3, 61230 Domžale.

J. FERBAR

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA SKUPŠČINE OBČINE NOVA GORICA

razpisuje na podlagi 3. odstavka 89. člena zakona o osnovni šoli (Ur. list SRS, št. 9/68) delovni mesti

- ravnatelj:
- OSNOVNE ŠOLE DORNBERK
- OSNOVNE ŠOLE DOBROVO

POGOJI: Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelja osnovne šole in imeti srednjo, višjo ali visoko izobrazbo pedagoške smeri in strokovni izpit ter najmanj 5 let neposredne pedagoške prakse. Razpisni pogoji za kandidate so še, da se odlikujejo pri vzgojnem in izobraževalnem delu, da imajo organizacijske sposobnosti, da so družbeno aktivni ter moralno in politično neoporečni.

Kandidati morajo vložiti ponudbe, kolkovane s kolkom za 2,00 din in priložiti življenjepis, dokazila o strokovnosti in vzgojno-izobraževalni praksi, potrdilo o nekaznovanju in potrdilo, da niso v kazenskem postopku.

Rok prijave je 15 dni po objavi.

Kinematografi prikazujejo

KABARET je film, ki je letos prejel kar 8 oskarjev. Film ima resda vse attribute dobrega filma: je briljantno narejen, režijsko zelo domislen, izpoveden in še komercialen. Nemška prednacistična klima, polna prisiljenega, navideznega nasilja nosi v sebi napoved tragičnega. Ta čas, v katerem se izgublja moralna načela obstoječega vladajočega razreda in ko se pojavljajo neka druga, je režiser Bob Fosse uporabil kot idealno izhodišče za ustvarjanje komedije, ki ni zasnovana zgolj na želji, da se poteši človekova potreba po smehu temveč iz avtorjeve potrebe po izražanju njegovega odnosa do življenja. Kabaretske scene, ki idejno povezujejo zgodbe z avtorjevo vizijo sveta, odpirajo razmišljanja ne samo o tistem, temveč tudi o našem času. Lisa Minelli je v tem filmu zagotovo odigrala svojo življenjsko filmsko vlogo. Žal pa bodo poanto filma dojeli le razmišljajoči gledalci. — mb

VALDES PRIHAJA je po prečen western, v katerem zlo izgublja in dobro zmaga. Pri tem pa količina mrtvih trupel prav nič ne pomeni. — mb

SINJEBADEC je moderna različica stare zgodbe. Film ni niti čista drama niti čista srhljivka. Edward Dmytryk je naredil film, ki ga gledamo pozornost in napeto, a se ga tudi kmalu pozabi. Kljub njegovi viziji strahu pred fašizmom, ki je idejna zasnova filma. — mb

UGRABITEV V JUSTIČNI PALAČI je francoska kriminalka, ki je zasnovana na najbolj neverjetnih zapletih, kaj več ustvarjalnosti pa pri tem filmu ne občutimo. — mb

SHAFTOV VELIKI POLDVIG — spada v vrsto klasične akcijske kriminalke. Boj gangsterskih klanov za denar, izsiljevanje, pretepi, nočni lokali, beg in zasledovanje z avtomobilom, motornim čolnom in celo s helikopterjem. Glavni — pozitivni junak premaga vse negativne. Dela „na svojo roko“ in noče sodelovati s policijo, pomaga pa mu seveda lepo in mlado dekle. Kakšno posebno idejo bi v filmu zaman iskali. Je pa to film, poln dinamike, kamera je odlična. Kdor ima to zvrst filma rad, bo odšel iz kina zadovoljen. Še ena posebnost je: vsi ali pa skoraj vsi igralci so temnopolti. — M. M.

DOBER POSEL V MARSEILLESU — Režiser Jacques Besnard je v tem filmu na komičen način prikazal nekatere tegobe, ki tarejo zemljane, predvsem v velikih mestih. Že v prvih kadrih se smejimo posledicam vzletanja letala za New York, v naslednjih pa peripetijam okrog gangstrske družine, ki se ukvarja z mamili. V svoj „biznis“ je vpleta skoraj vsa mestna četrt, skupno z glavnima junakoma, ki nimata na začetku niti pojma, da sodelujeta pri preprodaji mamil. Film je dinamičen, dobro zaigran, z mnogo situacijske komike in vsega drugega, kar spada h komediji. Ne nazadnje se režiser ponorčuje tudi iz filmov, kot je npr. „Bony in Clyde“. Čeprav ni vsaka domislica originalna, mu bomo to oprostili, kajti ob filmu se lahko do srca nasmejimo. — M. M.

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer, namestnica urednice Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/I, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 50101-678-47093.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643.